

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 15 maj justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2024/25:700

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:700 Beslut att inte betala ut nödhjälp till UNRWA

av Lotta Johnsson Fornarve (V)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 23 juni 2025.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 juni 2025

Utrikesdepartementet

Benjamin Dousa (M)

Enligt uppdrag

Klas Molin

Expeditionschef UD

§ 3 Nordiskt samarbete inklusive Arktis

*Nordiskt samarbete
inklusive Arktis*

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU14

Nordiskt samarbete inklusive Arktis (skr. 2024/25:90 och redog.
2024/25:NR1)

föredrogs.

Anf. 1 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Det är en ära att få inleda debatten om Norden och Arktis. Det nordiska samarbetet har alltid varit viktigt, men i den tid vi nu befinner oss i är det viktigare än någonsin.

Den nordiska familjen hör till de äldsta och mest omfattande regionala samarbetena i världen. Vi i Norden har mycket gemensamt, till exempel

gemensamma värderingar, ett samhälle som är jämställt, utbyggda välfärdssystem och starka socialförsäkringssystem. Inte minst har vi i Norden det som många kallar Nordens guld, tilliten till varandra, som en grundpelare i det nordiska samarbetet.

Vi samlas här i en tid av djupa globala omställningar. Demokratien ifrågasätts. Klimatet förändras i allt snabbare takt. De säkerhetspolitiska spänningarna ökar i vårt närområde och bortom det. I den verklighet som vi lever i är det nordiska samarbetet inte bara önskvärt utan också nödvändigt.

Sedan bildandet av Nordiska rådet 1952 och Nordiska ministerrådet 1971 har vi byggt upp en samarbetsmodell som grundar sig på gemensamma värderingar som demokrati, jämlikhet, mänskliga rättigheter och tillit mellan medborgare och institutioner. Det nordiska samarbetet hör som sagt till de äldsta och mest omfattande samarbetena i världen. Det är viktigt att vi fördjupar det här samarbetet, inte minst med tanke på hur omvärlden ser ut. Det är viktigt att vi arbetar strategiskt, tänker långsiktigt och är konkreta.

Fru talman! Säkerhetsläget i Norden och Östersjöområdet är i dag det mest instabila på decennier. Rysslands invasion av Ukraina har ritat om kartan både säkerhetsmässigt och moraliskt. Som svar har Finland och Sverige valt att fullt ut integreras i Nato, vilket i sin tur har öppnat för ett ännu tätare försvarssamarbete inom Norden.

Vi måste nu bygga upp vår gemensamma försvarsförmåga, stärka civil beredskap och samordna vår säkerhetspolitik. Genom Nordefco, genom bilaterala avtal och inom ramen för Nato behöver vi samverka om övningar, cybersäkerhet, underrättelsearbete och totalförsvar.

Nordiska rådet har också arbetat fram och beslutat om en rekommendation att inrätta en nordisk försvarskommission. Rekommendationen är skickad till Nordiska ministerrådet. Frågan är dock om det är rimligt att begränsa ett sådant samarbete till bara de nordiska länderna. Det finns ju andra likasinnade länder runt Östersjön som vi också behöver ett utökat samarbete med. Det är inte längre tillräckligt att tänka nationellt. Vi måste tänka nordiskt men också inkludera andra allierade och närliggande länder.

Säkerhet är inte bara militär. Det handlar också om försörjningskedjor, energisystem, social sammanhållning och demokratiskt motståndskraftiga samhällen. Det väletablerade nordiska samarbetet i både Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet är en styrka. Vi har etablerade kanaler för kommunikation och samarbete, vilket är en tillgång i dessa oroliga tider.

Fru talman! Klimatutmaningen är vår tids ödesfråga. Norden har potential att vara en global ledare i den gröna omställningen. Våra länder har redan visat vägen genom fossilfri elproduktion, cirkulär ekonomi och innovation inom grön teknik.

En svensk prioritering på miljö- och klimatområdet är att de nordiska länderna fortsatt ska vara en stark och tydlig röst för att främja effektiva lösningar i internationella miljö- och klimatförhandlingar. Sverige har prioriterat att lyfta fram näringslivets roll i klimatanpassningsarbetet och omställningen till en fossilfri transportsektor.

Vi behöver stärka det nordiska samarbetet också för att förebygga och bekämpa spridning av invasiva främmande arter, förhindra avfallsbrottlighet och begränsa spridningen av inte minst PFAS. Utsläpp och miljö-

problem vet inga gränser. Att samarbeta för att hitta lösningar är den enda möjligheten att klara av de utmaningar vi står inför.

Fru talman! Inom det nordiska samarbetet har Arktis fått en långt mer framträdande roll. Klimatförändringarna slår snabbast och hårdast här, med smältande isar, förändrade ekosystem och ökade geopolitiska intressen. Arktis är inte längre en isolerad periferi. Det är en strategisk region där miljö, säkerhet, ekonomi och urfolksrättigheter möts. Det är också en region där flera av våra länder har direkt ansvar. Jag talar här om Norge, Sverige, Finland, Island och Danmark, genom Grönland och Färöarna.

Att Arktis är strategiskt viktigt är tydligt i den internationella debatten – nu mer än någonsin. Trumpadministrationens agerande när det gäller Grönland kan, även om det är märkligt, ses som ett tydligt exempel på Arktis strategiska betydelse. Nordiska rådet har tydligt markerat mot USA:s och Trumps märkliga agerande mot Grönland. Det är grönlänningarna som ska bestämma om Grönlands framtid.

Vi måste värna Arktis som ett fredligt samarbetsområde. Det innebär att stå upp för internationell rätt, att säkerställa urfolks inflytande och att slå vakt om miljön. Det innebär också att aktivt delta i dialoger om säkerhetspolitik och geopolitik i regionen, särskilt i en tid när Ryssland militariserar sina norra gränser och intresset från globala stormakter ökar.

Fru talman! Låt oss inte glömma de mjuka värdena. Språk, kultur och utbildning har alltid varit bärande pelare i vårt nordiska samarbete. I en tid av ökad polarisering och social fragmentering behöver vi satsa ännu mer på det som binder oss samman. Ungdomens nordiska råd och våra nordiska priser är viktiga delar i vårt nordiska samarbete. Ungdomar från hela Norden får till exempel en chans att mötas på sommarläger på Utøya varje år, och de nordiska priserna uppmärksammar bland annat nordiska författare och filmmakare. Ungdomens nordiska råd och de nordiska priserna stärker och bygger den framtida nordiska identiteten samt fördjupar den folkliga förankringen i vårt samarbete.

Fru talman! Det nordiska samarbetet är inte ett nostalgiskt projekt, utan det är ett strategiskt redskap för att möta framtiden. Det är ett ansvar, ett löfte och en möjlighet. Vi har en skyldighet att utveckla det, inte minst för nästa generation. Ett starkare Norden är ett säkrare Norden. Ett integrerat Norden är ett mer hållbart Norden. Ett mer närvarande Norden i Arktis, i Europa och i världen är ett viktigare Norden.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 2 HELENE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! I dag debatterar vi det nordiska samarbetet. Det är ett samarbete som inte bara är funktionellt och framgångsrikt utan också mycket identitetsskapande och kulturbärande.

Jag vill börja med att säga tillykke med dagen till våra grannar där nere i Danmark, eftersom det är Danmarks grundlagsdag i dag. Jag vill också yrka bifall till reservation 6.

Jag vill gå vidare med att berömma de kloka kollegorna i utrikesutskottet, som har beslutat att ställa sig bakom förslaget om en nordisk försvars- och säkerhetskommission. I Nordiska rådet har vi medlemmar från åtta

parlament. Vi har i full enighet beslutat att ställa oss bakom detta. Vi har också föreslagit det för våra regeringar.

Vi vill att den försvars- och säkerhetspolitiska kommissionen ska bestå av parlamentariker från de åtta parlamenten, och uppgiften för kommissionen är att framställa en rapport med politiska prioriteringar på försvars- och säkerhetsområdet som kan ligga till grund för det fortsatta arbetet. Givetvis ska samordning ske med de olika regeringarna, men den viktigaste ambitionen är förankringen i parlamenten. Tänk vilket verktyg för snabba beslut Nordens regeringar skulle få om de åtta nordiska parlamenten hade en gemensam överblick över både hotbilder och vad som behöver göras! Det vore också en skarp signal till Ryssland och andra antagonister.

Kommissionen skulle exempelvis kunna göra en säkerhetspolitisk analys av området runt Arktis. Maria Stockhaus talade också om säkerhetsarbetet där.

Detta förstärkta samarbete skulle som sagt vara vasst även för regeringarna.

Jag skickar denna signal till Nordenministern nu, så kanske jag avstår från att ta replik. Ett sådant här samarbete vore bra för såväl Sverige och Norden som Sveriges regering.

Låt mig än en gång berömma utrikesutskottet, och jag yrkar bifall till utskottets förslag att tillkännage för regeringen att den ska verka för att det tillsätts en nordisk försvars- och säkerhetspolitisk kommission.

Fru talman! I år innehar Sverige presidentskapet i Nordiska rådet. Det är ett ansvar men också en möjlighet.

Jag vill särskilt ta upp en fråga som ibland hamnar i skymundan i den allmänna debatten men aldrig i Nordiska rådet: gränshinder. Trots att vi kallar Norden världens mest integrerade region stöter många dagligen på gränshinder. Det gäller alla som arbetar, driver företag, studerar eller turistar i gränsregionerna. Ändå finns fortfarande inget transportministerråd. Ett enigt Nordiska rådet säger att ett sådant behövs för att samordna logistiken, trafiken och infrastrukturen. Men den svenska regeringen förvägrar oss detta.

Det finns exempelvis ingen enhetlig lösning för gränsöverskridande kollektivtrafikbiljetter. Det är lite märkligt och sorgligt att man kan resa över hela Europa med ett interrailkort men knappt kan åka mellan Malmö och Köpenhamn inom ett och samma biljettsystem. Ska vi uppnå den vision som Sveriges statsminister har slagit fast och ställt sig bakom om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region behöver vi lösa denna fråga, så detta skickar jag också vidare.

Fru talman! Norden är en förebild i världen. Vi har en gemensam historia och ett starkt kulturarv, och våra värderingar bygger på demokrati, jämställdhet och solidaritet. Våra samhällen bygger på att ingen ska lämnas utanför, vare sig människor eller länder. Vi är några av världens rikaste länder, inte bara ekonomiskt utan också socialt, och globalt är jämställdheten i Norden unik. Allt detta har byggt Norden starkt och rikt. Globalt har Norden också den största andelen kvinnor som arbetar, och det ska vi vara stolta över. Men dessa värderingar och traditioner är inte självklara, utan vi måste fortsätta att kämpa för dem.

Givetvis vill vi att Norden fortsätter att vara en progressiv kraft både internt och internationellt, och även om vi just nu har stort fokus på försvar

och säkerhet får utbildning, klimat, arbetsmarknad och kultur inte glömmas bort.

Fru talman! Det nordiska samarbetet har tjänat Sverige väl. Det har byggt broar mellan hav och fjäll och mellan språk och kulturer. I tider av krig, kris och klimathot behövs detta samarbete mer än någonsin. Låt oss därför inte bara prata om att vi värnar samarbetet, utan låt oss vidareutveckla det genom att fördjupa försvarssamarbetet och riva fler gränshinder. Jag vet att vi med de lärdomar vi har dragit av pandemi och kris kan stärka det nordiska samarbetet och förverkliga statsministrarnas vision om att bli världens mest hållbara och integrerade region.

Som ett led i visionsarbetet görs nu många satsningar på ett grönare Norden och en ansvarsfull klimatpolitik. Det är bra och viktigt. Ett exempel är det nordiska miljömärket Svanen som fortsätter att utveckla kriterier för bra klimatval. Nordens arbetsmarknad och ekonomiska utveckling är beroende av att vi tar på oss ledartröjan i dessa frågor.

Ulf Kristerssons regering har sagt att visionen ligger fast. Det tycker vi är bra, och det är vi stolta över. Men då måste den svenska regeringen också ta ansvar för att förverkliga visionen. Det gäller såväl grön omställning som rivning av fler gränshinder. Här återkommer jag till frågan om ett transportministerråd, men jag tror att det har framgått vad Nordiska rådet tycker.

Som ordförande i den svenska delegationen vill jag tacka ledamöterna i delegationen. Vi hittar alltid bra lösningar och är pragmatiska och når konsensus när det behövs, vilket jag verkligen uppskattar. Vi har en god ton, och engagemanget är oerhört stort. Jag tror inte att någon annan nordisk delegation kan mäta sig med den svenska delegationen när det gäller aktivitet och engagemang. Jag är glad att jag får företräda delegationen.

Jag tackar också ansvarigt statsråd Jessica Rosencrantz för hennes engagemang i de nordiska frågorna.
(Applåder)

Anf. 3 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Till er på läktaren vill jag säga att trots att företrädare för två olika partier har pratat kan man tro att de tillhör samma parti. Jag företräder ett tredje parti, och under mitt anförande kanske ni tänker att det är samma parti igen. Så kan det låta när det gäller Nordenfrågor, för här är vi väldigt eniga. Problemet är dock att denna enighet inte speglas i beslut som tas i riksdagen eller i sådant som genomförs av regeringen. Här har vi en gemensam kamp att ta oavsett parti.

Fru talman! I början av mars hade jag glädjen att vara i Nya Zeeland. Det var en fantastiskt intressant resa med ett gäng riksdagskollegor. Det går ju inte att komma längre bort från Norden än så, i alla fall inte på jordklotet. De politiker vi mötte där var tydliga med att de trots det stora avståndet ville ha tätare kontakt med Norden. I en osäker värld känner Nya Zeeland stor samhörighet med Norden, trots att vi ligger på andra sidan jorden och att tidsskillnaden är tolv timmar – vilket kan leda till lite utmaningar om vi ska samarbeta. Detta visar hur otroligt viktigt det nordiska samarbetet är och signalerar att vi i Norden borde stärka vårt samarbete ännu mer.

Jag sitter inte i utrikesutskottet utan är ledamot i Nordiska rådets svenska delegation. Jag har alltså inte varit med i framtagandet av detta betänk-

ande. Men jag noterar att fokus för motionerna tyvärr, får jag väl säga, är säkerhet, försvar och klimat, och det beror ju på omvärldsläget. Vi önskar nog alla att det inte var så utan att fokus var på kärnfrågorna i det nordiska samarbetet, nämligen att montera ned gränshinder och se till att vi jobbar ännu tätare tillsammans.

Inför Sveriges presidentskap i Nordiska rådet i år tog svenska delegationen fram ett program, och det gläder mig att vi med gemensamma krafter klarade att få till ett bra program med tydligt fokus på Nordiska rådets kärnverksamhet.

Vi ska fokusera på det som handlar om att riva gränshinder. Det ska handla om vardagsnytta för nordiska medborgare, om den nordiska gemenskapen och det nordiska samarbetet. Statsministrarnas vision, som vi har hört nämnas tidigare, ska även i fortsättningen var ledstjärnan. Att vi har kunnat enas om detta är jättebra. Det är ändå det som gör att Nordiska rådet arbetar för "livets rätt".

Nordiska rådet har genom åren tagit flera bra beslut, men utmaningen är att Nordiska rådet antar rekommendationer. Vi kan inte besluta för varje lands parlament. Problemet är att många av rekommendationerna stannar med att vara rekommendationer. Även om vi är helt eniga när vi fattar beslut i rådet blir besluten inte verklighet i respektive parlament. Vi borde hitta någon möjlighet där Nordiska rådets beslut får en större tyngd i de nationella parlamenten.

Hur vi ska göra detta vet jag inte. Det är kanske konstitutionsutskottet som ska hantera en sådan fråga. Men jag tror att det skulle tjäna oss alla väl om vi kunde hitta en annan väg in vad gäller besluten.

Fru talman! En annan utmaning är, återigen oavsett regering, hur vi ska få våra fackministrar att verkligen ta ägarskapet i de frågor där de borde ta ägarskap. Jessica Rosencrantz har redan fått höra skryt från talarstolen, och jag kan sälla mig till skrytet. Det var precis likadant under förra mandatperioden när Anna Hallberg från Socialdemokraterna var Nordenminister. I de debatter vi hade då, särskilt under pandemin, hörde vi aldrig någon minister generera så mycket skryt från alla partier i riksdagen, från höger till vänster. Anna Hallberg fick höra jättemycket skryt för det hon gjorde. Men problemet var att Anna Hallberg "bara" var Nordenminister. Det vägde inte tungt nog. Det var först när ministrar som stod högre i rang kom in på banan som det hände saker.

Jessica Rosencrantz och jag har tidigare pratat om hur vi ska komma vidare i den här frågan. Nu har Nordenministrarna fått ett starkare mandat för att de ska driva på i frågorna, men vi måste få med oss våra fackministrar. Hur gör vi det?

Fru talman! En annan fråga vi har diskuterat i Nordiska rådet är gemensamma nordiska lösningar kontra bilaterala lösningar. Ur ett Nordenperspektiv ser vi gärna att det blir gemensamma nordiska lösningar, så att Norden behandlas på ett och samma sätt.

I fjol slöts ett nytt Öresundsavtal, och det är jättebra för dem som pendlar mellan Danmark och Sverige. Men för mig som vanligtvis när jag inte har det här uppdraget pendlar mellan Sverige och Norge hjälper inte det avtalet. Det är en utmaning. Vi måste hitta vägar till gemensamma nordiska lösningar, inte minst vad gäller arbetsmarknad, skatt, person och absolut – det är jag den första att skriva under på – infrastruktur.

Nu när alla nordiska länder är med i Nato – inte minst med tanke på säkerhetsläget – finns kanske den öppning som krävs för att få mer samarbete kring infrastruktur. Jag måste få fört till protokollet att Heléne Björklund sa att den svenska regeringen förvägrar oss att tillsätta ett ministerråd för transportinfrastruktur. Jag vill påpeka att det gjorde även den förra socialdemokratiska regeringen. Jag var lika kritisk då som jag är nu. Det spelar ingen roll att det är min egen regering; jag är fortfarande kritisk.

Utmaningen, fru talman, är att det bor många i Öresundsregionen men att våra gränsområden i övrigt är glest befolkade. Många av frågorna rör inte så många, men för dem de rör är de avgörande. Dessa frågor är en del av vardagen.

Föreställ er att det skulle gå en gräns längs med Drottninggatan eller längs med Riddarfjärden i Stockholms ström. Om du ska över från den ena sidan till den andra sidan – ja, då har du problemen. Det är så det är för oss som bor och verkar i gränsområdena. Vi lever som om gränsen inte finns, men den finns där och ställer till bekymmer.

Allt som vi kan göra för att underlätta vardagen är verkligen värdefullt. Det är dags för mig att avsluta, även om jag skulle vilja säga mer. Jag noterar dock att min talartid börjar närma sig slutet. Vi får inte glömma bort att det är vardagsfrågorna som är absolut viktigast. Det är återigen de som ger Nordiska rådet dess legitimitet och dess rätt att finnas.

Vi hade besök av – tror jag – Föreningen Norden. De visade en Powerpointpresentation om stora händelser i det nordiska samarbetet. Den senaste händelsen var 1975, alltså samma år som jag föddes. Och jag blir 50 år i år! Detta borde vi snart göra något åt. Vi måste ta större steg för att få ett än tätare samarbete så att Norden verkligen blir världens mest integrerade region till 2030.

(Applåder)

Anf. 4 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! Även jag vill inleda med att säga: Tillykke, Danmark, med grundlovsdagen!

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Det nordiska samarbetet är världens äldsta av sitt slag. Nordiska rådet bildades 1952, har 87 medlemmar och representerar fem länder och tre självstyrande områden. Det nordiska samarbetet fick sig en törn under pandemin men repade sig relativt snabbt. Sedan i höstas har det blivit ännu starkare och mer sammansvetsat efter att Grönland blivit en het diskussionspunkt internationellt. Detta visar på vår gemenskap och styrka. Vi håller ihop och visar stöd när det blåser stormbyar. Vi lär oss av våra misstag för att stå stadigare efteråt.

Helsingforsavtalet trädde i kraft 1962, har reviderats flera gånger och var uppe för diskussion på höstsessionen i Reykjavík. Enligt avtalet omfattar samarbetet sociala och rättsliga frågor, kultur, ekonomi, näringsliv, kommunikationer, miljö och säkerhet. Men vår omvärld ser annorlunda ut i dag än för 70 år sedan.

Vi är medlemmar i Nato, och vi är i en helt annan säkerhetspolitisk situation. Yttre hot är numera ett ämne vi ofta diskuterar – tyvärr. Tyvärr tvingas vi diskutera säkerhetsläget när Ryssland begår sitt aggressionskrig i Nordens närområde, när den nuvarande amerikanska administrationen

vill köpa delar av Norden eller när Kina visar intresse i infrastruktur genom taktiska såväl som känsliga investeringar.

Det är med andra ord bra att Helsingforsavtalet nu ses över för att kunna revideras så att det blir ännu mer relevant utifrån dagens omvärld. Jag vill därför nämna vårt särskilda yttrande i betänkandet där vi hänvisar till vår följdmotion.

Fru talman! Vi ser hur Arktis och Barentsregionen förändras och blir mer av en geopolitisk hotspot och tillgänglig som en följd av klimatförändringarna och ryskt och rysk-kinesiskt intresse. För att möta dessa utmaningar och möjligheter är det av stor vikt att de demokratiskt sinnade arktiska länderna samverkar och skapar en gemensam infrastrukturplan. En sådan kan omfatta förbättrat transport-, kommunikations-, energi- och miljöskydd med fokus på att underlätta för både lokalbefolkningen och industriella aktörer. Vår mening är att ett övergripande mål för de allra flesta nationer i området kring Arktis bör vara att området ska fortsätta att vara ett stabilt och välmående lågspänningsområde.

Här vill jag även nämna isbrytaren Oden. Även om en ny isbrytare ligger utanför vårt ansvarsområde och utanför betänkandet påverkar den givetvis vår närvaro och inte minst motståndskraft i Arktis.

Sverigedemokraterna kommer inte att vara det parti som bromsar upp arbetet med att få fram en ny Oden, tvärtom. Vi ser ett stort värde i att Sverige fortsätter vara världsledande på forskning i Arktis, framför allt i den tid vi lever i nu.

Oden – eller Oden 2.0, kanske man ska säga – är dessutom så mycket mer än bara en isbrytare och ett forskningsfartyg. Den nya isbrytaren kommer att kunna bistå med exempelvis infrastrukturprojekt och en trygghet som är av stort värde för oss alla i regionen.

Fru talman! I betänkandet har vi lyckats få ett enat utskott gällande vårt yrkande om att de nordiska länderna ska sätta samman en gemensam försvars- och säkerhetskommision. Vi är tacksamma över den lyhördhet som utskottet har haft – vi lever som sagt i en omvärld där vi behöver samverka ännu mer på försvars- och säkerhetsområdet. Det är dessutom av relevans och av logiska skäl som vi gemensamt i Norden samverkar på försvarsområdet. Vi står varandra mycket nära på flera väsentliga områden, vilket i sin tur skapar en kraftfull fördel.

Fru talman! Det har många gånger lagts förslag på vårt bord som fått mig att fundera på om de är till nordisk nytta. Det är därför mycket välkommet att Helsingforsavtalet äntligen ses över. Som min kollega sa i förra årets debatt: "Kanske är det hög tid för självkritik. Kanske är det så att vi alla, inklusive mitt parti och min partigrupp, behöver ta till oss misslyckandet med att genomföra Nordiska rådets kärnuppdrag och tänka över vår del i detta. Kanske är det så att alla och envar behöver tona ned övriga förslag och i stället värdera den nordiska nyttan högre och koncentrera vår tid till att röja just gränshinder."

Vi sitter på mandat från våra partier som vi fått från våra väljare, de nordiska medborgarna. Det är åt dem vi lägger vår tid på att nå målet att bli den mest integrerade regionen före 2030. För att nå dit behöver vi gemensamt ta tag i alla regler som gör livet krångligare och skapar gränshinder mellan oss. Det är olyckligt att vi i dagsläget inte ser över ny lagstiftning utifrån just vilka gränshinder vi skapar med den nya lagstiftningen. Vi subsidiaritetsprövar allt som kommer från EU. Kanske borde vi införa

det även ur ett nordiskt perspektiv. Detta diskuterade vi i arbetsutskottet lite kort när vi mötte Föreningen Norden i går, och det är något som jag kommer att ta med mig framöver. Målet måste ju vara att ha yttre gränshinder, inte gränshinder inom Norden. Det är så vi når vårt mål att vara den mest integrerade regionen, för det är underbart att leva i Norden. Jag vill leva, jag vill bo i Norden.
(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 5 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Vi debatterar nu Norden och Arktis och ett antal motioner i anslutning till detta.

Det nordiska samarbetet är unikt och världens äldsta samarbete av sitt slag. Det är ett viktigt samarbete, och vi måste inte bara värna det utan även försöka stärka och utveckla det ytterligare.

Jag instämmer till fullo i visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region. Det ska självklart vara enkelt att bo och arbeta i hela Norden. Därför måste arbetet med att riva olika gränshinder fortsätta vara prioriterat. Men vi ska inte låta nöja oss med detta – vi måste fortsätta intensifiera arbetet i Norden inom olika områden, inte minst när det gäller klimatet, men också stärka den nordiska kulturen ur ett brett perspektiv.

De nordiska länderna är relativt små, men tillsammans är vi en betydande kraft inte bara i vår egen region utan även globalt. Vi har en hög utbildningsgrad, satsar mycket på forskning och innovation och arbetar gemensamt för att minska konsekvenserna av klimatförändringen, även om mer måste göras där.

Vi är dessutom en av världens mest jämställda regioner. Det är naturligtvis något vi ska vara stolta över, men vi kan inte vara nöjda. Vi ser att jämställdheten är under attack och backar även i Norden. När nationalistiska och högerpopulistiska krafter vinner mark utmanas rätten till den egna sexualiteten och identiteten. Det märks även här i Europa. Exempelvis märks det i hur transpersoners rättigheter och rätten till abort ifrågasätts. De nordiska länderna har goda möjligheter att samarbeta för att stärka hbtqi-personers rättigheter både i Norden och i våra grannländer och globalt. Vi skulle även kunna utreda hur kvinnor från länder med begränsad rätt till abort i hemlandet skulle kunna få subventionerad hjälp i Sverige och övriga nordiska länder.

Norden skulle kunna göra betydligt mer på den globala arenan. Till exempel skulle vi med gemensamma krafter kunna arbeta mer strategiskt för att möta de neddragningar och den urholkning av internationellt bistånd som nu pågår och på det sättet mer effektivt bidra till att utrota fattigdomen i världen och ge människor ett värdigt liv.

Trumpadministrationens katastrofala hantering av amerikanskt bistånd får omfattande konsekvenser över hela världen. Men det går också att se en förändring inom EU, där en allt större del av biståndet går till frågor som är viktiga av interna skäl. De nordiska länderna har goda möjligheter att vara en motvikt till denna utveckling. Sverige bör agera för att de nordiska länderna ska hitta en gemensam strategi för att möta neddragningarna i biståndet och attackerna mot stödet till jämställdhet, sexuell och re-

produktiv hälsa och rättigheter och hbtqi-personer. Vi måste dock börja med att utgöra ett gott exempel och återgå till att avsätta 1 procent av bni till internationellt bistånd.

En annan viktig global fråga där Norden måste visa ledarskap är klimatfrågan. Vi måste med gemensamma krafter värna Arktis känsliga växt- och djurliv. Olje- och gasutvinning i området skulle få förödande miljökonsekvenser och bidra till att öka utsläppen av växthusgaser. Men det går att förhindra.

År 2016 beslutade EU och 24 länder, däribland Sverige, att inrätta världens största marina reservat i Rosshavet i Antarktis. Kommersiellt fiske och gruvverksamhet har nu förbjudits i 35 år framåt. Det bör ses som ett föredöme i arbetet för att rädda Arktis.

Vi vill att ett marint skyddsområde ska inrättas i Arktis och att begränsningarna för aktiviteter i området även ska innefatta ett förbud mot olje- och gasutvinning. Det är helt nödvändigt om vi ska värna denna känsliga natur.

För att öka säkerheten och minska spänningarna i Arktis bör vi arbeta för att upprätta en konvention för Arktis som innebär en demilitarisering av regionen. Efter första världskriget tog man fram Spetsbergstraktaten, ett fördrag som reglerar Svalbards och Björnös folkrättsliga och politiska status. I dag är fördraget undertecknat av drygt 40 stater, och det skulle i flera delar kunna vara en förebild för ett framtida avtal om Arktis.

Svalbard förvaltas av Norge genom Spetsbergstraktaten sedan hundra år tillbaka. Avtalet innehåller militära restriktioner som bland annat innebär att inga baser eller militära anläggningar ska finnas där och att ögruppen inte får användas för krigsändamål. Det är en inställning som måste värnas.

Säkerhetspolitiska spänningar kan även omsättas i ömsesidigt samarbete. Sverige är till exempel via Polarforskningssekreteriatet medlem i flera internationella organisationer som arbetar med forskning och forskningsinfrastruktur i Arktis. Det är ett viktigt arbete.

En annan viktig säkerhetspolitisk fråga är tillgången till förnödenheter och livsmedel. Vi såg under pandemin att vår beredskap inte var tillräcklig. I Sverige producerar vi själva bara hälften av allt vi äter. Motsvarande andel för Finland är 80 procent. Det gör oss väldigt sårbara.

En ökad självförsörjningsgrad skulle göra oss bättre rustade vid kriser och extremväder samt minska vårt importberoende. Det skulle dessutom ge oss förutsättningar att stärka både produktionen och konsumtionen av hållbar mat, det vill säga mat som i större utsträckning är växtbaserad, närproducerad, ekologisk och på sikt fossilfri.

Vi menar att regeringen bör ta initiativ till en hållbar nordisk livsmedelsstrategi i syfte att öka självförsörjningsgraden och minska beroendet av import i de enskilda länderna och i Norden som helhet.

Vi vill se försök med regionala center för fossilfritt producerade beredskapslivsmedel i syfte att återupprätta försörjningsberedskapen. Vi föreslår därför att en pilotstudie ska genomföras där naturbruksgymnasier testar att producera beredskapslivsmedel på ett hållbart sätt.

I skrivelsen nämns också hur de nordiska ministrarna har enats om att överväga ett närmare gränsöverskridande civilt samarbete i frågor som rör beredskap och motståndskraft. Detta är viktigt och nödvändigt, inte minst när det gäller transportinfrastruktur. Fungerande kommunikationer är

ytterst en totalförsvarsfråga men också en klimatfråga. Vi måste ha en järnväg som fungerar betydligt bättre än i dag, både nationellt och mellan de olika nordiska länderna. Att vi använder järnvägen i större utsträckning för både person- och godstrafik är som sagt även en viktig fråga för klimatet. Vi menar därför att Sverige måste verka för att utveckla de gränsöverskridande järnvägarna inom det nordiska samarbetet.

Slutligen vill jag ta upp en väldigt viktig fråga, nämligen frågan om kärnvapen. Kärnvapen är det mest destruktiva massförstörelsevapen som mänskligheten uppfunnit. Det internationella samfundet har hittills inte lyckats vare sig stoppa spridningen eller få kärnvapenstaterna att avväpnas. I stället investeras miljarder i modernisering och utveckling av kärnvapen. Forskningen har visat att det saknas beredskap för att hantera de förödande konsekvenserna av kärnvapen, om de skulle komma till användning.

I och med att Sverige inträdde i Nato den 7 mars 2024 förändrades i praktiken den svenska hållningen till kärnvapen. Kärnvapen är en bärande del av Nato – Nato är en kärnvapenallians. Våra grannländer Danmark och Norge, till exempel, gjorde uttalanden om kärnvapen i samband med att respektive land anslöt sig till Nato. Finland har ett förbud mot kärnvapen, och även i samband med DCA-avtalet gjorde man förbehåll. Vi saknade sådana markeringar i samband med Sveriges anslutning till både Nato och DCA-avtalet och beklagar att regeringen inte gjorde några sådana.

Det är en illusion att tro att kärnvapen gör oss säkrare. Kärnvapen är inte ett skydd mot internationella konflikter och krig. I verkligheten är kärnvapen ett enormt hot mot nordisk och global säkerhet. En enda kärnvapendetonation skulle sannolikt döda hundratusentals civila och skada många fler. Radioaktivt nedfall skulle kunna förorena stora områden i flera länder under oöverskådlig tid.

Vänsterpartiet menar att Sverige självklart ska skriva under FN:s kärnvapenkonvention, att Norden helt och hållet borde vara en kärnvapenfri zon och att Sverige borde anta en lagstiftning om förbud mot kärnvapen på svenskt territorium. Sverige kan, om den politiska viljan finns, vara ett land som trots medlemskapet i Nato blir en stark röst för mänskliga rättigheter, fred och nedrustning. I den tid vi lever i är en sådan röst viktigare än någonsin.

Nordiska rådet har faktiskt – för ganska länge sedan, men ändå – rekommenderat de nordiska länderna att upprätta en kärnvapenfri zon. Det kanske är dags att börja förverkliga den rekommendationen.

Anf. 6 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för anförandet! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik, men till slut klarade jag ändå inte att avhålla mig.

Detta var drygt åtta minuter agitation från Vänsterpartiet. Vi fick klart för oss vad som är vänsterpartistisk ideologi. Lotta Johnsson Fornarve har den fulla rätten att tala om det hon önskar från talarstolen. Men detta är ändå en debatt om nordiskt samarbete. Jag hörde väldigt lite om nordisk nytta. Jag hörde ingenting om att riva ned gränshinder men väldigt mycket om andra politiska frågor som ligger Vänsterpartiet varmt om hjärtat – det är tydligt.

Tyvärr, får jag säga, ser vi ofta detsamma i Nordiska rådet när vi möts där – i debatter och i medlemsförslag från Nordisk grön vänster, som den partigrupp som Vänsterpartiet ingår i heter, handlar det väldigt mycket om sådant som utgör Vänsterpartiets ideologi och väldigt lite om nordiskt samarbete och nordisk nytta.

Min fråga till Lotta Johnsson Fornarve blir: Ser inte Lotta Johnsson Fornarve och Vänsterpartiet på vilket sätt Nordiska rådet ska brukas? Det är inte för att sprida Vänsterpartiets ideologi, utan det är ett sätt att samarbeta tätare i Norden. Det är det som är grunden: att vi ska komma tätare tillsammans och jobba bättre ihop, inte att några partier bara ska sprida sin ideologi.

Anf. 7 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 6 och 7, för det glömde jag göra i mitt anförande.

Tack för frågorna, Kjell-Arne Ottosson! Jag inledde mitt anförande med att säga att jag anser att det nordiska samarbetet är ett viktigt samarbete och något som måste värnas, stärkas och utvecklas, att jag delar visionen om Norden som världens mest hållbara integrerade region och att vi måste jobba för att riva fler gränshinder och för att alla ska kunna bo och verka i Norden. Jag håller alltså med om att Norden är en oerhört viktig samarbetsarena.

Men jag tycker inte att man alltid måste gå upp i talarstolen för att tala om allt man är överens om. Det fanns ett antal motioner i anslutning till det här betänkandet, och jag valde att lyfta några av våra motioner. De handlar till exempel om att vi vill utveckla klimatarbetet och stärka Arktis men också om frågan om Norden som en kärnvapenfri zon.

Jag tycker att det är viktigt att visa på skillnaderna och också på att vi anser att Norden skulle kunna göra mycket mer än vad som görs i dag. Mycket av det som görs är väldigt bra, men det finns möjligheter att utveckla och förbättra det nordiska samarbetet. De nordiska länderna som en gemensam kraft skulle kunna göra mycket mer globalt.

När vi nu ser de stora nedskärningarna av biståndet skulle de nordiska länderna till exempel med gemensam kraft kunna jobba strategiskt för att motverka dem. Det tror jag skulle vara oerhört verkningsfullt. Det har gjorts förr inom det nordiska samarbetet – varför inte igen?

Anf. 8 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för svaret!

Lotta Johnsson Fornarve har helt rätt i att vi ska värna, stärka och utveckla det nordiska samarbetet och att Norden är en viktig samarbetsarena. Ja, vi ska ha en debatt. Det är helt rätt; det är därför vi är här. Men återigen, som jag sa i mitt anförande: När vi vet vad Nordiska rådets grund är, vad Nordiska rådet faktiskt ska jobba med för frågor och vad som ger rådet livets rätt blir det väldigt märkligt när det i stället används som en megafon för att få ut den egna ideologin. Som jag sa ser vi tyvärr ofta, inte minst i rådet, hur Nordisk grön vänster använder denna metod när det rör sig om politik som man inte kan få igenom på hemmaplan, i sitt eget parlament. Då kommer man med förslaget till Nordiska rådet för att försöka få in det den vägen. Det är väldigt tydligt att det är just Nordisk grön vänster som har det angreppssättet.

Det står dem fritt att göra det – det är helt rätt. Men vi ser för det första att det inte leder fram. Det leder till debatt, men sedan leder det inte till något mer. Det bästa vore om vi alla, från vänster till höger, kunde samarbeta om de frågor som verkligen hör hemma i Nordiska rådet. Det handlar om nordisk nytta, om att underlätta för att studera och jobba över gränserna och pendla över gränserna och om att det inte ska vara problem med skatter, pensioner, sjukförsäkringar, arbetslöshetsförsäkringar och liknande när det händer saker i arbetslivet. Det är där vi har ett jobb att göra, för det är detta som verkligen berör den vanliga gränsbon, som pendlar över gränsen varje dag eller bor vid gränsen. Det är där vi gemensamt kan göra skillnad.

Jag vill efterlysa den hjälpen även från Vänsterpartiet och uppmana er att verkligen ta ett grepp om de frågorna så att vi blir en ännu tydligare kraft som pekar ut vilken väg Nordiska rådet ska gå.

(Applåder)

Anf. 9 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för ytterligare kompletteringar!

Jag instämmer naturligtvis i att det finns väldigt mycket som vi är överens om och kan samarbeta om för att stärka det nordiska samarbetet, inte minst när det gäller möjligheten att arbeta i alla de nordiska länderna och att riva olika gränshinder. Där tycker vi inte olika, utan vi tycker ungefär lika på de flesta områden. Det kan vara vissa skillnader, men visst finns det mycket vi delar uppfattning om när det gäller hur vi kan stärka det nordiska samarbetet. Inte minst när det gäller att stärka det civila försvaret, till exempel, är vi väl ganska överens om vikten av att jobba tillsammans.

Det här är en fråga som vi har lyft i Nordiska rådet och som vi även hela tiden lyfter här. Jag tycker inte att det stämmer att vi, så att säga, undviker att lyfta de här frågorna i Sveriges riksdag. Vi lyfter de frågor som vi tycker är centrala och viktiga. Det gäller också kommunikationerna, till exempel: att förbättra järnvägen mellan de nordiska länderna. Det är någonting som jag tror att vi också är överens om.

Det finns många frågor där vi är överens. När det gäller att förbättra klimatarbetet tror jag också att vi är överens. Jag tycker alltså inte att det riktigt stämmer att vi skulle vara oöverens om många olika frågor.

Däremot måste vi ta tillfället i akt att lyfta de motioner som vi har skrivit i anslutning till betänkandet och driva de frågor där vi tycker att Norden skulle kunna göra ännu mer. Eftersom vi är en viktig kraft gemensamt skulle vi kunna göra mycket mer, också globalt. Det är en fråga som Norden tjänar på – om vi jobbar mer tillsammans på den internationella arenan. Det handlar till exempel om att stärka det internationella biståndet. Och det handlar om att möta de stora neddragningar som nu har skett, inte minst vad gäller biståndet till kvinnor och flickor. Det är jätteviktigt att vi försöker motverka detta.

Anf. 10 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Även jag vill naturligtvis uppmärksamma Danmarks grundlagsdag.

Fru talman! Det har gått ett år sedan riksdagen debatterade nordiskt samarbete förra gången. Vi kan väl minst sagt säga att världens politiska

ansikte har förändrats. Vissa saker består. Rysslands krig mot Ukraina har inte avtagit, snarare tvärtom. Därtill kommer den ryska hybridkrigföringen med hot och propaganda, särskilt i de angränsande länderna. Högerpopulister har fortfarande grepp om Europa, och USA har fått en regering som minst sagt kan uppfattas som nyckfull.

Världsordningen är minst sagt i förändring, och demokratin är ifrågasatt. Länder som Kina tar ytterligare ett steg fram på scenen inom alla områden, inte minst genom militär närvaro i Arktisområdet.

Det kan vara svårt att hänga med i alla svängningar, och ofta har vi fått vakna på morgonen med en delvis annan verklighet än den som gällde kvällen innan.

I det upplevda kaoset är det stabila läget i de nordiska länderna en trygghet att värna, utveckla och försvara. Det nordiska samarbetet är helt enkelt särskilt viktigt i denna tid. Men vi får inte glömma bort att det nordiska samarbetet också bör omfatta de baltiska länderna. Vi kan alltså säga att det nordisk-baltiska samarbetet helt enkelt är särskilt viktigt i denna tid.

Sveriges insteg i Nato innebär en ny möjlighet i det nordisk-baltiska försvarssamarbetet, där vi gemensamt bidrar till ett ökat försvar och en ökad stabilitet i Östersjöområdet och i Arktis.

Det går inte att prata om säkerhet och Arktis och inte prata om det som kanske är mest avgörande för såväl vår tids agerande som framtida generationers möjligheter. Klimatförändringarna är ett faktum, och de sker här och nu. Det påverkar oss på de nordliga breddgraderna på ett mycket tydligt sätt. Samarbete här är avgörande. En samlad nordisk röst kan göra stor skillnad på riktigt, även globalt.

Med säkerheten i fokus vill Centerpartiet se en ny, tydlig, handfast och för tiden relevant Arktisstrategi.

Sedan får vi inte glömma bort det nordiska försvarssamarbetet inom Nordefco, som trots samarbetet inom Nato fortfarande är högst relevant. Under 2024 togs en ny vision för Nordefco fram. Men 2024 var det som sagt en annan värld. En revision behöver göras, inte minst när det kommer till materiellfrågorna.

Fru talman! Ibland slår det mig hur avlägsen coronapandemin känns. Men jag minns, fru talman, hur annorlunda allting blev i ett slag, hur vi möttes av tomma hyllor när vi ville köpa pasta och toapapper och hur vi anordnade inköphjälp för isolerade familjer och äldre. Kassar lämnades på trappen, och man skyndade sig iväg efter att ha ringt på dörrklockan.

Det var onekligen en annan värld. Framför allt var det en värld där gränserna mellan våra nordiska länder i perioder var helt stängda. Och inte minst var skepsisen mot den svenska, i sammanhanget liberala, strategin stor från andra länder.

Trots erfarenheterna från coronapandemin och trots att vi vet att fler pandemier kommer att komma har relativt få åtgärder vidtagits för att vi vid en ny pandemi ska kunna undvika att gränserna återigen stängs eller att hinder som rör ersättningssystem och liknande försvårar livet för Nordens medborgare. Därför bör ett arbete pågå som syftar till att ta fram en genomarbetad plan för hur Norden ska kunna hantera den här typen av kriser på ett bra sätt i framtiden. Det är typiskt sådant som ryms inom kärnuppgifterna.

Fru talman! Det går inte att tillräckligt betona hur viktigt det nordiska samarbetet är, inte bara militärt utan också på flera andra avgörande områden. Ett sådant är livsmedelsförsörjningen.

Centerpartiet välkomnar de insatser som gjorts i fråga om livsmedelsberedskap. Men det behövs mer, inte minst med tanke på att den uppdaterade svenska livsmedelsstrategin är långt ifrån den konkreta handlingsplan som vi borde ha och som våra medborgare förtjänar. Centerpartiet anser därför att den svenska regeringen behöver arbeta för att en kompletterande gemensam strategi för en livsmedelsberedskap inom det nordiska samarbetet ska komma till, en strategi som på ett tydligt sätt omsätter den så kallade Karlstaddeklarationen till praktisk handling.

Förutom livsmedelsberedskap vill vi lyfta utvecklingspotentialen i samarbeten som gäller utbildning, kultur och inte minst transport. Kultur och utbildning är det pumpande hjärtat i det psykologiska försvaret och kan inte överskattas när det kommer till försvar av demokrati men också tillit och sammanhållning, som flera av er har varit inne på.

Ett medvetet och utvecklat samarbete krävs när det kommer till järnväg och väg, såväl för transport av människor som för att stärka konkurrenskraften och säkerheten. Norden är i allra högsta grad ett område som är beroende av smidiga transporter från de stora hamnarna – och där har järnvägen en nyckelroll.

Fru talman! Sommaren står för dörren, och med den också resandet. Vi är många som väljer tåget för att ta oss runt i Sverige, Norden och Europa. Vi som är vana tågresenärer är väldigt medvetna om bristerna och behovet av en gemensam planering. Jag säger bara: stambanorna. Det handlar om Stockholm–Oslo – för att inte tala om Stockholm–Köpenhamn och vidare ut mot resten av Europa. Sverige är faktiskt just nu lite som en stoppkloss i det som skulle kunna vara en både snabb och effektiv väg för både personer och gods, särskilt när tunneln mellan Danmark och Tyskland öppnas.

Och så är det detta med oviljan att skapa ett gemensamt biljettsystem som funkar. Om vi i Norden kunde knäcka den nöten skulle vi kanske kunna få med fler europeiska länder efter hand.

Fru talman! Jag vet att vi alla här inne i grunden delar synen på vikten av nordiskt samarbete, det nordisk-baltiska samarbetet och säkerheten i Arktis. Det är viktigt, och det är bra att vi gör det. Men tiderna förändras, och det kräver utveckling och uppdatering. En sak är Helsingforsavtalet, som har nämnts, som är en av grunderna i samarbetet. Det är bra att man nu ser över det. Det uppdaterades senast 1995, och då var det ju en annan värld eller kanske ett annat universum – med murar som hade fallit, med framtidshopp och med tron på en mer respektfull relation med Ryssland. Men det var då.

Ett medskick till regeringen är naturligtvis att man ska stiga fram ytterligare och ta initiativ, leda och gå före.

Med detta vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 2, där bland annat vikten av en gemensam och aktiv livsmedelsberedskap lyfts.

Anf. 11 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Det nordiska samarbetet är det äldsta samarbetet av sitt slag, och vi är måna om att det prioriteras och stärks ytterligare. Nordiska rådet och ministerrådet ska vara en mobiliserande kraft för fördjupat sam-

arbete. Visionen om Norden som världens mest hållbara och integrerade region ska fortsätta att vägleda samarbetet och skapa ett mervärde för Nordens invånare.

Det ska vara enkelt att bo och arbeta i hela Norden, och arbetet med att riva fler gränshinder ska vara prioriterat.

Men det krävs också att vi inte tappar farten i den gröna omställningen eftersom det långsiktigt är skadligt för vår planet och även minskar Sveriges och Nordens konkurrenskraft.

Sverige behöver bygga säkerhet tillsammans med andra länder, framför allt Finland men också övriga nordiska länder och våra baltiska grannar Estland, Lettland och Litauen. Vi vill särskilt stärka det nordiska samarbetet inom krisberedskap och civilt försvar, då våra utmaningar och kriser sannolikt kommer att sammanfalla framöver. Inte minst i gränsområdena är det viktigt att myndigheter och andra organisationer kan samverka sömlöst under en kris eller ytterst ett krig. Därför är det viktigt med samverkan vid såväl planering som övning.

Fru talman! Livet i Arktis står inför stora utmaningar, samtidigt som det politiska intresset för området fortsätter att öka. Den globala uppvärmningen har drabbat Arktis och dess invånare särskilt hårt. Klimat- och miljöförändringarna är dramatiska i området. Isen smälter och påverkar den biologiska mångfalden och levnadsvillkoren för befolkningen i regionen. Urfolken är särskilt utsatta, i synnerhet eftersom de ofta inte äger marken de brukar.

Miljöpartiet vill se ett internationellt förbud mot utvinning av naturresurser i Arktis och haven utanför. Det är avgörande för den fortsatta stabiliteten i Arktis att berörda stater hanterar sina anspråk på kontinentalsockeln genom kontinentalsockelkommissionen och accepterar rådgivande utfall av bedömningen.

På samma sätt är det centralt att rätten till fri sjöfart längs Nordost- respektive Nordvästpassagen i enlighet med havsrätten upprätthålls och att tvister om begränsningar av den fria sjöfarten i dessa sjöleder kan lösas med diplomatiska medel.

Sverige och EU bör bidra till demilitarisering och en hållbar utveckling i regionen. Därför är det viktigt med ett väl fungerande internationellt samarbete och en fortsatt och förstärkt dialog med arktiska och icke-arktiska aktörer i regionen.

Fru talman! Solidaritet med alla världens människor är en av Miljöpartiets grundstenar. Det är djupt beklagligt att det rådande samhällsklimatet i Sverige alltmer frångår denna princip, både i form av att färre som flyr från krig och förföljelse ges asyl och genom att biståndet minskas. Vi har ett grundläggande medmänskligt ansvar att erbjuda en fristad för den som tvingas fly på grund av sin kamp för grundläggande fri- och rättigheter, som vi själva ofta tar för givna.

Ofta står studenter i första ledet i kampen för demokrati och mänskliga rättigheter trots totalitära regimers förföljelse och gripanden. Vi har sett detta nyligen i Iran och dessförinnan i till exempel Belarus, Hongkong, Myanmar, Turkiet och Nicaragua bara de senaste åren.

Studenter som demonstrerar eller på annat sätt kämpar för grundläggande fri- och rättigheter förföljs med risk för sina liv, men de straffas också på mer subtila sätt genom att utestängas från utbildning.

För tio år sedan inrättades ett så kallat Students at Risk-program i Norge som ett sätt att erbjuda demokratiaktivister i behov av skydd en fristad, för att undfly regimer och samtidigt färdigställa sina studier. Norska UD och Norges högskolor och studentrörelser samverkar i programmet och tar gemensamt fram lämpliga kandidater och erbjuder dem en plats vid norska högskolor. Programmet syftar dels till att erbjuda en fristad för att färdigställa studier, dels till att stärka aktivisterna i deras fortsatta kamp för större fri- och rättigheter i hemländerna.

Ett liknande program finns i Tyskland. Det är hög tid att Sverige följer efter och inrättar ett Students at Risk-program. Även om det norska initiativet är beaktansvärt är dess räckvidd klart begränsad; bara cirka 20 personer erbjuds skydd varje år genom programmet.

Enligt en utvärdering från den norska studentrörelsen och en rapport författad av European Students' Union är en av flaskhalsarna för att kunna erbjuda fler demokratiaktivister stöd att det är svårt att matcha deltagarna mot relevant utbildning på ett språk de behärskar. Därför tycker vi att ett Students at Risk-program borde införas även på europeisk nivå.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 9. Jag tackar för uppmärksamheten.

Anf. 12 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Ärade ledamöter! Jag vill börja med att tacka för det stora nordiska engagemanget, som jag vet finns i den här salen bland många av er ledamöter i utrikesutskottet och inte minst bland ledamöterna i Nordiska rådet, som jag med återkommande mellanrum har anledning att diskutera särskilt de nordiska frågorna med.

Flera har varit inne på det, men det är onekligen viktigare än någonsin att vi samarbetar över gränser för att lösa många av de problem vi står inför. Vi säger det ofta, men det nordiska samarbetet är verkligen unikt med sin bredd och sitt djup. Det bygger på en grund av gemensamma värderingar och regional solidaritet.

Våra länder rankas konsekvent bland världens starkaste demokratier, vilket understryker vårt engagemang för säkerhet, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter. Tillsammans har vi ekonomiska, politiska, teknologiska och militära styrkor som gör att vi är en global kraft att räkna med.

Vi lever i dag i en värld där det återigen är krig på vår kontinent. Ryssland fortsätter sitt brutala aggressionskrig mot Ukraina, med omätbart mänskligt lidande som följd. Auktoritära stater runt om i världen flyttar fram sina positioner. Den världsordning vi länge tagit för given skakar i grunden. Och den ekonomiska öppenhet som präglat de senaste decennierna är på kraftig tillbakagång.

I denna värld är det ett måste att värna samarbetet med våra partner och allierade i EU och i Norden. Här kan det vara på sin plats att påpeka att det inte råder något motsatsförhållande mellan det nordiska och det europeiska samarbetet. Valet står inte mellan Norden eller Europa. Ett starkt Norden som också samarbetar inom ramen för de europeiska institutionerna är bra för oss alla.

I detta samarbete är det särskilt angeläget att kunna föra en nära och förtroendefull dialog i den nordiska och nordisk-baltiska kretsen. Vårt samarbete gör det möjligt för oss att vara flexibla, lyhörda och proaktiva

när det gäller att ta itu med nya utmaningar. Det har varit tydligt, inte minst de senaste turbulenterna månaderna. Redan intensiva kontakter har blivit ännu tätare.

Under förra året var Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet och de nordiska och nordisk-baltiska informella utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena N5 och NB8. Det utgjorde en viktig plattform för att driva på i det nordiska och nordisk-baltiska samarbetet.

Det svenska ordförandeskapet tog sin utgångspunkt i ett säkrare, grönnare och friare Norden med ett särskilt fokus på ett integrerat Norden utan gränshinder. Vi var många ministrar som hade ett gemensamt ansvar för att få till stånd ett bra och resultatorienterat ordförandeskap.

Ordförandeskapet utmärktes bland annat av ett tätare erfarenhets- och kunskapsutbyte i frågor där Norden står inför gemensamma utmaningar, såsom organiserad brottslighet, beredskap och klimatförändringarnas effekter. Frågor som stärker den nordiska konkurrenskraften och som gör det enklare att leva, studera, arbeta och driva företag i hela Norden har prioriterats samtidigt som arbete har skett för att driva på för en grön och digital omställning.

Sveriges och mitt huvudfokus under ordförandeskapet var ett integrerat Norden utan gränshinder. Jag är särskilt stolt över att vi under det svenska ordförandeskapet har stärkt gränshinderarbetet genom antagandet av ett nytt program för fri rörlighet i Norden. Programmet innebär bland annat att vi samlar ministrar från ett tydligare politiskt ägarskap över arbetet och att samordningen förbättras mellan olika aktörer, som gräns- och informationstjänster. Det lägger en bra grund för det fortsatt prioriterade arbetet med att riva gränshinder och öka integrationen ytterligare, inte minst på det digitala området.

Under förra året ingicks också viktiga bilaterala överenskommelser med koppling till just gränshinderarbetet. Sverige och Finland beslutade i samband med det gemensamma regeringssammanträdet i september att experter i båda länderna ska inleda en dialog om förbättrade rutiner för utbyte av folkbokföringsuppgifter. Första steget är en gemensam analys av behov och möjligheter som ska vara färdig under 2025.

Det slöts också ett dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Danmark. Avtalet gör det lättare att arbeta på båda sidor om Öresund, vilket skapar förutsättningar för fler jobb och högre tillväxt.

Båda överenskommelserna är konkreta steg för att främja integrationen mellan våra länder och våra befolkningar. Det är ett bra exempel på hur vi kan arbeta för att öka integrationen i Norden och kan förhoppningsvis ge inspiration till fortsatt arbete på dessa områden.

Jag vill också lyfta fram den statsministerdeklaration som antogs i samband med Nordiska rådets session i Reykjavik för att påskynda arbetet med digital mobilitet. I deklarationen enades man om att ge de nationella myndigheterna i uppdrag att undanröja juridiska och praktiska hinder för så kallad identitetsmatchning i ett annat land.

Syftet är att man ska kunna använda sitt eget bank-id – eller motsvarande e-legitimation – i digitala kontakter över gränserna. Här kommer vi att fortsätta att vara drivande för att nå framsteg. Jag kommer att fortsätta att hålla arbetet för ett integrerat Norden utan gränshinder högt på dagordningen på nordisk nivå men även bilateralt och nationellt. Det handlar om att riva gränshinder, men det handlar också om att inte bygga upp nya.

Den 1 juli deltar jag i 25-årsfirandet av Öresundsbron. Detta jubileums-år vill vi använda som en hävstång för att kunna ytterligare underlätta för dem som lever och verkar i Öresundsregionen.

Jag vill också ta upp det nordisk-baltiska samarbetet, som flera har varit inne på. Från svensk sida ser vi en stor potential med ett utökat nordiskt-baltiskt samarbete på en rad olika områden. De baltiska länderna är på många områden likasinnade och står inför samma utmaningar som vi i Norden.

Under ordförandskapsåret tog vi en rad initiativ för att intensifiera det nordisk-baltiska samarbetet inom Nordiska ministerrådet bland annat vad gäller sociala frågor och hälsofrågor, arbetslivskriminalitet samt skydd av kulturarv i kris.

Vi lade också grunden för att stödja upprättandet av ett nordiskt-baltiskt AI-center. Det ska vara ett virtuellt center som är tänkt att utgöra en plattform för att stärka den regionala samverkan i både existerande och kommande samarbeten med koppling till AI-utvecklingen.

Det nordisk-baltiska samarbetet är givetvis också en central plattform för det säkerhetspolitiska samarbetet runt Östersjön, vilket utvecklats och intensifierats det senaste året med anledning av händelser i vår omvärld.

Under vårt ordförandeskap i N5 och NB8 var fokus på att stärka det säkerhetspolitiska samarbetet i regionen, att stå fast vid det regionala orubbliga stödet till Ukraina och att säkra fortsatt globalt stöd för Ukraina och den regelbaserade världsordningen.

Det gemensamma arbetet har under året bidragit till att den nordisk-baltiska regionen blivit en ännu viktigare internationell aktör inte minst vad gäller stödet till Ukraina. Exempelvis lanserades under ordförandeskapet en nordisk-baltisk expertgrupp till stöd för Ukrainas EU-anslutning.

Många av de initiativ som vi i Sverige tog under våra ordförandeskap tas nu vidare av det gemensamma finländska och åländska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet, av Finland som samordnare av N5 och av Danmark som i år leder NB8. Det handlar om samarbete och erfarenhetsutbyte i både formella och informella strukturer på olika nivåer.

Regeringen arbetar för att knyta ännu närmare band med våra allierade och partner inte minst i Norden och runt Östersjön för att ta ansvar för europeisk säkerhet genom stöd till Ukraina och för att slå vakt om vårt välstånd, vår konkurrenskraft och rättsstatens principer, som vi ser utmanas på flera håll. Målsättningen är tydlig: Ett friare, grönare och säkrare Norden och Europa. Tack till alla er för samarbetet kring detta!

(Applåder)

Anf. 13 MARKUS KAUPPINEN (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 6.

Även jag vill rikta blicken mot det som binder oss samman över gränser, över hav, över tid: det nordiska samarbetet, Östersjöregionen och Arktis.

Socialdemokraterna har länge drivit på för ett starkare Norden, inte för att det låter fint i ett festtal utan för att det är nödvändigt. I en tid av krig, klimatkris och geopolitiska spänningar behöver vi stå närmare våra grannländer än någonsin tidigare.

Det nordiska samarbetet är världens äldsta och ett av de mest framgångsrika. Det har lagt grunden för fred, frihet och välfärd. Men vår uppgift är inte att titta bakåt, utan att ta samarbetet in i framtiden.

Vi socialdemokrater vill se Norden som världens mest hållbara och integrerade region. Det kräver att vi river fler gränshinder så att människor kan bo, arbeta och studera fritt i hela Norden.

Vi vill att Nordiska rådet och ministerrådet får mer kraft att fatta gemensamma beslut. Vi vill stärka det nordiska kultursamarbetet, som binder oss samman bortom det formella.

Men viktigast av allt: Barnen måste stå i centrum. I varje nordiskt land ska barn växa upp trygga, med lika möjligheter till utbildning, vård och framtidstro. Att låta barnperspektivet genomsyra samarbetet är inte en symbolisk gest. Det är en skyldighet.

Vi får inte glömma vårt gemensamma hav Östersjön. Det förenar våra länder, men är också ett ekosystem satt under press. EU:s Östersjöstrategi ger oss verktyg att agera, men de måste användas. Rent vatten, levande kustsamhällen och säkerhet i närområdet är inte självklarheter. Det är något vi måste försvara och utveckla.

Samma sak gäller vår säkerhetspolitik. Det förändrade läget i Europa kräver mer samarbete, inte mindre. Vi välkomnar därför en nordisk försvars- och säkerhetspolitisk kommission och är glada för att Socialdemokraternas motioner om detta ser ut att bifallas med brett stöd i kammaren. Med det kommer ett beslut om ett tillkännagivande till regeringen. Vi behöver gemensam planering, samordning av resurser och ett tydligt budskap om nordisk solidaritet.

Så till frågan om Arktis, vår närregion med global betydelse. Där smälter isarna snabbt. Klimatförändringarna är inte teori – de är verklighet. Samtidigt ser vi stormakter öka sin närvaro, och folkrätten pressas tillbaka.

Sverige måste vara en tydlig röst för fred, hållbarhet och respekt för urfolken. Vi säger det klart: Nej till olje- och gasutvinning i Arktis! Det är oförenligt med våra klimatmål och ett hot mot en av världens mest känsliga miljöer. EU visade vägen i Antarktis. Man satte ned foten och sa: Här får naturen gå före marknaden. Nu är det vår tur i norr.

Fru talman! Den generation som sitter i våra skolor i dag kommer att leva med konsekvensen av våra beslut. De kommer att fråga oss: När ni såg isarna smälta, varför gjorde ni inte mer? När ni visste vad som stod på spel, varför vågade ni inte säga nej?

Vi kan inte möta deras blick med tal om tillväxtkurvor och råvarubrist. Vi måste kunna säga: Vi gjorde vad vi kunde. Vi satte gränser, och vi valde att skydda det som inte går att återskapa.

Det är vår skyldighet inte som politiker utan som medmänniskor att lämna efter oss en värld som är levbar. Därför säger jag i dag: Låt oss stå upp för Arktis, klimatet och framtida generationer!

Fru talman! I tider som dessa behöver vi ledarskap. Vi behöver mod att fatta beslut och kraft att stå upp för samarbete, solidaritet och framtidstro.

Norden, Östersjön och Arktis är inte tre separata områden. De är tre nycklar till en trygg och hållbar framtid. Sverige har möjlighet att leda. Låt oss ta den chansen tillsammans!

(Applåder)

Fru talman! Den första talaren i dag började med att understryka att omvärldsläget kanske kräver att det framgångsrika nordiska samarbetet utsträcker sig till en lite större krets, bland annat runt Östersjön. Som näst sista talare knyter jag an till det.

I egenskap av ordförande för den svenska delegationen till den parlamentariska Östersjökonferensen, BSPC, vill jag säga några ord om BSPC:s verksamhet det gångna året och lite om tankar kring samarbetet. För dem som inte känner till BSPC kan jag säga att det är forumet för det interparlamentariska Östersjösamarbetet. Här ingår de nordiska länderna som en aktiv del av sammanslutningen.

Varje år hålls en konferens som samlar parlamentariker från tio nationella parlament, sju regionala parlament och Europaparlamentet, representanter för interparlamentariska organisationer samt observatörer. Ryssland är inte med sedan landet skändligen invaderade Ukraina. Arbete pågår under året i arbetsgrupp och i den ständiga kommittén.

Syftet med samarbetet är att främja den parlamentariska dialogen i Östersjöregionen på såväl nationell som regional nivå och att påverka utvecklingen av det samarbete som bedrivs av regeringarna genom Östersjöstaternas råd.

Målet är att främja en miljömässigt och socialt hållbar utveckling i regionen. Samarbetet bidrar till ett ökat informationsutbyte och nätverksbyggande mellan parlamentariker från Östersjöregionen. När nu Ryssland inte är med längre har Östersjöns säkerhetsfrågor kommit i fokus.

Arbetet upptas av samarbete såväl generellt som på vissa utvalda områden, som skiftar över åren. För närvarande har BSPC en arbetsgrupp som för andra och sista året analyserar samarbeten på området energiförsörjning och sammankoppling för hållbarhet och säkerhet. Under året har arbetet alltmör handlat om säkerhet, bland annat när det gäller förstörelsen av kablar på sjöbotten.

Fru talman! BSPC är en konsensusdriven organisation som inte har någon formell makt. Gemensamma resolutioner görs, där vi eftersträvar så mycket samsyn som möjligt. Arbetet i den svenska delegationen är gott, vilket är ännu ett bevis på att de svenska partierna kan samarbeta över partigränserna för Sveriges och Östersjöns bästa. Det är en enligt min mening oerhört viktig förmåga i den verklighet som vi nu lever i.

Den gemensamma ansatsen och ansträngningen att förstå varandra är också det nordiska samarbetets signum. Jag hoppas att vi kan sprida den nordiska otvungna samarbetsandan till denna lite större krets.

Men jag vill också utfärda en varning till oss själva så att våra nordiska framgångar inte stiger oss åt huvudet. Det får inte bli så att vi försöker tvinga vår syn på saken på dem som vi sträcker ut vår hand till. Det nordiska samarbetets styrka bygger på att man tänker mindre på sitt eget och mer på det gemensamma. Den inomnordiska toleransen måste även gälla dem som vi vänder oss till utanför Norden.

Om man glömmer bort respekten för den nationella suveräniteten och att den är en förutsättning för det närmare samarbetet av nordisk typ har man gått vilse. Vi kan naturligtvis fortsätta att arbeta för våra viktiga värderingar ändå, och vi behöver inte heller tumma på dem.

Med detta sagt: Jag är glad och tacksam över att vara ledare för den svenska delegationen till Parlamentariska Östersjökonferensen, och jag vill önska både delegationen och övriga kollegor en glad sommar.

(Applåder)

Anf. 15 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! När jag nu ger mig in i denna debatt är det med en bekän- nelse: När jag växte upp i Malmö tänkte jag faktiskt aldrig på Sverige som en arktisk nation. För en ung grabb som såg Köpenhamn på andra sidan sundet och hade närmare till Tyskland än till det Gällivare i vilket jag bor sedan snart två decennier var tanken på Sverige som en arktisk nation helt enkelt inte närvarande. Detta är i sig inget unikt, utan det gäller nog för gemene man. Därför har jag lätt att förstå att många av riksdagens 349 le- damöter också missar detta i sin politiska vardag.

Fru talman! Om det hade varit tillåtet och brukligt med rekvisita här i riksdagens debatter hade jag nu på en geografilärares manér visat upp en stor karta för er alla. Men det hade inte varit kartan med Europa i mitten utan en kartvy som på ett annat sätt åskådliggör var i världen vi befinner oss och varför de arktiska frågorna är relevanta för oss.

Om man betraktar en världskarta med Nordpolen i centrum och följer norra polcirkeln får man en god bild av hur Arktis faktiskt ser ut och vilka länder och hav som finns i den arktiska regionen. Denna kartvy gör att man lättare kan förstå de geopolitiska aspekter som föranleder olika världsle- dares uttalanden och ökade politiska intresse för Arktis.

Man bör exempelvis fundera på vilka av de arktiska länderna som är likasinnade och, diplomatiskt uttryckt, mindre likasinnade i en osäker värld där en tilltagande råvarurivalitet är ett faktum.

Vi måste också förstå att Arktis angår oss – geopolitiskt, säkerhetspo- litiskt, handelspolitiskt och inte minst ur ett forskningspolitiskt perspektiv. Därför är satsningen på en ny forskningsisbrytare av stor vikt, vilket tidi- gare nämnts här i debatten.

Man ska i sammanhanget också ha klart för sig att den nordiska delen av Arktis, så även den svenska, är långt mer utvecklad och befolkad än vad som är fallet i flera andra arktiska nationer. Vi tänker sällan på det. Men tro mig, i mina kontakter med representanter för andra arktiska nationer inom ramarna för den arktiska parlamentarikerkonferensen märker jag att de är högst medvetna om detta. De ser ofta oss som en viktigare spelare och aktör i de arktiska frågorna än vad många svenskar faktiskt är med- vetna om.

Fru talman! Eftersom min talartid är begränsad till fyra minuter avslu- tar jag med att ge kammarens ledamöter och eventuella åhörare en uppgift att ta itu med, antingen hemma på kammaren eller redan här och nu, med hjälp av sin mobiltelefon.

Ta fram valfri kartapp. Sätt Nordpolen i centrum av kartbilden, titta på landområdena och haven norr om polcirkeln och ställ dig sedan frågan om de arktiska frågorna bör tillskrivas mindre eller större relevans i den poli- tiska vardagen. Jag vet i alla fall vad jag anser.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 10 juni.)

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU10

Verksamheten i Europeiska unionen under 2024 (skr. 2024/25:115)
föredrogs.

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2024*

Anf. 16 STEFAN OLSSON (M):

Fru talman! Ärendet vi nu debatterar är utrikesutskottets betänkande nummer 10, som berör regeringens årliga skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag på alla punkter.

Under denna vår har Europa verkligen fått sig en tankeställare. Man kan tro att det var den ryska invasionen av Ukraina 2022 som fick unionen att vakna upp och förstå att den ställdes på prov. Och visst, mycket hände månaderna efter invasionen. Unionen höll samman och enades om sanktioner mot Ryssland och om stöd till Ukraina.

Det var mycket bra gjort, men det som nog har satt oss än mer på prov är skiftet av utrikespolitik från USA:s sida. En ny presidentadministration har tillträtt, med en helt ny filosofi gentemot sina europeiska allierade.

Där många EU-länder tagit för givet att USA alltid ska finnas i bakgrunden med sin väldiga militärmakt visade det sig plötsligt att den nya amerikanska ledningen hade tröttnat på det man tyckte var européernas lättsinne.

Varför ska USA hjälpa någon som inte hjälper sig själv? har den nye amerikanske presidenten frågat. Han menar att Natoländer som inte finansierar sitt försvar på det sätt som överenskommits inom alliansen nog inte kan räkna med stöd från USA fullt ut. Plötsligt insåg därför EU-länderna att det nu gällde dem själva, inte bara Ukraina.

Många EU-länder, som också är Natoländer, lägger alltför lite på det egna försvaret. Belgien lägger 1,3 procent av sin bnp på försvaret – i alla fall var det så förra året. Spanien lägger också 1,3 procent och Italien 1,5 procent.

Uppvaknandet blev bryskt, och sedan dess har ett stående tema i alla diskussioner EU-länderna emellan varit hur vi tillsammans kan rusta upp, och inte minst hur detta ska finansieras. Detta uppvaknande skedde förvisso under senvintern detta år, och betänkandet vi behandlar handlar om verksamheten under 2024, men det är svårt att bara vara bakåtblickande.

Fru talman! Från Moderaternas perspektiv är upprustningen utan tvekan en av de viktigaste europeiska frågorna just nu. Ukraina har kämpat tappert i tre år. Jag tar tillfället i akt att berömma den ukrainska säkerhetstjänsten för den fantastiskt skickligt genomförda operationen där man slog ut många ryska bombplan. Det var väldigt skickligt och briljant uttänkt och utfört!

Ukraina har kämpat tappert i tre år, och vi hoppas på framgångar i kommande förhandlingar och en rättvis fred.

Men när en eventuell fred kommer vet vi att Ryssland mycket väl kan komma att smida nya angreppsplaner – antingen för att man tycker sig ha vunnit kriget och på så vis känner sig stärkt att starta nya krig eller för att man känner sig som förlorare och därför vill starta nya krig för att ta revansch.

Som vi ser det finns därför en risk för nya ryska krig oavsett vad som händer i Ukraina. Därför kan det inte nog understrykas att Europa måste rusta upp och att det inte bara gäller de länder som ligger närmast Ryssland utan att det måste ske i solidaritet med alla unionens medlemmar.

Det stämmer att många medlemsstater brottas med svaga statsfinanser, men krig är på alla sätt dyrare och värre.

Vi lever inte i en tid då man, som den tidigare statsministern Göran Persson sa om hur man syr ihop en statsbudget, alltid kan ta den sista miljarden på försvaret. Den tiden är förbi. Nu är det i stället så att om man råkar ha någon miljard över ska den in i försvaret.

Fru talman! I detta sammanhang är det också värt att lyfta en aspekt som inte är med i regeringens årsberättelse men som borde vara det. Det är berättelsen om hur EU till sist införde ett totalt embargo på rysk olja och gas. Detta har inte hänt, men det borde ha hänt.

Det finns alltså länder inom unionen som importerar gas och olja som om ingenting skulle ha hänt i världen. Gasen och oljan letar sig dessutom in i EU via raffinaderier i mindre nogräknade länder utanför unionen, varvid medlemsstater importerar utan att kontrollera varifrån oljan eller gasen kom från första början.

Det finns nu mer än en beräkning på hur mycket pengar denna handel omfattar, och tyvärr visar de på att EU-länderna förmodligen betalar mer för rysk olja och gas än vad de skänker i stöd till Ukraina. Detta är givetvis helt orimligt och måste få ett slut. Jag kan förstå om inte alla affärsavtal kan avbrytas från en dag till en annan, och jag förstår att regeringar inte vill straffa sina väljare med dyrare fjärrvärme. Men nu har kriget i Ukraina pågått i tre år. Det har funnits gott om tid att hitta alternativ.

Jag vet att Sveriges regering ogillar detta, och jag hoppas därför att den driver på för att få upp denna fråga högre på EU:s dagordning. Vad som än kan göras för att strypa pengar till den ryska krigsekonomin måste göras.

Fru talman! Låt mig till sist säga något om skrivelsen som sådan och utskottets behandling av den.

Ordningen är att regeringen en gång om året lämnar en redogörelse för verksamheten i EU. Skrivelsen heter därför *Årsboken om EU: Verksamheten i Europeiska unionen 2024*. Titeln är rättvisande, för skrivelsen är verkligen en årsbok. I denna kan man läsa om allt från djurskyddslagstiftning och flygpassagerares rättigheter till ozonnedbrytande ämnen och vilotidsregler för bussförare. Årsboken täcker in det mesta.

När årsboken kommer till oss i utrikesutskottet för behandling är det emellertid nästan bara EU:s gemensamma utrikespolitik vi uppmärksammar. Den enkla och givna förklaringen är att detta ju är vad vi i utrikesutskottet är intresserade av. Unionens gemensamma utrikesfrågor går vi igenom minst en gång i månaden. Men detta är nu bara en del av vad Sverige gör inom EU. EU är inte en organisation för utrikesfrågor i första hand utan en samarbetsorganisation för den fria rörligheten inom unionen.

Jag undrar därför om det i fortsättningen ska vara just utrikesutskottet som behandlar skrivelsen. Det finns ju otroligt många viktiga EU-frågor som vi i utrikesutskottet inte har någon större koll på eftersom de ligger i andra utskott.

Ta exempelvis frågan om fisket i Östersjön. Fisket är reglerat av EU, och det är många i Sverige som är engagerade i denna fråga eftersom vi

vill rädda såväl fiskbeståndet som den småskaliga fiskerinäringen. Denna centrala EU-fråga får inte den uppmärksamhet den förtjänar om det är vi i utrikesutskottet som ska behandla den. Det är våra vänner i miljö- och jordbruksutskottet som kan de frågorna bäst.

Jag skulle därför vilja uppmana talmannen att ta sig en funderare på hur regeringens årliga skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen ska behandlas. Utrikesutskottet har gjort sitt bästa men har ändå inte koll på precis allt som EU ägnar sig åt och är kanske därför inte organet som ska ha det yttersta ansvaret för ärendet.
(Applåder)

Anf. 17 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik, men så kom det upp en fråga som jag ändå tyckte var väldigt intressant. Ledamoten Olsson sa att man gärna vill stoppa all import av rysk olja och gas till Europa. Det är någonting som vi har brunnit för länge, egentligen ända sedan 1981 då Miljöpartiet bildades. Jag är glad att det nu är fler som ansluter till den linjen. Det gäller förstås inte bara rysk olja och gas utan all olja och gas, men vi kan i alla fall börja med den ryska.

Samtidigt har den nuvarande regeringen hjälpt till att öka efterfrågan på bland annat rysk olja genom att exempelvis sänka priserna på bensin och diesel. Någonstans måste den här råoljan komma ifrån. Vi vet nu att den går via andra länder som Turkiet och Indien där den raffinerats och sedan kommer till Sverige som turkisk eller indisk bensin eller diesel.

Ett sätt att komma runt detta, om man inte lyckas få enighet i EU, är att själv införa en ursprungsmärkning på bensin och diesel i väntan på att övriga länder kommer i fatt och är villiga att införa ett totalt embargo. Är det någonting som Moderaterna skulle ställa sig bakom?

Anf. 18 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att ledamoten Risberg beskriver situationen fel. Majoriteten i riksdagen har inte drivit på för att vi ska öka importen av rysk olja och gas. Så är inte fallet. Däremot driver vi en annan energipolitik än den Miljöpartiet vill ha, vilket gör att Sverige faktiskt konsumerar mer olja och gas. Det är alldeles riktigt. Men det betyder inte att den kommer från Ryssland. På den punkten tycker jag att ledamoten vilseleder församlingen.

När det sedan gäller ursprungsmärkning är det en mycket bra idé, men jag tycker nog att det ska ske inom ramen för EU. Vi ska ha en gemensam marknad, och energimarknaden inom EU ska vara gemensam – men gärna ursprungsmärkning annars.

Anf. 19 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Nja, jag tycker nog att jag beskriver problemet ganska rätt. Vi har ju en världsmarknad när det gäller olja och gas. Det mesta av råvarorna handlas på en världsmarknad. Det är det som är problemet när drivmedlet väl kommer till vår mack: Vi kan i dagsläget inte kontrollera varifrån det kommer, utan det är upp till drivmedelsproducenterna varifrån de köper in sin olja och gas.

Det finns i dag inget förbud mot att köpa gas eller bensin från Turkiet eller Indien, till exempel, även om den har sitt ursprung i Ryssland. Precis

som ledamoten säger har den här regeringen bidragit till ökad efterfrågan på bensin och diesel, och därmed har man också sekundärt ökat efterfrågan på rysk olja.

Det här med europeisk märkning är intressant. EU är ju generellt väldigt positivt till all typ av märkning som hjälper konsumenter att göra rätt val. Sedan är det upp till varje land att implementera den typen av märkning. Vi har till exempel sedan några år en pumplag om att visa klimatpåverkan av de drivmedel vi har i Sverige. Vi skulle kunna se en liknande märkning här. Vi har också andra typer av konsumentmärkningar som är unika för Sverige.

Detta är inte en fråga där vi måste vänta in EU. Återigen: Att flytta frågan till EU gör bara att man kommer längre från själva grundproblematiken. Det bästa vore om vi redan här och nu kunde börja märka olja och gas vid pump så att våra konsumenter, våra bilförare, kan göra ett aktivt val: Vill jag välja den här drivmedelsproducenten eller den här? Den här har rysk olja, den här har inte det. Vad väntar vi på?

Anf. 20 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är en alldeles utmärkt idé med produktmärkning. Men ju mer man kan göra inom ramen för EU, desto bättre är det. Då blir det lika i alla länder, och då blir det enklare att som svensk tanka i Tyskland och så vidare. Det är helt enkelt bättre att försöka ha all ekonomisk reglering gemensam i EU.

Nu drar jag mig till minnes en debatt som ledamoten och jag haft i ett annat ämne om just värdet av EU-regleringar. Jag vill bara påminna om att vi även vid det tillfället var oeniga om hur mycket regleringar vi ska ha. Jag argumenterade för att vi ska ha så få regleringar som möjligt. Nu märker jag att ledamoten Risberg ånyo argumenterar för införandet av ännu fler regleringar, som påverkar den ekonomiska tillväxten. Det bör han också tänka på. Ekonomisk tillväxt brukar inte vara det som Miljöpartiet tänker på, så jag vill bara påminna honom om den problematiken.

Anf. 21 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! Betänkandet kan närmast liknas vid en sammanfattning av det arbete som har bedrivits inom EU under 2024. Det är en utmanande tid för unionen, och den har med inledningen av det här året blivit ännu tuffare.

Flera av grundfundamenten för EU prövas nu, med den amerikanska administrationens tullar, med Ryssland som bedriver fullskaligt krig i vårt närområde och med det högsta antalet väpnade konflikter på 70 år.

Fru talman! Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina våren 2022 innebär en ny verklighet. Redan innan sin fullskaliga invasion hade de tydliggjort att de inte längre står upp för den europeiska säkerhetsordningen, det vill säga varje lands rätt att självt bestämma över sin säkerhet och sina säkerhetspolitiska vägval.

Under över ett decennium har Ryssland brutit sönder den europeiska säkerhetsordningen och gång på gång visat att de är ett hot mot det demokratiska Europa. För Sveriges del kom det ryska agerandet att leda till att vi gjorde ett säkerhetspolitiskt vägval: Vi gick med i Nato.

Nu arbetar vi tillsammans med våra allierade för att öka vår säkerhet och avskräcka från att starta nya krig. Vi ser också att det europeiska

försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet måste stärkas. Det är avgörande att stärka den samlade europeiska försvarsförmågan och EU:s handlingsförmåga som säkerhetspolitisk aktör och dess förmåga att ta ansvar för unionens och närområdets säkerhet. Europa måste långsiktigt ta ansvar för sin egen säkerhet.

I år är det 30 år sedan Sverige gick med i EU. Då hade vi nyss lämnat kalla kriget bakom oss. Vi trodde på, och arbetade för, en fredligare verklighet. I dag, 30 år senare, är verkligheten en annan, med krig i vårt närområde, hybridoperationer och desinformationskampanjer. EU måste rustas för denna nya verklighet. Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

Fru talman! Varje dag kämpar Ukraina för sin och för vår säkerhet, och vi måste göra allt vi kan för att stötta dem i det. EU måste stå stadigt bakom Ukraina. I ett läge där vissa sviktar får Ukraina aldrig tvivla på EU, på Europa.

Det är Ryssland som ensidigt har inlett en fullskalig invasion av Ukraina. Det är Ryssland som ensidigt har startat kriget. Ukraina har all rätt att försvara sig, och en fred måste ske på Ukrainas villkor. Allt annat är oacceptabelt och hotar vår egen säkerhet. I en tid där den regelbaserade världsordningen prövas från flera håll – av starka krafter – måste Sverige och EU stå upp för den i alla lägen.

Fru talman! I fråga om Ryssland och Ukraina har EU visat vilken styrka unionen har när vi talar med en gemensam och tydlig röst. Samtidigt ser vi att det finns länder inom EU som försvårar stödet till Ukraina, länder som samtidigt tydligt inskränker sin demokrati. Ungern begränsar hbtqi-rörelsen och förbjuder Prideparaden, och nu arbetar de med ett lagförslag som riskerar att kraftigt begränsa det oberoende samhället – journalister och civilsamhället.

Vi har tydliga demokratikrav på länder som går med i EU. Vi måste fortsätta att ha lika höga krav när länderna är med i EU. Vi socialdemokrater menar att EU bör införa en sanktionstrappa som gör att EU ytterst kan utesluta ett land som har fullbordat en nedmontering av demokratin.

Det är en besvikelse för oss att ta del av uppgifter om att EU-kommissionens ordförande har uppmanat EU-kommissionärer att inte delta i Budapest Pride. Vi hoppas att vår svenska kommissionär tar tillfället i akt att stå upp för människors lika värde genom att trots allt delta i paraden.

Fru talman! EU är vår främsta utrikespolitiska arena. Det går inte att just nu tala om arbetet i EU utan att tala om Gaza. Det som sker i Gaza är en fullständig katastrof, och det sker rakt framför våra ögon. När vi redan kände förtvivlan över situationen trappades den upp ytterligare. Det mänskliga lidandet förvärras ytterligare.

Nu har den israeliska armén tvingat det enda sjukhuset i norra Gaza att stänga. Sjukhus bombas, skadas eller tvingas stänga på grund av israeliska markoffensiver. Över 52 000 människor har dödats, en siffra som bara fortsätter att stiga.

I dag är det endast 20 procent av Gazas redan begränsade landyta som inte omfattas av militära restriktioner. Där försöker Israel trycka ihop hela Gazas befolkning, utan mat, vatten eller tillgång till medicin. Svälten breder ut sig, och endast en bråkdel av den humanitära hjälpen släpps in.

Under de senaste dagarna har vi återkommande nåtts av rapporter om beskjutningar av människor på väg för att få nödhjälp. Att människor behöver riskera sina liv för att få mat är helt oacceptabelt. Under de senaste

veckorna har EU äntligen höjt rösten mot Israel. I ett år har vi drivit frågan om att frysa handelsavtalet med Israel, och i slutet av maj beslutade EU till slut att se över avtalet. Det är ett steg i rätt riktning, men det krävs mer. Det finns ingen tid att förlora – vi måste frysa avtalet nu. Vi måste öka pressen på den israeliska regeringen att upphöra med den brutala krigsföringen. All kraft måste sättas in för att förhindra ett folkmord.

Som jag inledde med att säga står EU inför en lång rad utmaningar. Utrikespolitiken är en sådan. Handelspolitiken är en annan. Därutöver har vi klimatkrisen, en ödesfråga som handlar om hela planeten. Bara de temperaturökningar och klimatförändringar vi ser nu orsakar stora utmaningar för alla världens länder, och EU-länderna är inget undantag.

Det krävs ett EU som tar på sig ledartröjan, ett EU som binder ihop utsläppsminskning, miljöskydd och stärkt biologisk mångfald med ekonomisk utveckling, rättvis omställning och fler jobb. När stormakter lämnar Parisavtalet måste EU ta ett större ansvar för att upprätthålla det, hitta nya partner och få fler länder och regioner att driva en ambitiös klimatpolitik.

Fru talman! Det är en tid som ställer stora krav på EU. Precis som alla organisationer blir EU vad medlemsstaterna gör det till. Rösten blir så stark som dess politiska ledare väljer att det ska bli. EU behöver stärka och höja den rösten. Sverige måste börja visa framfötterna och vara den som är drivande, inte bara följa med strömmen. Det är en tid för modigt ledarskap.

(Applåder)

Anf. 22 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Fru talman! 30 år efter Sveriges inträde i EU står vi fortfarande starkt rotade i vår övertygelse att EU-samarbetet är en nödvändig grund för fred, frihet och ekonomiskt välstånd. Kristdemokraterna ser EU som ett verktyg, inte bara ett självändamål, och vår uppgift är att säkerställa att det används på rätt sätt.

EU ska vara fokuserat, effektivt och förankrat i subsidiaritetsprincipen. Det betyder att beslut ska fattas så nära människor som möjligt – i kommuner, i regioner och nationellt – och bara när det behövs på EU-nivå. Under 2024 har regeringen arbetat just i denna anda, och det vill jag särskilt understryka.

EU:s utrikes- och säkerhetspolitik har stått i centrum detta år. Med Rysslands brutala angrepp på Ukraina har vår gemenskap satts på prov, och den har till allra största delen hållit. Vi är tacksamma över att Sverige, som EU-medlem och numera Natomedlem, har varit en tydlig röst för Ukrainas frihet. Det handlar inte bara om stöd till ett angripet land, utan det handlar om att försvara freden i hela Europa.

Regeringen har under året aktivt verkat för att stärka EU:s försvarssamarbete, bygga upp försvarskapaciteten och fördjupa partnerskapet med Nato. Det är rätt väg, och det är en väg Kristdemokraterna helhjärtat stöder.

Fru talman! Vi välkomnar EU:s utvidgningsagenda, men den måste vara tydlig med att det inte finns några genvägar. Ukraina, Moldavien och länderna på västra Balkan förtjänar vårt stöd, men medlemskap ska bygga på rättsstat, demokrati och reformvilja. Det stärker unionen och garanterar att utvidgningen inte urholkar EU:s värdegemenskap.

Sverige har stått upp för detta. Vi har varit tydliga med att vi vill se en utvidgning, men inte på bekostnad av principerna. Det är ett kristdemokratiskt synsätt: solidaritet med ansvar men också att vi står till förfogande för att hjälpa kandidatländer i deras reformarbete.

Den inre marknaden är en av EU:s absolut största framgångar. Den ger jobb, tillväxt och välbästand. Men den får inte kvävas av överreglering eller detaljstyrning. Sverige har under året drivit på för att värna den fria rörligheten, förbättra konkurrenskraften och minska byråkratin, och där har Kristdemokraterna varit en pådrivande kraft.

Vi ser också ett tydligt behov av att EU fokuserar mer på teknikutveckling, innovation och forskning, inte minst inom grön omställning. Men det måste ske teknikneutralt och med respekt för medlemsländernas förutsättningar. Det är därför vi så konsekvent talar om fossilfri energi i stället för enbart förnybar.

Fru talman! Sverige är en handelsnation. Vi behöver fler frihandelsavtal, inte färre. Vi behöver en öppen, reglerad världsordning, inte protektionism. EU:s handelsagenda är avgörande för vår ekonomi, och regeringen har fortsatt att driva på för avtal med bland annat Indien och Mercosur.

Men vi är också tydliga: Handel ska inte ske på bekostnad av mänskliga rättigheter eller kommande generationer. Därför är det bra att Sverige varit en pådrivare för hållbara och etiskt grundade men inte överreglerade handelsvillkor.

För Kristdemokraterna är det självklart att vi ska ha ordning och reda i Europas finanser. EU ska ha resurser för att lösa gemensamma uppgifter, inte för att växa in i områden där medlemsstaterna redan tar ansvar.

Vi är därför mycket nöjda med att regeringen fortsätter att stå upp för en återhållsam budgetlinje, där stöd till Ukraina, gränsskydd och säkerhet prioriteras medan förslag om nya EU-skatter eller permanent gemensam skuldsättning har avvisats.

Fru talman! Europa befinner sig i en avgörande tid. Vi möter krig, kriser och förändring men också möjligheter. Kristdemokraterna vill se ett EU som är starkt där det behövs, återhållsamt där det är klokt och alltid rotat i ansvar, solidaritet och frihet.

Jag står bakom betänkandet i dess helhet och vill därmed också avslå samtliga motionsyrkanden. Sveriges linje i EU-politiken är tydlig, och den har vårt stöd.

(forts. § 6)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 5 Frågestund

Anf. 23 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågorna besvaras i dag av statsrådet Jessica Rosencrantz, statsrådet Anna Tenje, utrikesminister Maria Malmer Stenergård och kulturminister Parisa Liljestränd.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Statsrådet Jessica Rosencrantz besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Public service och beredskapen

Anf. 24 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Kulturens betydelse för försvarsviljan och motståndskraften i ett samhälle betonas alltmer av forskare och försvarsanalytiker. Regeringens egen proposition *Totalförsvaret 2025–2030* understryker att kulturen, kulturarvet och public service är nödvändiga beståndsdelar för en samlad svensk försvarsvilja. Trots detta har regeringen fattat beslut om kraftiga nedskärningar i public service.

Sveriges Radios vd menar att förslaget, som snart kommer till riksdagens bord, riskerar uppmot 300–400 tjänster. SVT:s vd menar att förslaget utmanar public services breda uppdrag. Försvarsmakten har uttryckt att förslaget i sin nuvarande form kan verka menligt på svensk beredskap, givet det säkerhetspolitiska läget.

Min fråga till kulturministern är därför: Är de nedskärningar i public service som föreslås förenliga med ambitionen att stärka svensk beredskap?

Anf. 25 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Regeringen har lämnat sin proposition om public service till riksdagen, och den ligger nu på riksdagens bord att behandla. När det gäller ledamotens fråga om nedskärningar får jag väl börja med att säga att det alltså inte handlar om några nedskärningar.

Regeringens proposition kommer att möjliggöra för över 10 miljarder kronor om året under åtta år, vilket totalt över den här sändningsperioden på åtta år kommer att innebära över 80 miljarder kronor till public servicebolagen.

Det är alltså mer än de skulle ha fått om vi bara hade fortsatt den uppräkning som i dag ligger på 2 procent.

Anf. 26 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Tack, kulturministern, för svaret!

Höjningen avser alltså 2 promille i en tid då kostnaderna ökar beträffande beredskapssatsningar, säkerhet, tv- och filmproduktion och inköp av rättigheter. Om man då också vill ha ett inköp av sportevenemang som ska sändas till hela den svenska befolkningen handlar det om rätt stora och omfattande kostnader om man ska klara det breda uppdrag som egentligen alla riksdagens partier tycker att public service ska ha.

Förslagen täcker inte ens upp för den utveckling av lönekostnaderna som kvarstår, och Sveriges Radio säger att uppemot 3,4 miljarder saknas.

Min fråga är: Menar ministern att det alltså inte blir några nedskärningar av public service de kommande åtta åren?

Prot. 2024/25:127
5 juni

Frågestund

Anf. 27 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Ledamoten vet lika väl som jag att det ju inte är vi politiker som ska bestämma vad som ska göras med verksamheten inom ramen för public service. Därför är det också omöjligt att svara på ledamotens fråga.

Det jag kan konstatera är att propositionen som nu ligger för beslut i riksdagen är en public service där vi kommer att ge möjlighet för public service att fortsätta verka långsiktigt.

Det finns inget annat mediebolag i hela Europa som har sina förutsättningar klara för åtta år framöver. Det kommer det svenska public service att ha: en uppräknings om 80 miljarder kronor på åtta år.

Välfärdsbrottsligheten

Anf. 28 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Anna Tenje. Under den tidigare socialdemokratiska regeringen blev välfärden en bankomat för kriminella. Samordningsnummer delades ut utan kontroll. Identitetsfusk blev vardag. Kontrollen var obefintlig, och myndigheterna saknade verktyg för samkörning. Samtidigt kunde personer som nyligen kommit till Sverige få i princip full tillgång till välfärden – utan krav på arbete, utan motprestation och utan förankring i samhället.

Det var inte bara ansvarslost. Det öppnade dörren för systematiskt utnyttjande av skattebetalarnas pengar. Kriminella nätverk växte, medan skötsamma skattebetalare och behövande trängdes undan.

Genom Tidösamarbetet har Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen drivit igenom viktiga beslut och lagt fram reformer som exempelvis kvalificeringskrav för välfärdsförmåner, en ny utbetalningsmyndighet, skärpta kontroller, återkrav och myndighetssamverkan.

Min fråga är: Hur säkerställs att detta inte stannar vid beslut utan leder till verklig effekt: att fusket stoppas, kontrollen stärks och förtroendet för välfärden förstärks?

Anf. 29 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack för en väldigt viktig fråga från ledamoten.

Att strypa den kriminella ekonomin och därmed knäcka den organiserade brottsligheten är en högt prioriterad fråga. Så är även att beivra bidragsbrottsligheten i vårt samhälle.

Vi har nu byggt en bred och stor verktygslåda för att kunna vidta många olika åtgärder för att kunna öka kontrollerna, återkräva pengarna, frysa pengarna samt följa pengarna för att spåra upp och lägga pusslet för att beivra bidragsbrottsligheten och välfärds kriminaliteten.

Det stannar givetvis inte där, utan mer saker är på gång. Men jag kan säga att de saker vi nu gör – lagar som förändras och som vi lägger på bordet – utifrån myndigheternas och kommunernas perspektiv är saker

som en lång tid har efterfrågats. Jag är helt övertygad om att de redskap vi nu ger kommer att användas, och vi ser redan resultat på bidrag som stoppas och som återkrävs.

Anf. 30 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Detta är bra, och det är viktigt att uppföljning sker. Men för att reformerna ska göra skillnad i verkligheten krävs också att kommuner och myndigheter verkligen agerar.

Hur ser statsrådet till att kraven och kontrollerna inte bara beslutas utan också genomförs tydligt i praktiken ute i varje kommun och i varje verksamhet?

Anf. 31 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack, Carita Boulwén, för följdfrågan!

Det är onekligen väldigt viktigt både att följa pengarna och att följa upp besluten och att de verkligen ger pang för pengarna.

Vi kan konstatera nu att Utbetalningsmyndigheten, som vi sjösatte bara för ett år sedan, redan har presenterat resultat. Jag tror att det var i förra veckan. Den har redan stoppat och kunnat återkräva utbetalningar på 40 miljoner.

Vi kan också se att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har stoppat 2 miljarder respektive 2 ½ miljard i felaktiga utbetalningar och kunnat beivra bidragsbrott.

Barnens situation i Gaza

Anf. 32 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! I går hölls ett seminarium i Sveriges riksdag i samband med ett boksläpp om barns berättelser från Gaza. Man fick under seminariet ta del av berättelser som är skrivna av barn direkt på plats i Gaza.

Vi ser ju alla dagligen i medier och i våra sociala medier hur barn dör i Gaza, hur barns föräldrar dör i Gaza och hur situationen blir allt värre.

Barn dör både av israeliska bomber och av vapen som attackerar dem, men de dör också av svält på grund av att bistånd och humanitär hjälp inte kommer in till Gaza. Omvärlden har inte varit tillräckligt kraftfull i sin reaktion. Därför har Israels högerextrema regering gång på gång kunnat fortsätta blockera mat, mediciner och hjälp från att komma in i Gaza. Israel har också brutit vapenvilan och fortsatt med de grymheter som vi ser.

Nu måste vi agera kraftfullare för att stoppa att barn dör i Gaza. Jag undrar vad utrikesministern gör för att detta ska ske.

Anf. 33 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Tack, Håkan Svenneling, för frågan!

Det är en helt fruktansvärd situation i Gaza. Det är den värsta humanitära katastrofen sedan kriget började i oktober 2023.

Det gör fysiskt ont att se hur barn svälter. Regeringen har fördubblat det humanitära stödet till Gaza, men vi är lika frustrerade som Håkan Svenneling och många andra över att stödet inte kommer in utan stannar vid grindarna. Därför har vi också under den senaste tiden satt mer press

på den israeliska regeringen, som absolut inte gör tillräckligt för att se till att den humanitära hjälpen kommer in.

Vi har bland annat gått vidare för att sanktionslista enskilda ministrar, och vi har också ställt oss bakom det förslag som har kommit om att utvärdera associeringsavtalet mellan EU och Israel. EU är ju den största handelspartnern till Israel och har därmed också möjlighet att trycka på. Vi kräver naturligtvis också att gisslan ska släppas.

Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Den lilla omsvängning vi har sett från utrikesministerns sida de senaste veckorna är välkommen och bra. Det är förslag som vi från oppositionens sida har lagt fram här i riksdagen vid flera tillfällen. Så sent som för ett år sedan lade vi i en samlad opposition fram det förslag som regeringen nu har ställt sig bakom om att från EU:s sida se över associeringsavtalet med Israel.

Det skulle göra enorm skillnad om vi satte ekonomisk press på Israels regering. Jag hoppas att detta leder till att ni tar till fler förslag från oss i oppositionen och framför allt att ni röstar för att associeringsavtalet med Israel nu ska suspenderas.

Anf. 35 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Det är välkänt att det tidigare inte har funnits någon majoritet i rådet för att göra det som Håkan Svenneling har föreslagit. Nu har vi kommit överens om en översyn, men det är fortfarande många länder som inte ställer sig bakom det. Jag skulle säga att Sverige nu ligger i framkant i och med att vi också vill driva på för sanktioner mot enskilda israeliska ministrar.

Vi får se vad kommissionens analys landar i, men jag hoppas att vi får ett antal möjligheter att ta ställning till. Då kommer vi naturligtvis att återkomma också till riksdagen.

Israels blockering av nödhjälp till Gaza

Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Av Gazas befolkning på cirka 2,2 miljoner är cirka 1,9 miljoner på flykt. De är internflyktingar och har flytt inte en utan kanske tiotalet gånger. De senaste tre månaderna har fler än 640 000 människor drivits på ny flykt. Barn och kvinnor drabbas hårdast.

De senaste tre månaderna har Israel stoppat leverans av mat, mediciner och bränsle från att nå de hårt drabbade palestinierna. Barn svälter nu till döds – de dör inte bara av bomber mot sjukhus, skolor och tältläger.

FN och internationellt erkända hjälporganisationer står sedan tre månader med långa köer av hjälp enligt de humanitära principerna men får inte tillträde till Israel, vilket ministern nyss nämnde. Men svält och mat ser nu ut att ha blivit ett vapen i kriget.

Jag undrar om utrikesministern anser att detta är att respektera mänskliga rättigheter och att det överensstämmer med internationella principer att göra så.

Anf. 37 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):
Herr talman! Tack, Kerstin Lundgren, för frågan!

Återigen vill jag framhålla hur fruktansvärd situationen i Gaza är och att vi, tillsammans med många andra stora humanitära givare, är enormt frustrerade över att Israels regering inte släpper in hjälpen. Vi försöker kanalisera hjälpen på alla sätt vi kan, och vi har också ökat stödet till 800 miljoner kronor om året.

Jag vill vara väldigt tydlig med att man inte får militarisera eller politisera humanitärt bistånd. Det har jag också sagt upprepade gånger. Det strider mot internationell rätt. Vi kommer att fortsätta att ligga på för att vårt stora humanitära stöd också ska komma in i Gaza.

Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! EU har nu kunnat enas om att göra en översyn av artikel 2 i associeringsavtalet. Artikel 2 handlar om respekt för mänskliga rättigheter och internationella policyer. Bekymret är att detta kan vara en översyn som tar rätt lång tid, har det sagts.

Det är viktigt att Sveriges regering är tydlig med att kräva att avtalet nu bryts eller pausas i avvaktan på att humanitär hjälp kommer in.

Anf. 39 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Jag var väldigt tydlig med att vi nu ligger på för att få in humanitär hjälp. Jag tror inte heller att vi kan vänta på den analys som ska göras av kommissionen. Vi måste på alla sätt vi bara kan trycka på för att mildra svält och lidande i Gaza.

Men min bedömning är att även om det har skett en förändring i rådets ståndpunkt den senaste tiden finns det i dag inte stöd för att pausa avtalet utan att ha fått den analys som vi nu har bett kommissionen om. Men jag hoppas att vi får den snart.

De nationella minoriteternas möjlighet till inflytande

Anf. 40 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Jag och andra ledamöter har tidigare ställt frågor till kulturministern om våra nationella minoriteter och vårt urfolk. Vi har frågat varför återbegravningar har uteblivit och om vad som hände i kanonutredningen.

Under den här mandatperioden har nästan allt gått fel, sa ordföranden för Sverigefinländarnas delegation till SVT häromdagen.

Det aktuella nu är ett beslut på regeringssammanträdet förra veckan att flytta ansvaret för minoritetsfrågor från Länsstyrelsen i Stockholm till MUCF. Företrädare för de fem nationella minoriteterna skrev redan för ett par veckor sedan ett gemensamt brev till kulturministern. De menade att de hade saknat inflytande över processen. Enligt minoritetslagen har de den rätten: De nationella minoriteterna ska ges möjlighet till inflytande i frågor som rör dem, och samråd ska ske. Ett möte har visserligen skett i mars, men företrädarna menar att det mötet omgavs av så många fel att det knappast kan betraktas som ett samråd.

Min fråga till kulturministern är därför: Varför blir det så här gång på gång? Och vad är det som har gått snett i det senaste fallet?

Prot. 2024/25:127
5 juni

Anf. 41 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Tack, Mats Berglund, för frågan!

Flytten av minoritetspolitiken från länsstyrelsen till MUCF är resultatet av en lång utredning, faktiskt flera utredningar, som den tidigare regeringen hade tillsatt. Den tidigare S- och MP-ledda regeringen tillsatte utredningen för att se över var minoritetspolitiken skulle ligga någonstans. Man konstaterade då att länsstyrelsen inte har vare sig kompetens eller förmåga att jobba med de här frågorna på ett effektivt sätt. Därefter har man utrett ett antal olika förslag om var ansvarsområdet skulle kunna ligga. Det har funnits olika alternativ.

Minoriteterna har själva ställt sig positiva till att ansvaret skulle flyttas från länsstyrelsen, men man har inte ställt sig positiv till något av de alternativ som har funnits.

Nu har vi fattat beslut om att ansvaret ska ligga hos MUCF. Jag ser fram emot att jobba vidare med den här frågan så att det kommer att bli bra i framtiden.

Anf. 42 MATS BERGLUND (MP):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Företrädarna skriver ju om det möte som skedde i mars. De menar att de inte fick några förklaringar och att det saknades svar. Det skedde liksom ingen dialog. De menar att mötesanteckningarna sattes upp på ett sätt som blev tendentiöst.

Det blev ett möte där vi minoritetsföreträdare fick prata av oss, som de skriver. Det var inte ett samråd. Därför avstod de också från ett senare möte i maj.

Min fråga till kulturministern är igen: Har detta verkligen gått rätt till, i synnerhet vid det senaste mötet?

Anf. 43 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Det enkla svaret på den frågan är: Ja, det har gått rätt till.

Utvecklingen i Ungern

Anf. 44 CARL NORDBLOM (M):

Herr talman! Min fråga går till EU-minister Jessica Rosencrantz.

Den demokratiska och frihetliga utvecklingen i Ungern är minst sagt oroande. Vi ser exempel på hur individuella rättigheter begränsas, hur pressfriheten hotas och hur rättssäkerheten och domstolarnas oberoende minskar. Detta är djupt problematiskt. Det är inte bara problematiskt och oroande för Ungern som land och för det ungerska folket utan även för Europeiska unionen, för unionens sammanhållning och för våra grundläggande europeiska värderingar.

Jag undrar därför hur regeringen nu arbetar för att påverka den oroväckande utvecklingen i Ungern.

Frågestund

Anf. 45 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack, Carl Nordblom, för en väldigt viktig fråga!

Det enkla men mycket tydliga svaret är att regeringens tålamod är slut. I EU har vi nu under sju år genomfört åtta utfrågningar där vi har ställt Ungern mot väggen inom det så kallade artikel 7-förfarandet. Vi har riktat kritik mot den negativa utvecklingen kring demokrati och rättsstat, och så sent som i förra veckan var jag väldigt tydlig med mina förväntningar på Ungern. Utvecklingen går dock i helt fel riktning. Det senaste exemplet är att man förbjuder prideparader.

Regeringen verkar nu på flera fronter. Dels intervenerar vi i EU-domstolen mot Ungern, bland annat i frågan om just prideparader och hbtqi-målet. Där fick vi i dag besked från generaladvokaten, som också går på Sveriges linje. Vi är redo att använda alla tillgängliga verktyg för att försvara vår unions gemensamma värderingar. EU är nämligen inte bara en geografisk union, utan det är en union som bygger på rättsstatens principer och mänskliga rättigheter.

Anf. 46 CARL NORDBLOM (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag vill även passa på att fråga om det finns fler länder inom EU eller Europa som ministern anser har samma oroväckande utveckling som Ungern och hur regeringen i så fall arbetar mot de länderna eller regionerna.

Anf. 47 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Ungern är naturligtvis ett exempel som sticker ut särskilt, men det är klart att vi även på flera områden i andra länder ser en tillbakagång för hbtqi-människors rättigheter, för ett fritt och oberoende civilsamhälle eller för ett fritt domstolsväsen. Här har vi bland annat en årlig rättsstatsdialog där kommissionen tydligt granskar statusen i alla länder. Där har vi också utfrågningar av varje land; senast i förra veckan hade vi ett sådant exempel.

Sverige fortsätter att vara extremt tydligt mot alla potentiella avsteg från de här principerna. Det är inte acceptabelt.

Neutraliteten i Europaparlamentets säkerhetsutredningar

Anf. 48 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Min fråga går till EU-minister Jessica Rosencrantz.

Hot mot politiskt förtroendevalda utgör ett allvarligt hot mot demokratin. När man arbetar som förtroendevald måste man kunna känna sig säker i utövandet av det mandat man har fått från folket. Att attackera en politiker skadar därför vår demokrati och är fullständigt oacceptabelt. Nyligen fick Kristdemokraternas Europaparlamentariker Alice Teodorescu Måwe uppleva detta när hon blev oprovocerat påhoppad och trakasserad av en vänsterpartistisk tjänsteman.

Europaparlamentets utredning, genomförd av parlamentets oberoende säkerhetsavdelning, är avslutad och fastslår att Teodorescu Måwes berättelse stämmer. Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga: Finns

Anf. 49 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack för frågan, Magnus Berntsson!

Det här är ju en allvarlig anklagelse. Parlamentets utredning är gjord av oberoende tjänstemän utan partikoppling, och vad jag förstår har de genomfört intervjuer, granskat övervakningsfilmer och därefter dragit slutsatser.

Jag tycker inte, vill jag säga, att den här sortens konflikter eller utfall över huvud taget hör hemma i politiken. Vi behöver visa varandra respekt och debattera våra åsiktsskillnader.

Med det sagt: Talmannen i Europaparlamentet leder institutionernas arbete. Jag noterar att en av de uppgifter som faller under talmannens ansvar är säkerheten i Europaparlamentets lokaler. Jag har själv träffat Europaparlamentets talman Roberta Metsola vid ett flertal tillfällen, och jag noterar att hon åtnjuter bred respekt bland ledamöterna för sitt sätt att företräda institutionerna.

Anf. 50 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det är betryggande att regeringen inte har någon anledning att ifrågasätta en av de viktigaste demokratiska institutionerna vi har i Europa.

Utredningen har dock ifrågasatts av Vänsterpartiets partiledare Nooshi Dadgostar, som även har ifrågasatt neutraliteten hos just Europaparlamentets talman Roberta Metsola, det vill säga EU:s version av Andreas Norlén. Min följdfråga blir: Finns det enligt regeringen anledning att misstro neutraliteten hos Europaparlamentets talman?

Anf. 51 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Nej, regeringen har naturligtvis ingen anledning att ifrågasätta vare sig talmannens eller Europaparlamentets tjänstemäns integritet och förmåga att utföra sina uppdrag. Detsamma gäller oberoendet och att arbetet sker i enlighet med Europaparlamentets arbetsordning.

Åtgärder mot Ungern

Anf. 52 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Även min fråga går till EU-minister Jessica Rosencrantz.

Det här är en fråga som jag har lyft många gånger tidigare, men som EU-ministern precis har varit inne på går utvecklingen i Ungern i fel riktning och har så gjort under väldigt lång tid. Ingen ljusning kan ses. Ungern blockerade bland annat Sveriges Natointräde och har vid upprepade tillfällen blockerat stöd till Ukraina och Ukrainas närmande till EU. Prideparader förbjuds, och det är tydligt att Ungern inte lever upp till grundläggande principer om rättsstat, demokrati och mänskliga rättigheter. Det är helt oacceptabelt.

Att Sverige för någon vecka sedan undertecknade en deklaration tillsammans med likasinnade länder är mycket välkommet. Min fråga till EU-ministern är dock om vi inte behöver gå längre. Avser statsrådet att driva

linjen att Ungern ska frångå sin rösträtt i rådet? Det är något som jag och Liberalerna har drivit under lång tid.

Anf. 53 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack till Elin Nilsson för, återigen, en väldigt viktig fråga!

Sverige agerar mot Ungern med alla de verktyg vi har i verktygslådan. Vi agerar ekonomiskt genom att säkerställa att vi inte betalar ut pengar till Ungern. Just nu är 20 miljarder euro frysta, och jag tycker egentligen att det borde vara ännu mer som är fruset. Inte en enda euro borde gå till ett land som inte respekterar rättsstatens principer. Det här är någonting som Sverige driver på inför kommande budget.

Vi agerar också inom artikel 7-förfarandet, där vi ställer Ungern mot väggen, och vi intervenerar i just nu fem olika domstolsprocesser mot Ungern. Vi utesluter inga verktyg, vill jag säga.

Just nu bedöms det väl inte finnas stöd för att dra processen så långt det går, så som Elin Nilsson beskriver, men däremot ser jag att nästa steg skulle vara att gå från att bara hålla utfrågningar till att göra någonting skarpare. Exempelvis har det diskuterats att rikta en rekommendation, som det heter. Det kan låta fyrkantigt, men det skulle vara att svart på vitt få en tydlig uppmaning till Ungern att det nu gäller att skärpa sig. Det skulle bli som ett slags ultimatum från EU:s sida.

(Applåder)

Anf. 54 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Stort tack för svaret, statsrådet!

Det här är som sagt någonting som jag och Liberalerna har drivit länge, och jag är väldigt glad att regeringen nu driver den här frågan så hårt.

Jag blev däremot lite bekymrad när jag fick höra att Ursula von der Leyen, alltså EU-kommissionens ordförande, för några dagar sedan uttalade sig och uppmanade sina medarbetare att inte delta i Budapest Pride för att inte provocera den ungerska regeringen på hemmaplan. Det är någonting som går stick i stäv med det som Sveriges regering nu jobbar för. Jag undrar om EU-ministern kan säga någonting om synen på det.

Anf. 55 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack för frågan, Elin Nilsson!

Jag har noterat den typen av medieuppgifter, så att säga. För min del har jag full förståelse om man vill gå i paraden. Jag förstår att man verkligen vill markera mot utvecklingen i Ungern.

Mitt fulla fokus här och nu är att se till att Ungern tvingas ta tillbaka lagstiftningen, och det är därför vi är inne i den domstolsprocess mot den så kallade hbtqi-lagen i Ungern där generaladvokaten i dag som sagt gick på Sveriges och kommissionens linje. Men jag har full förståelse för att man på alla olika sätt vill markera, och framåt kommer jag att lägga stor kraft på att se till att utvecklingen vänds.

(Applåder)

Anf. 56 MARKUS KAUPPINEN (S):

Herr talman! Min fråga går till utrikesminister Maria Malmer Stenergard.

Barn i Gaza lever i ett helvete på jorden, utan skydd, utan vatten och utan sjukvård. Många har förlorat sina föräldrar, och andra förlorar sina liv. Samtidigt fortsätter övergreppen på Västbanken. Israels regering agerar utan hänsyn till civilbefolkningens rättigheter, trots varningar om krigsbrott och brott mot mänskligheten.

Sverige har ratificerat barnkonventionen. Det är inte symbolik; det är juridik. Vi har förbundit oss att skydda varje barns rätt till liv, utveckling och trygghet. Andra länder agerar: Storbritannien har fryst handelsförhandlingar, Norge svartlistar företag som bidrar till ockupationen och EU granskar associeringsavtalet med Israel.

Min fråga är: Kommer Sverige att verka för att frysa detta avtal om Israel fortsätter att bryta mot internationell rätt, och hur kommer ministern att säkerställa att barns rättigheter står i centrum i EU:s fortsatta agerande? Det handlar inte bara om geopolitik, utan det handlar om moral och om vår skyldighet att inte blunda när barns liv krossas.

(Applåder)

Anf. 57 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Tack, Markus Kauppinen, för frågan!

Det är en helt fruktansvärd situation i Gaza. Vi ser varje kväll på nyheterna hur barn drabbas av svält och våld på olika sätt. Det är helt fruktansvärt.

Det är också därför som Sverige är en av världens största humanitära givare till Gaza. Men likt många andra givare är vi extremt frustrerade över att hjälpen stannar vid grinden och att lastbilarna i princip inte får komma in.

Det är också därför som vi har skärpt tonläget mot den israeliska regeringen. Vi har även ställt oss bakom EU:s översyn av associeringsavtalet, där handel ingår, och jag ser fram emot att få den utredningen.

Frågeställaren nämnde också situationen på Västbanken och bosättingarna. Jag ser oerhört allvarligt på situationen, och det är delvis därför som vi driver på för att sanktionslista också enskilda israeliska ministrar.

Det svenska kulturarvet

Anf. 58 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Herr talman! Jag har en fråga till kulturministern.

Något som Sverigedemokraterna länge har hållit högt är Sverige, svenskhet och bevarandet av det svenska kulturarvet. Vi ser till värdet av Sverige, svensk kultur, svenska normer och traditioner.

När vi lyfte de här frågorna till den tidigare S-ledda regeringen möttes vi av hån och påståenden om att det inte finns något av värde eller att vi inte har något kulturarv. Vi minns alla uttalandet från Socialdemokraternas dåvarande partiledare om att svensk kultur inte finns och att vi endast har "midsommarafton och sådana 'töntiga' saker".

Det ingår således inte alls något förtroende när Socialdemokraterna nu vänder kappan efter vinden och försöker låta som sverigedemokrater och säger att de ska verka för att levandegöra det svenska kultur- och världsarvet. Men i dag har vi tack och lov en annan regering som vi hoppas tar de här frågorna på allvar. Vad gör statsrådet och regeringen för att värna och stärka det svenska kulturarvet?

Anf. 59 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det är naturligtvis en av våra hjärtefrågor att titta på hur vi med hjälp av kulturen kan se till att vi får en starkare sammanhållning i vårt samhälle.

Jag tror på att kulturen ska vara fri, att den ska få utmana oss och att den också måste få skava. Men jag tror även att kulturen kan finnas till för att ena oss, samla oss och fungera som små lägereldar runt omkring. Detta kommer dock inte av sig självt, utan det kommer från att vi klarar av att värdera det som finns i vårt kulturarv – det som vi har gemensamt och som har byggt Sverige starkt i dag. Men det kommer också från att vi tillgängliggör kulturen för fler och ser till att fler känner att de kan bli en del av den gemenskapen och få ingå i det som är vi.

Detta kan man göra på olika sätt. Kulturkanon är ett, att satsa på läsning är ett annat och att satsa på barn och unga är ett tredje. Många bäckar små!

Biståndsposten i EU:s långtidsbudget

Anf. 60 ANNA LASSES (C):

Herr talman! EU är nu världens största biståndsgivare. Det är ett stort ansvar och en möjlighet

Nu pågår processen för långtidsbudgeten 2028–2034. Vi kan höra idéer om att ta bort utgiftsmålen i biståndet, exempelvis mål om jämställdhet. Det handlar eventuellt om minskade summor och att man ska lägga allting i en pott, vilket riskerar att allokera medlen från de mest utsatta till sådant där det är enkelt att se resultat. Dessutom går redan i dag en del av biståndsmedlen till gränskontroller.

Min fråga till regeringen och ministern handlar om hur man ser på den här typen av inriktning. Vilken inriktning vill regeringen se på EU:s bistånd?

Anf. 61 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack, Anna Lasses, för en fråga som jag tror att vi kommer att få ägna mycket tid åt framöver när EU nu ska ta fram sin nästa fleråriga budget! Vi är väldigt tidigt i den processen, vill jag säga, och vi väntar oss ett förslag under sommaren.

Jag skulle vilja nämna några aspekter som är viktiga för Sverige. Det ena är att vi fortsatt tar ansvar för skattebetalarnas pengar, det vill säga i en värld där vi ser att behoven snarast ökar måste vi också förmå att prioritera inom budgeten. Vi har bland annat sagt att vi måste säkerställa att EU:s kommande budget förmår att stödja Ukraina på alla sätt som bara krävs. Vi kommer att behöva se ett större fokus på säkerhetsfrågorna. Vi behöver adressera frågan om konkurrenskraft mycket mer så att EU står sig mot omvärlden. I detta ingår också att ta höjd för den kommande ut-

vidgningen som vi tror kommer att ske, det vill säga att EU förhoppningsvis kommer att kunna välkomna nya medlemsländer.

Det här är några av våra prioriteringar när vi nu går framåt, men exakt hur varje krona eller euro ska riktas har vi anledning att återkomma till. Jag tror att EU har alla möjligheter att ta ett ledarskap i världen på många sätt.

(Applåder)

De sjukskrivnas ekonomiska situation

Anf. 62 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Herr talman! Den svenska sjukförsäkringen är menad att säkerställa att en person som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska ha rätt till ersättning för att klara sitt uppehälle och förhoppningsvis komma tillbaka till hälsa och sysselsättning.

Tyvärr är det uppenbart att sjukförsäkringen är trasig, och många sjuka tvingas i stället att helt eller delvis leva på försörjningsstöd från kommunerna. Enligt Socialstyrelsen var 2022 14 procent av alla som fick försörjningsstöd i Sverige sjukskrivna med läkarintyg utan att få sjukersättning. Ytterligare 3 procent fick en så låg sjuk- eller aktivitetsersättning att de behövde försörjningsstöd för att uppnå en skälig levnadsstandard. I över 25 kommuner uppgår andelen sjukskrivna bland dem med ekonomiskt bistånd till över en fjärdedel. I vissa kommuner är det så många som 40 procent.

Min fråga till socialförsäkringsministern är därför: Vilka konkreta åtgärder planerar regeringen att vidta för att säkerställa att människor som är för sjuka för att jobba inte tvingas att söka försörjningsstöd?

Anf. 63 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack till ledamoten för en bra fråga!

Den som är sjuk ska kunna känna sig trygg med att man har en sjukförsäkring som finns där för en när man inte kan arbeta. Sedan gör olika omständigheter att man hamnar i olika försäkringssystem och även i olika bidragssystem. Något som jag själv har erfarit många gånger är att när man tittar på försörjningsstödet i kommunen upptäcker man ganska snart att personer har hamnat fel, och där man har ett aktivt arbete med personer inom försörjningsstödet riktar man också rätt hjälp och rätt stöd till personerna. Där får man också ofta bättre hjälp och stöd att komma tillbaka till arbetet.

Vi har nu lagt ett helt batteri för återgång i arbete för dem som i dag är sjukskrivna för att de långsamt ska kunna arbeta och närma sig arbetsmarknaden igen. Inte minst gäller det arbetsgivare som ska ta ett aktivt ansvar för att göra anpassningar och ha en plan för tillbakagång till arbete. Men det finns betydligt mer att göra, inte minst inom den kommunala sektorn.

Frågestund

Anf. 64 ULRIKA HEINDORFF (M):

Herr talman! Regeringens beslut att femdubbla resurserna samt utöka och förlänga Socialstyrelsens uppdrag att stärka hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering är både efterlängtat och välkommet. Särskilt angeläget är att fler personer får tillgång till individanpassade insatser.

Arbetet mot den psykiska ohälsan engagerar mig djupt, och jag vet att även ministern är väldigt engagerad i de här frågorna. De femdubblade resurserna till Socialstyrelsen är ett viktigt beslut, men mer behöver göras.

Med anledning av detta vill jag fråga äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje vilka fler åtgärder som görs mot den ökande psykiska ohälsan, som orsakar både mänskligt lidande och sjukskrivningar.

Anf. 65 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack, Ulrika Heindorff, för en väldigt viktig fråga, som blir en förlängning av den tidigare frågan!

Från regeringens sida vill vi skapa så många vägar som möjligt tillbaka till arbete för den som har hamnat i sjukskrivning. Vi vägrar att gömma och glömma människor i statistiken. För varje individ vill vi se till att trösklarna är så låga som det bara är möjligt för att komma tillbaka.

För detta har vi tillsatt en rad olika saker, och senast gick vi vidare med förslaget att man ska kunna arbetspröva. Man ska kunna komma tillbaka till arbetsplatsen och testa att arbeta, egentligen helt utan krav och utan att arbetsgivaren behöver bekosta detta. Staten står fortsatt för de kostnaderna.

Vi har också lagt ett ökat tryck på arbetsgivarna att ha en plan för arbetstagarens återgång i arbete. Både Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket har fått i uppdrag att kontrollera och se till att detta blir gjort, allt för att ge rätt stöd och möjligheter men också för att öka kraven både på arbetsgivaren och på individen att komma tillbaka i arbete.

(Applåder)

Skydd av äldre mot sexuella övergrepp

Anf. 66 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Äldre ska behandlas med respekt, men flera äldre kvinnor i Umeå har i stället utsatts för sexuella övergrepp och till och med grov våldtäkt i mötet med hemtjänsten. Det visade sig att mannen som gjort sig skyldig till övergreppen hade fått jobba kvar ensam i de äldres hem trots tidigare larm från en kvinna om hur hon blivit ofredad. Liknande övergrepp har rapporterats från Uppsala, där 84-åriga Vera och flera andra kvinnor vittnat om hur de utsatts för sexuella övergrepp.

Kristdemokraterna har föreslagit ett nationellt register över misstänkta och avstängda inom vård och omsorg för att på ett bättre sätt öka tryggheten och skydda de äldre. Min fråga till äldreministern är: Vad gör regeringen för att vi bättre ska kunna skydda de äldre och öka deras trygghet?

Anf. 67 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack för den viktiga fråga som Christian Carlsson väcker! Detta har berört mig oerhört starkt. De fruktansvärda övergreppen som begås mot äldre och som dessutom blir fler och fler provocerar mig djupt. Det som också provocerar mig ganska mycket är den flathet som vissa kommuner har visat på. Den gör mig mycket bekymrad.

Från regeringens sida ger vi nu tydligt lagstöd till kommunerna att göra utdrag ur belastningsregistren. Vi tittar även på möjligheten att införa ett misstänkeregister. Men detta hjälper ju inte om man inte polisanmäler. Misstänker man någonting eller får signaler om någonting måste man utreda och gå vidare med polisanmälan. Men det räcker inte heller. Man måste också ta referenser och göra bakgrundskontroller och intervjuer, så att de som är mest utsatta i vårt samhälle och som är i behov av hjälp och stöd kan känna sig trygga i sina egna hem.

Det svenska stödet till UNRWA

Anf. 68 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Min fråga går till utrikesminister Maria Malmer Stenergard.

I förrgår träffade jag Palestinas ambassadör här i Sverige. Hon var väldigt tydlig med att det enskilt viktigaste den svenska regeringen kan göra just nu är att återuppta stödet till UNRWA. Det är ju den FN-organisation som bär upp den humanitära infrastrukturen för över 2 miljoner människor i Gaza – människor som i detta nu lever under belägring, svält och ständigt hot om dödligt våld.

Trots detta har Sveriges regering valt att frysa stödet. FN:s generalsekreterare liksom EU:s utrikeschef har tydligt väddat om att stödet fortsätter, eftersom alternativet är att ännu fler barn dör av hunger eller sjukdom. Min fråga är därför: Hur motiverar regeringen att man fortfarande håller inne det svenska stödet till UNRWA, trots den akuta humanitära situationen och att många andra givarländer återupptagit sitt stöd?

Anf. 69 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Tack, Annika Strandhäll, för frågan!

Vi håller egentligen inte inne något stöd. Det gjorde vi under en period när UNRWA utreddes för ganska allvarliga anklagelser, och sedermera kom ju nio personer också att få lämna organisationen på grund av misstänkt samröre med Hamas.

Inför detta år har vi valt att dubbla stödet jämfört med vad vi tidigare gav till UNRWA, men kanaliserat till andra organ, varav flera FN-organ. Vi pratar om bland annat Unicef och World Food Programme, som också verkar i Gaza. Nu ser jag att Annika Strandhäll skakar på huvudet, men det är alltså sant. Jag föreslår att hon tar kontakt med de här organisationerna. Då kan hon få mer information om detta.

Det viktigaste för oss är att varje krona av skattebetalarnas pengar får största möjliga chans att nå de svältande barnen. Därför har vi valt att kanalisera stödet till andra organisationer, som Knesset inte har förbjudit. Vi har tydligt kritiserat Knessets förbud mot UNRWA att verka. Men vi vill fokusera på barnen.

(Applåder)

Frågestund

Anf. 70 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Herr talman! Min fråga går till EU-minister Jessica Rosencrantz.

Sverige har nu den lägsta asylrelaterade invandringen, det vill säga av personer som beviljas skydd och deras anhöriga, sedan statistiken började föras 1985. Det gör att Sverige tydligt sticker ut i ett europeiskt perspektiv.

Sedan regeringen tillträdde tillsammans med oss sverigedemokrater har antalet asylsökande minskat med 42 procent i Sverige samtidigt som det ökat med 4 procent i EU. Som Schengenmedlem är det avgörande att migrationspolitiken samordnas på europeisk nivå.

Det kan vara intressant att höra vad regeringen och EU-ministern gör för att se till att EU för en lika effektiv migrationspolitik som vi i Sverige. Ser EU-ministern att kommissionens förslag om att revidera begreppet säkert tredjeland kan bidra till att stärka Sveriges migrationspolitik?

Anf. 71 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Under det svenska EU-ordförandeskapet spelade Sverige en viktig roll för att få migrations- och asylpakten på plats. Pakten kommer att medföra stärkt kontroll av EU:s yttre gräns, snabbare asylprocesser och minskat söktryck mot Sverige och EU. Nu är det viktigt att allt detta fullt ut implementeras i medlemsländerna, men parallellt måste vi också utveckla fler verktyg för att minska den irreguljära migrationen till EU och effektivisera återvändandet. Där fortsätter Sverige att vara väldigt aktivt.

Jag kom precis tillbaka från Italien, där jag diskuterade dessa frågor med våra kollegor, bland annat begreppet säkert tredjeland. Vi ser att revideringen kan minska incitamenten att resa genom flera säkra länder på väg mot EU och därigenom minska både människosmugglingen och söktrycket mot EU. Regeringen kommer att analysera förslaget och i sedvanlig ordning återkomma till riksdagen för överläggning.

Situationen i Gaza och regeringens agerande

Anf. 72 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Situationen i Gaza är och har under en lång tid varit akut. Människor dör, och över en miljon löper risk för svält. Röda Korset beskriver situationen i Gaza som värre än helvetet på jorden. Trots detta har regeringen inte agerat med den tydlighet och handlingskraft som läget kräver.

Sverige fortsätter vapenhandeln med Israel trots medvetenhet om den israeliska statens allvarliga brott. Det är bra att regeringen äntligen skärpt tonen. Men det räcker inte. Det krävs att man omedelbart stoppar handeln med vapen och liknande produkter, att EU suspenderar associeringsavtalet och att man återupptar stödet till UNRWA.

Sverige har en skyldighet att förebygga folkmord. Då krävs det att vi börjar tala om att det är just folkmord det handlar om. Hur många fler barn ska behöva svälta ihjäl i rasmassorna i Gaza innan regeringen gör allt den kan?

Anf. 73 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Det stämmer att enligt folkmordskonventionen har länder en skyldighet att förebygga folkmord. Det har kommit bindande provisoriska åtgärder från den internationella domstolen som Sverige också gång på gång uppmanar Israel att följa. Det handlar framför allt om humanitärt tillträde.

Jag har flera gånger under den här frågestunden redogjort för vad regeringens gör. Vi har alltså dubblat stödet till Gaza och regionen. Men det är oerhört frustrerande att hjälpen inte kommer in. Därför har vi skärpt tonläget. Vi har kallat upp ambassadören. Vi har beslutat att också driva på i EU för att sätta enskilda ministrar på sanktionslistan, vilket innebär att vi ligger i framkant i EU.

Jag förstår att oppositionen har ett intresse av att förmedla en annan bild för att plocka inrikespolitiska poänger. Jag tycker att det är djupt olyckligt när vi behöver en så stark röst som möjligt från Sverige för att verkligen kunna göra skillnad i världen.

Finansieringen av Radio Free Europe

Anf. 74 STEFAN OLSSON (M):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Rosencrantz.

När jag hörde att USA skulle dra in alla pengar till Radio Free Europe tänkte jag att det inte kunde vara bra. Hela Europa är inte alls fritt.

Radio Free Europe tillkom ju under kalla kriget som ett sätt att dels motverka sovjetisk propaganda, dels sprida kunskap om det demokratiska väst i Östeuropa. Det känns inte som att behovet av detta har minskat. Nu gäller det inte sovjetisk propaganda utan rysk sådan, och stora delar av Europa är som bekant inte alls fria.

Därför tänkte jag att EU-ministern skulle kunna redogöra för vad Sverige har gjort på det här området. Om jag förstår saken rätt ställer Sverige upp som medfinansör av Radio Free Europe framöver.

Anf. 75 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Det är mycket riktigt så att vi ser stora förändringar i det amerikanska stödet på olika sätt, och vi kommer inte att kunna fylla alla luckor. Vi måste vara väldigt precisa och se vad vi kan göra.

Radio Free Europe, eller Radio Liberty, har verkligen en central roll att spela för att verka i länder som inte är demokratiska, där vi behöver fria och oberoende medier. Därför har Sverige tagit beslut om att avsätta 20 miljoner kronor till Radio Free Europe under 2025. Det här är en fortsättning, skulle jag säga, på en stolt historia som vi har. Sverige har i flera år varit den tredje största biståndsgivaren i världen till fria och oberoende medier.

Jag tycker att det som Sverige nu gör är oerhört viktigt. Vi kan också vara ett föredöme för andra länder. Vi hoppas att fler kan rikta om mer medel så att Radio Free Europe kan fortsätta verka och nå exempelvis befolkningen i Belarus. Jag har stora förhoppningar om att fler länder väljer att ansluta sig till detta.

Anf. 76 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Vi går mot sommarlov i Sverige. Allt fler barn längtar dock inte till sommarlovet på samma sätt i dag. Vi har en arbetslöshet som har bitit sig fast. Många barn kommer inte att kunna svara på frågor om var de har varit på semester när de är tillbaka i skolan efter sommarlovet, för det finns inga sådana förutsättningar.

Saker och ting går tyvärr heller inte åt rätt håll. Vi fick i går läsa om Sveriges Stadsmissioners hemlöshetsrapport. Där konstateras att det finns 10 000 hemlösa barn i Sverige. Rapporten pekar ut bostadsbidraget som en nyckelfaktor. Man skulle kunna tänka sig att den här regeringen skulle välja att permanenta den tillfälliga höjningen, men man gör faktiskt tvärtom och väljer att plocka bort den. Man sänker alltså bostadsbidraget i en tid då allt fler barn blir hemlösa.

Jag har en väldigt enkel fråga till socialförsäkringsministern: Hur många fler kommer att bli hemlösa med den politik som nu förs?

Anf. 77 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack för frågan, Arber Gashi!

Vi har intensifierat arbetet mot hemlöshet och mot vräkningar av barnfamiljer. Jag har också gett flera uppdrag till ansvariga myndigheter att följa upp denna fråga noggrant, inte minst runt om i landets kommuner, där det ser väldigt olika ut. Det socialdemokratiskt styrda Malmö sticker ut som den kommun som har flest vräkningar av barnfamiljer. Detta är beklagligt.

Jag kan bara konstatera att den höga inflation som vi nu har sett har påverkat de svenska hushållen mycket starkt. Det pågående handelskriget gör också att den ekonomiska oron är väldigt stor.

Den svenska regeringen tar detta på stort allvar. Det är väldigt viktigt att vi stöttar och tryggar de svenska hushållens ekonomi. Därför följer vi den här frågan väldigt noga och kommer att återkomma i budgeten för 2026 med åtgärder för att stötta svenska hushåll ytterligare.

(Applåder)

Regeringens hållning till Israels agerande

Anf. 78 RASMUS GIERTZ (SD):

Herr talman! Under senare tid har regeringens tonläge i frågor som rör konflikten mellan Israel och Hamas förändrats med allt fler markeringar mot Israel. Samtidigt befinner sig Israel i krig mot en terrororganisation som den 7 oktober 2023 begick fruktansvärda övergrepp och fortfarande håller civila israeler som gisslan. Detta har i dag nästan helt försvunnit från den mediala uppmärksamheten.

Kriget i Gaza är moraliskt och operativt extremt svårt. Hamas använder civila som mänskliga sköldar, agerar från skolor och sjukhus och försvårar all hjälpverksamhet. Samtidigt rapporterar FN och människorättsorganisationer om stort mänskligt lidande och civila förluster. I denna informationsmiljö finns risken att det globala narrativet ensidigt vänds mot Israel när Hamas vinner mark i informationskriget.

Min fråga till utrikesministern är därför: Hur arbetar regeringen för att i sin utrikespolitiska kommunikation försvara folkrätten och kritisera övervåld utan att därigenom undergräva Israels rätt till självförsvar eller bidra till att Hamas stärker sin ställning i det globala narrativet?

Prot. 2024/25:127
5 juni

Frågestund

Anf. 79 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Jag tackar Rasmus Giertz för en väldigt viktig fråga.

Jag tycker att orsaken till det här kriget försvinner alltmer i diskussionen, och det är en väldigt polariserad debatt som vi ser. Det var ju Hamas som startade kriget genom en fullständigt vedervärdig attack den 7 oktober 2023. Jag har själv varit på plats på kibbutzen Nir Oz och träffat överlevande som bär med sig berättelser om sådant som ingen någonsin ska behöva vara med om. Jag har också varit på Novafestivalens minnesplats och kommer aldrig att glömma vad jag fick höra där.

Tyvärr är det alltför många som glömmet det i debatten i dag, och det spelar naturligtvis Hamas i händerna när vi får en alltmer polariserad, hatisk och antisemitisk debatt. Detta är någonting som jag verkligen vänder mig emot.

Jag framhåller naturligtvis i alla lägen att vi kräver humanitärt tillträde och minskat lidande för civilbefolkningen men också att gisslan ska släppas. Hamas har ingen framtid i Gaza.

(Applåder)

Prioriteringar inför Natos toppmöte

Anf. 80 MAGDALENA THURESSON (M):

Herr talman! Jag har en fråga till utrikesminister Maria Malmer Stenergard.

Senare i juni äger Natos toppmöte i Haag rum. Vilken bedömning gör regeringen av hur Nato kommer att stärkas efter toppmötet, och vilka prioriteringar är särskilt viktiga från svensk sida inför toppmötet?

Anf. 81 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Tack, Magdalena Thuresson, för frågan om Natotoppmötet!

Vi ser fram emot detta möte. Det är viktigt att vi kan visa transatlantisk enighet vid mötet och att europeiska länder kan visa på ett åtagande för att stärka europeisk säkerhet. Det innebär höga krav på de länder som är allierade på den europeiska sidan. Detta är dock en följd av att vi under alltför lång tid faktiskt inte har tagit det fulla ansvaret för säkerheten i Europa.

Vi ser väl att det går mot 3 ½ procent av bnp som förväntade försvarsutgifter till 2032. Sverige har redan tagit höjd för att kunna finansiera detta. Det pågår också parlamentariska samtal för bred förankring, och det tycker jag är bra. Därtill diskuteras ett ytterligare mål på 1 ½ procent. Det är viktigt att alla länder kan nå upp till detta. Det är ambitiöst, men det är också oerhört viktigt för vår framtida säkerhet.

Frågestund

Anf. 82 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Jessica Rosencrantz, tillika Nordenminister.

I vårt grannland Norge har diskussionerna om att införa en turistskatt, eller ett besöksbidrag, gått heta under en längre tid. Beslut förväntas fattas under den här veckan. Det kommer att vara ett stöd som går till de kommuner som har väldigt högt tryck när det gäller besöksnäring.

Även i Sverige har vi många kommuner som har ett liknande tryck. Med jämna mellanrum väcks frågor och diskussioner om finansiering kopplat därtill.

Min fråga till statsrådet är: Hur ser regeringen på möjligheten att på något sätt jämställa det här och likställa det i dessa delar? Vi vill ju ha ett Norden som är så integrerat som möjligt.

Anf. 83 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Tack, Johan Andersson, för frågan!

Jag har tagit del av det som sker i Norge. Det är klart att jag inte kan kommentera eller ha en åsikt om exakt hur Norge väljer att utforma sin skattelagstiftning, men utifrån ett Nordenperspektiv, och som Nordenminister, är mitt mål att vi ska ha ökad rörlighet över gränserna – att vi ska få fler svenskar som besöker Norge och vice versa. Vi ska snarare riva gränshinder än bygga upp nya. Det är mitt fokus i alla samtal som jag har inom Nordiska ministerrådet och i mina kontakter med mina norska kollegor eller, för den delen, med danska eller andra kollegor inom Norden.

Detta är mitt fokus, och jag kommer också att jobba för det framöver. Jag vill som sagt att vi ska ha mer rörlighet, inte mindre.
(Applåder)

EU:s demokratisköld

Anf. 84 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman! Min fråga går också till EU-minister Jessica Rosencrantz, och den handlar om att EU just nu arbetar med att ta fram det man kallar en demokratisköld, vilket ministern säkert känner till. Sköldens syfte ska enligt uppgift vara att motarbeta utländsk valpåverkan och desinformation i medlemsländerna.

Sverigedemokraterna, och säkerligen många andra, ser stora risker med detta EU-projekt, för vem ska avgöra om något är otillbörlig valpåverkan eller desinformation? En av våra största farhågor är att fri åsiktsbildning och öppen debatt ska kunna tystas av överstatliga instrument.

Hur ser EU-ministern på demokratiskölden, och hur kommer ministern att arbeta för att värna demokratin och det fria ordet i Sverige?

Anf. 85 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Jag tackar Martin Westmont för frågan.

Arbetet med att skydda vår demokrati och upprätthålla våra värderingar är oerhört viktigt. Men precis som ledamoten säger är det alltid en

balansgång hur detta ska göras på bästa sätt eftersom det i våra grundläggande värderingar ingår just yttrandefrihet och rätten att göra sig hörd.

Regeringen väntar sig ett förslag de närmaste månaderna som väl mer konkret kommer att visa vad kommissionen exakt tänker sig.

I en tid av krig på vår kontinent vill jag dock understryka att Ryssland inte bara har en militär förmåga utan också utövar betydande desinformation och påverkansarbete i både EU och de länder som vill gå med i EU. Jag besökte nyligen Moldavien, som får utstå omfattande påverkansförsök från Ryssland.

I allt detta är det viktigt att se att ambitionen är att säkerställa att denna typ av desinformationskampanjer eller påverkansförsök inte sker. Men när vi tar del av förslaget ska vi givetvis verka för att det blir en så bra och balanserad produkt som möjligt.
(Applåder)

Elevers läs- och skrivförmåga

Anf. 86 PETER OLLÉN (M):

Herr talman! Min fråga går till kulturminister Parisa Liljestrand.

Regeringen tillträdde i en verklighet där vart sjätte barn lämnade skolan efter nio år utan att kunna räkna, skriva och läsa tillräckligt. Därför prioriterades svenska språket och lästräning och att kunna skriva för hand. Nu har det gått tre år, och det kommer signaler om att det börjar gå åt rätt håll.

Hur tänker ministern kring det fortsatta arbetet?

Anf. 87 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag tackar Peter Ollén för den viktiga frågan.

Det är nog ingen i detta rum som ifrågasätter vikten av att barn lär sig läsa och skriva så att de kan utvecklas och nå sin fulla potential.

Därför är det givetvis prioriterat för regeringen att jobba med dessa frågor. Det handlar exempelvis om att sätta in åtgärder tidigt för att ge barn kunskap och att ge dem tillgång till litteratur. Nu går skolorna från skärmar till pärmar och till att tidigt jobba med barns läsutveckling. Det gäller också att följa barns kunskapsutveckling över tid och inte nöja sig med att testa den vid bara något enstaka tillfälle.

Här gör regeringen stora satsningar genom att tillföra skolan medel till inköp av litteratur och annat barnen behöver.

Vi ser fram emot att följa resultaten över tid.

EU:s inre demokratiska säkerhet

Anf. 88 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Min fråga riktas till EU-minister Jessica Rosencrantz och gäller arbetet för att stärka demokratin i EU.

Mot bakgrund av den ökade hotbilden mot EU:s inre säkerhet presenterade kommissionen nyligen sin nya strategi för inre säkerhet. Strategin ska tillsammans med den kommande demokratiskölden utgöra en ram för ett demokratiskt säkert och motståndskraftigt EU.

Vi vet sedan innan att det finns mycket att göra när det gäller den demokratiska statusen i flera medlemsländer, inte minst mot bakgrund av fjol-årets rättsstatsrapport. Brister finns i både mediefrihet och mediepluralism.

Med ökade hybridhot, cyberattacker och desinformationskampanjer menar vi socialdemokrater att kommissionens fokus på säkerhet och demokrati är mycket välkommet.

Vi behöver ligga i framkant, så min fråga till EU-ministern är: Vilka initiativ ser hon framför sig att Sverige kan bidra med i det arbete som pågår med att stärka den inre demokratiska säkerheten?

Anf. 89 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Jag tackar för en viktig fråga.

Jag tror att vi måste agera på bred front, vilket ledamotens fråga indikerar.

Som jag tidigare sa utgör Ryssland ett hot mot Europa och våra värderingar på flera sätt, inte bara genom det militära. Här har demokratiskölden en viktig roll att spela så att vi kan stå emot utländska desinformationskampanjer och liknande.

Det gäller att också se kopplingen till den inre organiserade brottsligheten, som i värsta fall kan agera åt andra stater. Jag välkomnar att kommissionen, efter ett starkt påverkansarbete av Sverige, nu har tagit till sig detta. Vi jobbar också inför det kommande Europeiska rådet med att den inre säkerheten ska få ökad betydelse.

Det handlar också om att förstärka rättsstatens principer och att säkerställa ett oberoende domstolsväsen, fria och oberoende medier med mera i alla EU:s medlemsländer, och jag kommer att fortsätta att trycka på där vi ser hot mot detta.

(Applåder)

Ekonomiska följder för pensionärer som ingår äktenskap

Anf. 90 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Allt fler pensionärer gifter sig. Enligt SCB har antalet pensionärer som gifter sig ökat med 360 procent de senaste 25 åren. Samtidigt har vi ett pensionssystem där delar av pensionen kan minska om man gifter sig efter pensioneringen. Det handlar om garantipensionen och bostadstillägget. En rapport från Länsförsäkringar visar att en person med en pension på 20 500 kronor i månaden som väljer att gifta sig kan gå miste om nästan 10 000 kronor före skatt per år. Anledningen till detta är att dagens pensionssystem utgår från att utgifterna minskar vid en gemensam ekonomi, vilket inte alltid stämmer.

Min fråga till äldre- och socialförsäkringsministern är följande: Avser ministern att verka för att avskaffa denna bestraffning av pensionärer som väljer att gifta sig?

Anf. 91 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Låt mig börja med att konstatera att det är väldigt glädjande att så många pensionärer är kära och väljer att göra slag i saken och gifta sig.

Den inkomstbaserade pensionen, det vill säga den pension man tjänar in under sitt arbetsliv, påverkas inte av detta utan betalas ut oberoende av var man bor och vad man har för tillgångar.

För de skattefinansierade pensionsförmånerna gäller andra regler. De utgör ett grundskydd för dem som har lägst inkomst och är i stor utsträckning behovsprövade. När det gäller bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd likställs sambor helt med makar, och garantipensionen är i mindre utsträckning behovsprövad.

Pensionsgruppen har precis inlett en översyn av grundskyddet. I den pågående utredningen finns möjlighet att se över den fråga ledamoten väcker, så jag tar med mig den.

Kommuners kostnader för tillfällig hemtjänst

Anf. 92 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Enligt socialtjänstlagen är en kommun inte bara skyldig att ge hemtjänstinsatser till sina egna invånare utan också till personer som vistas tillfälligt i kommunen. För de allra flesta kommuner är detta inget som helst problem. Men för vissa kommuner, som Borgholm, Sotenäs och min hemkommun Tanum, med väldigt många sommargäster och fritidshusägare, innebär detta en rejäl utmaning och väldigt höga extra kostnader.

Detta är en fråga som jag har lyft upp under många år. Jag är glad att vi har en äldreminister som ser utmaningarna, och för att skaffa sig en bättre bild gav ministern Socialstyrelsen i fjol i uppdrag att kartlägga omfattningen och tillämpningen av reglerna för tillfällig hemtjänst. Kartläggningen blev klar för ett par veckor sedan.

Nu undrar jag naturligtvis vad nästa steg är, inte minst för att säkerställa att kommuner som ger hemtjänst till tillfälliga sommargäster och andra får kostnadstäckning för sina insatser.

Anf. 93 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar Johan Hultberg för en viktig fråga, som inte engagerar så många men som är nog så viktig. Möjligheten att vistas i en annan kommun under sommaren är en viktig frihetsfråga för äldre. Det är en rätt som vi verkligen värnar, och vi vill att den ska vara en verklighet även i fortsättningen. Samtidigt råder det ett ökat tryck på kommunerna, särskilt de kommuner som är attraktiva, till exempel Tanums kommun, som tar emot många sommargäster som är i behov av hjälp och stöd.

Den kartläggning som vi har fått från Socialstyrelsen utgör ett viktigt kunskapsunderlag. Man konstaterar att om det hade funnits likartade mallar att fylla i, om det hade funnits en tidsaspekt och förberedelsestid från kommunernas sida samt mer generösa ersättningar hade möjligheterna varit betydligt större.

Därför har jag bjudit in SKR:s, Sveriges Kommuner och Regioners, presidium till möte på måndag för att diskutera dessa frågor och det underlag jag har fått. Jag har stora förhoppningar om att vi ska nå framgång, göra det lite lättare för de kommuner som gör ett stort arbete och framför allt trygga friheten för äldre.

Frågestunden var härmed avslutad.

Anf. 94 ANGELIKA BENGTSSON (SD):

Herr talman! I det här betänkandet behandlar vi förra årets arbete i Europeiska unionen, regeringens skrivelse samt totalt cirka 90 motionsyrkanden i både följdmotioner och motioner från allmänna motionstiden. Det är med andra ord dåtid och visionen om framtiden vi debatterar i dag. Det är ett stort och gediget betänkande, och det är därmed svårt att gå in på varje detalj.

Då som nu – och precis som i denna kammare – har Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina varit en påtaglig del i EU:s arbete. Då som nu är vårt stöd till Ukraina oförändrat. Vi ska fortsätta att stötta Ukraina och bidra med ett starkt ekonomiskt, militärt och humanitärt stöd samtidigt som vi ska vara pådrivande i fler sanktioner mot Ryssland. Givetvis måste fredsprocessen ske på Ukrainas villkor.

Herr talman! På temat gällande sanktionsregimen mot terrorism har vi en reservation, och jag yrkar bifall till reservation 7.

EU har sin egen sanktionsregim mot terrorism, där personer och grupper som deltar i terroristhandlingar kan listas och omfattas av restriktiva åtgärder. Dessa åtgärder inkluderar frysning av tillgångar och förbud mot att tillhandahålla ekonomiska resurser. Vi anser att EU:s ramverk inte är tillräckligt effektivt, och ramverket försvårar i sig processen att terroristlista vissa grupper. Vi vill därför att regeringen snarast bör verka för en översyn och därefter en uppdatering av regelverket för terroristlistning inom EU.

Herr talman! När vi nu nämner sanktioner har vi ett särskilt yttrande på området gällande Magnitskijsanktioner. Vi ställer oss bakom utskottets ställningstagande och motivering, men vi noterar att utskottets tillkännagivande i frågan inte är slutbehandlat enligt regeringens skrivelse och att arbetet därmed fortskrider, vilket vi ser positivt på. Det är dock anmärkningsvärt att sådana sanktioner inte har införts, trots att det finns ett stort behov av att dessa snarast kommer på plats inom EU. USA, Kanada och de baltiska länderna är exempel på länder som redan har infört sådana sanktioner. Det geopolitiska läget har inte förbättrats utan snarare tvärtom, varför det är av vikt att frågan färdigbehandlas skyndsamt. Vi anser att behovet av att införa Magnitskijsanktioner snarare ökat än minskat under den senaste tiden. Eftersom vi ingår i samarbete med regeringen kommer vi givetvis att följa frågan noga framöver.

Herr talman! Vi ser en utveckling där EU:s inflytande över medlemsländernas politik ökar och att beslut som borde fattas här i Sveriges riksdag allt oftare dikteras från Bryssel. Sverigedemokraterna anser att det är dags att sätta Sveriges intressen främst och att säkerställa att vår nationella suveränitet inte urholkas ytterligare.

Betänkandet om verksamheten i EU under 2024 visar tydligt hur unionen fortsätter att expandera sitt mandat inom områden som försvar, migration och ekonomisk styrning. Det har gjorts med utgångspunkt i världsordningen, och det har varit rätt och riktigt utifrån situationen vi befinner oss i. Men vi ser också med oro på hur Sverige förväntas anpassa sig till beslut som inte alltid ligger i vårt lands bästa intresse. Det är därför av yttersta vikt att vi stärker vårt nationella självbestämmande och säkerställer att

svenska folkets röst får större genomslag i de beslut som påverkar vår framtid. För vi får aldrig glömma att det är svenska folket som har röstat fram våra svenska politiker i Bryssel – inte tvärtom.

Anf. 95 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! EU har i dag ett stort inflytande över politiska beslut i Sverige och har under flera decennier påtvingat medlemsländer en politik som har inneburit privatiseringar och marknadsanpassningar.

Regeringen i Sverige har saknat ambitioner att göra något åt dessa problem och har i stället valt att föra en skadlig EU-politik i Sverige och gömma sig bakom hänvisningar till EU i stället för att låta bli att agera. Det har resulterat i att det finns liten tilltro till politiken och politikernas förmåga att påverka och förändra samhället till det bättre.

Efter valet i juni förra året, 2024, har Europaparlamentet fått en ny sammansättning. Inte minst har representationen av konservativa och främlingsfientliga krafter ökat, vilket kommer att få negativ effekt på många politikområden. Det gäller inte minst områden som klimat, jämställdhet och migration under den här mandatperioden. Det gäller också hbtq-området, som har varit uppe till diskussion under debattens gång. Jag tänker främst på utvecklingen i Ungern och även i Polen. Jag noterade också att EU-ministern skärpte tonen mot Ungern under frågestunden. Det blir också intressant att följa utvecklingen med en ny president i Polen som tillhör det nationalkonservativa Lag och rättvisa.

Herr talman! Jag tänkte tala om situationen i ett annat land på en annan plats på jorden, nämligen situationen i Gaza – en mardröm. Svält och död råder, och barn dör. Vår värld har verkligen misslyckats med att agera. Blind tilltro till Netanyahu högerextrema regering har lett till denna punkt där barn dör och extremism frodas.

Vi i Vänsterpartiet är tydliga. Vi kräver att Sverige och EU ska öka pressen på Israel maximalt för att få fred. Det var Israel som bröt vapenvilan senast, och det är Israel som stoppar hjälp från att nå fram till civila i nöd. Israels ockupation av Palestina, som har pågått i decennier, skulle inte vara möjlig utan EU:s förmånliga handelsavtal med Israel och utan USA:s militära stöd till Israel.

Europeiska unionen har år efter år riktat lam kritik mot Israels politik utan att det på något sätt har förändrat situationen för palestinierna. Israel har kunnat ignorera EU:s kritik utan att det fått några egentliga konsekvenser. Till exempel är associeringsavtalet mellan EU och Israel villkorat med respekt för mänskliga rättigheter, men det ger bara Israel en massa förmåner och stora ekonomiska fördelar. På det sättet bidrar vi till att stärka den ekonomiska basen för Israels ockupationspolitik.

Vi måste sätta tyngd bakom vårt budskap. Samarbetet mellan EU och Israel är omfattande. EU är Israels största handelspartner, men för EU betyder Israel knappt någonting ekonomiskt.

Sverige måste nu driva i EU att vi ska suspendera associeringsavtalet med Israel. Vi måste stoppa folkmordet, avbryta blockaden av Gaza, avveckla bosättningar och vägspärrar på ockuperat område och stoppa byggandet av muren på Västbanken.

Prot. 2024/25:127
5 juni

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2024*

Även på Västbanken ökar nu våldet. I skuggan av attackerna mot Gaza har ett stort antal palestinier dödats av israelisk militär och aggressiva bosättare. Andra har drivits bort från sina marker och hem. Och våldet är direkt sanktionerat av den israeliska regeringen. Bland annat har vapen delats ut till bosättare på Västbanken av den högerextrema ministern Itamar Ben-Gvir, en minister som vi nu diskuterar att belägga med sanktioner. Det finns också uppgifter om att det på de här vapnen många gånger sitter sikten från svenska Aimpoint. De gör att man lättare kan döda människor på Västbanken och i Gaza.

Antalet illegala bosättningar på ockuperad mark växer, och fördrivningen av palestinier ökar. Nya israeliska vägar byggs, och byggandet av den mur som så länge har fördömts av FN fortsätter. Israeliska soldater och bosättare har upprepade gånger förstört anläggningar på Västbanken som har finansierats av svenska biståndspengar. Till det kommer alla biståndsprojekt som har förstörts i Gaza under de pågående attackerna och folkmordet. Bosättningarna utgör ett brott mot den fjärde Genèvekonventionen och anses vara ett krigsbrott av Internationella brottmålsdomstolen.

Så länge Israel vägrar respektera palestiniernas grundläggande mänskliga rättigheter kommer det inte att vara möjligt att uppnå fred. De sanktioner som EU har antagit mot extremistiska bosättare inom ramen för sanktionsbrotten är förvisso välkomna, men de är långt ifrån tillräckliga för att utgöra en kraftfull markering mot den israeliska bosätarpolitiken. Regeringen måste visa handling och driva på för att rikta ytterligare EU-sanktioner mot israeliska bosättare.

Vi måste också strypa vapentillförseln, vilket är ett effektivt verktyg för att sätta press. I dag förekommer ingen vapenexport från EU till palestinska parter, men flera EU-medlemsstater exporterar vapen till Israel. All vapenexport från EU-länder till Israel måste upphöra. Sverige bör ta initiativ för att EU ska införa ett vapenembargo mot Israel.

De begångna krigsbrotten måste utredas, och de ansvariga måste ställas till svars i Internationella domstolen, ICJ, och Internationella brottmålsdomstolen, ICC. Sverige bör driva på för att EU ska vidta åtgärder för att underlätta ansvarsutkrävande för begångna brott. Det är helt enkelt dags att arrestera Israels premiärminister Benjamin Netanyahu. Det är så vi måste jobba i Sverige och EU för att Israels ockupation av Palestina ska upphöra – nu.

Herr talman! Under Erdoğan's styre har utvecklingen i Turkiet tagit tydliga steg i fel riktning. Sedan det misslyckade kuppförsöket sommaren 2016 har inskränkningarna av demokratiska fri- och rättigheter ökat ytterligare. Massarresteringar och begränsningar av yttrandefriheten har varit återkommande.

Genom en konstitutionsändring 2017 har ännu mer makt samlats hos Erdoğan. Tusentals människor riskerar att bli arresterade och åtalade för vad de publicerar i sociala medier, och det är inte ovanligt att journalister blir frihetsberövade eller fängslade för terroristbrott på grund av sitt journalistiska arbete. Nästan alla medier ägs av företag nära Erdoğan och undviker kritisk granskning av regimen.

För oss här i Sverige blev detta väldigt tydligt när journalisten Joakim Medin greps med anklagelser om terrorbrott för att han ville granska Turkiets regering och dess gripande av oppositionella. Vi hade tänkt ha med

det i detta betänkande. Efter 51 dagar blev journalisten Joakim Medin äntligen fri. Jag vill rikta ett tack till alla som bidrog till att det skedde.

Aktivister kämpar för mänskliga rättigheter i Turkiet, men de slås ned hårt. Inte minst drabbas de organisationer som kämpar för kvinnors rättigheter. Våld mot kvinnor legitimeras i statliga medier. Kvinnor som demonstrerar för sina rättigheter fängslas. Företrädare för regeringspartiet AKP hävdar att kvinnor och män inte är jämställda enligt naturlag.

Det är oroväckande att Turkiet har valt att lämna Europarådets konvention om förebyggande bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, kallad Istanbulkonventionen. Istanbulkonventionen är det första internationellt rättsligt bindande instrumentet i Europa och ett av de första i världen som explicit kräver förbud mot och åtgärder för att stoppa mäns våld mot kvinnor. Regeringen bör inom EU-samarbetet och i sina direkta kontakter med Turkiet verka för att landet åter ska ratificera Istanbulkonventionen.

Utöver regimens repressiva agerande mot det turkiska civilsamhället har även militära attacker utförts, särskilt mot den kurdiska befolkningen och kurdiska områden. Turkiet har upprepade gånger genomfört territoriella kränkningar av sina grannländer. Man har genomfört både flyg- och markanfall mot kurdiska områden i grannländerna Syrien och Irak.

Det är till detta Turkiet som Sverige och EU skickar ett betydande ekonomiskt stöd, bland annat i form av ett förmedlemskapsstöd som Turkiet tar emot för att förhandla om sitt EU-medlemskap. Mellan 2014 och 2020 uppgick det till ungefär 50 miljarder kronor. Samtidigt är det många år sedan faktiska förhandlingar ägde rum. I dagsläget är det uppenbart att Turkiet inte längre uppfyller EU:s krav på demokrati och mänskliga rättigheter för att kunna bli medlem i EU. Att i det här läget ha några förhandlingar är i princip omöjligt. De borde därför frysas permanent mer tydligt än nu. Man behöver också dra in de förmåner som förhandlingarna ändå ger i dag.

Dessutom har Turkiet hittills tagit emot över 60 miljarder kronor från EU för att upprätthålla flyktingläger. EU har inte vågat agera mot Turkiet av rädsla för att Erdoğan ska säga upp detta skamliga flyktingavtal, som hindrar flyktingar från att ta sig från Turkiet till Europa.

Regeringen behöver verka för att EU ska avbryta flyktingavtalet med Turkiet och agera för att våld och repression mot oppositionella ska upphöra.

Till detta kommer nu den pågående utvecklingen som öppnar för fredssamtal. På Abdullah Öcalans förslag har PKK beslutat att upplösas. Freden är nu möjlig, men då måste det finnas en vilja – framför allt från Erdoğan men också från omvärlden. Ett EU som arbetar för fred och inte för att understödja Erdoğan's regim skulle kunna göra skillnad i Turkiet och i hela regionen.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nummer 13 om Turkiet och Ryssland.

Anf. 96 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Det var med viss nyfikenhet jag funderade på vilken reservation Håkan Svenneling skulle yrka på. Jag letade febrilt i de vänsterpartistiska reservationerna i det betänkande som utrikesutskottet nu har lagt på riksdagens bord. Det var inte mycket i anförandet jag kunde åter-

Prot. 2024/25:127
5 juni

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2024*

finna i de reservationerna, men det är naturligtvis det fria ordet som gäller här.

Jag ska i det här läget be att få yrka bifall till reservation nummer 6 under punkt 3.

Herr talman! Det här är ett betänkande som handlar om EU under det gångna året, vilket åtminstone delvis har framgått tidigare i den här debatten. EU är, som vi konstaterar och som regeringen också har konstaterat, Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena. Därför är det naturligtvis oerhört viktigt att Sveriges röst hörs inte bara i Bryssel utan också på vägen till Bryssel, för påverkansarbetet kan ske i de inre rummen. Men det är också oerhört viktigt att Sveriges röst är tydlig, inte i alla frågor men i ett antal viktiga frågor, på väg till Bryssel, för att också på det sättet skapa det yttre trycket. Detta kan inte enbart oppositionen i riksdagen göra, utan det måste också en regering vara beredd att göra i stället för att varje gång bara hänvisa till enigheten. Man måste vara beredd att driva på, som en del andra EU-länder också gör.

Det är oerhört viktigt att vi står upp för värdegemenskapen i EU: rättsstatens principer, mänskliga rättigheter och alla de grundläggande punkter som vi är överens om. Det är nu en mycket speciell tid för EU, för världen tittar på och undrar: När nu USA ser ut att kliva bakåt, vem är det som talar för de värden som vi tidigare tillsammans har hävdad? Då är det klart att EU:s röst måste höras. EU är ett fredsprojekt och en röst för våra gemensamma värden, och EU testas nu mycket tydligt: Står vi upp för dem? Menar vi allvar? Det kommer att påverka förutsättningarna för att möta utvecklingen med allt fler auktoritära stater globalt.

EU testas oerhört tydligt nu och testades också under 2024 av Rysslands oprovocerade, illegala angrepp på Ukraina. Det påverkar EU och EU som aktör. Men EU måste då se att allt inte handlar om att försvara våra värden och Ukrainas rätt till sitt territorium mot ryska angrepp bara på vår kontinent – det finns tydliga sådana tendenser på senare tid. Det handlar också om att försvara dem genom kontakter och trovärdigt agerande utanför EU och den europeiska kontinenten.

Det är naturligtvis också viktigt att vi utvecklar EU som säkerhetspolitisk aktör, vilket vi pekar på både i utskottets förslag och i reservationerna. En av de frågor som då är aktuella är användningen av ryska tillgångar. Det har varit en genomgående och långvarig diskussion om hur vi ska kunna arbeta. Här har Sverige verkligen varit en aktör för att driva på. På det sättet har det varit viktigt, och det ska vi jobba med på andra områden. Jag tycker att det är lite av ett skolexempel på hur man bör arbeta för att försöka åstadkomma förändring. Jag tycker att det finns mer att göra när det gäller ryska tillgångar – för att kunna använda dem vid återuppbyggnaden av Ukraina och också utveckla folkrätten.

Jag vill med anledning av ett tidigare inlägg säga att när utrikesutskottet nu lägger fram det här betänkandet har vi dessförinnan gett alla utskott möjlighet att yttra sig. Miljö- och jordbruksutskottet har inte yttrat sig. Däremot har finansutskottet, försvarsutskottet och EU-nämnden yttrat sig.

När jag läser finansutskottets yttrande tänker jag att det var tur att de inte höll i alltihop. De hänvisar nämligen till att man ställer sig positiv till att använda de frysta ryska tillgångarna, så länge det sker i enlighet med folkrätten och EU-rätten. Här kommer man inte riktigt fram. Man måste utveckla folkrätten i det här läget, för detta är inte ett krig som sker i

enlighet med folkrätten. I det här läget är det viktigt att man är tydlig och vågar utmana och försöka utveckla folkrätten.

När det gäller detta är det naturligtvis viktigt att lyfta upp ett annat område där EU också har en viktig röst, nämligen klimatfrågorna. Parisagendan slöts på EU-mark. Världen ser nu vad som händer med klimatfrågorna – inte att det blir värre, utan vad länder gör. Vad finns det för modeller? Vilka är det som står upp för Parisagendan? Där har EU också en viktig röst och måste vara tydligt. Det klimatansvaret måste EU vara berett att ta. Det har under det gångna året förekommit en del diskussioner om detta. Jag hoppas att man från regeringens sida kommer att vara beredd att hålla i och driva på så att EU:s roll i detta sammanhang inte urvattnas, vilket en del andra länder är intresserade av.

Sedan har vi en del i betänkandet som handlar om sanktioner. Jag vill också med hänvisning till min reservation lyfta fram det som är en gemensam reservation tillsammans med Socialdemokraterna – något som vi har drivit under rätt lång tid. När vi tittar på EU:s sanktionsinstrument ser vi att det är som med alla sådana: De kommer att utvecklas utifrån en inträffad händelse.

Den inträffade händelse som lägger ramen eller grunden för EU:s terrorisminstrument är det som hände den 11 september 2001 i New York, ”nine eleven”. Det tar inte fasta på den verklighet vi har sett, vare sig när det gäller IRGC, där vi vill se terrorlistning, eller, för den delen, Wagnergruppen, där det under lång tid var en diskussion om att vi ville se terrorlistning, och liknande.

Det är oerhört viktigt att man från EU:s sida förmår se att den ordning man skapade som grund för terrorlistning enligt den gemensamma ståndpunkten inte är hållbar i dagens värld. Den måste uppgraderas. Detta är en förutsättning för att man ska kunna komma vidare med en del andra sanktionsfrågor som vi har haft.

Jag vill i detta sammanhang, även om jag drar över tiden, lyfta det som vi från vår sida har pekat på, nämligen att vi från svensk sida även nationellt behöver utveckla möjligheten att ha egna sanktioner. Vi måste kunna frikoppla oss från att bli kidnappade av ett enskilt land när det gäller en del sanktionsinstrument som nu har blivit obrukbara på grund av att ett eller annat land lägger in sitt veto.

Detta skulle man kunna komma runt om man hade till exempel en modell där länder skulle kunna säga: Okej, vi är 26 länder. EU-kommissionen har lagt fram förslag. Vi kommer inte vidare på EU-nivå. Men vi andra 26, koalitionen av de villiga, inför de här sanktionerna, och så får väl det enda landet – som det i flera fall har varit när det gäller Ryssland – låta bli och stå där ensamt. Detta är något som det också finns skäl att lyfta.

För övrigt har vi pekat på behovet av att se över diverse avtal, till exempel avtalet för att stödja en förändrings- och moderniseringsprocess på Kuba. Sverige ratificerade. Vi ville inte ha den ratifikationen från svensk sida; vi ville avvakta och se. Alla länder har ännu inte ratificerat. Vi tycker att man ska ta tillbaka ratifikationen, för vi ser att utvecklingen på Kuba inte går i rätt riktning. Denna typ av frågor finns det skäl att lyfta.

Vi har Magnitskij-sanktionerna, som handlar om systematisk korruption och penningtvätt – dem vill vi också se utvecklas. EU-kommissionens ordförande var en gång i tiden väldigt tydlig med att detta skulle komma,

men ännu har vi inte sett det. Jag hoppas att vi får se det när årsboken för 2025 kommer.

Anf. 97 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! I en osäker omvärld där flera länder går i en auktoritär riktning och vi även ser tidigare allierade på olika sätt vända den regelbaserade världsordningen och multilaterala samarbeten ryggen är det viktigare än någonsin med ett starkt och enat EU. Världen behöver starka internationella institutioner som står upp för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter.

EU är ett av de bästa fredsprojekt som någonsin skapats. Men EU bygger på vissa principer som det är av yttersta vikt att vi håller fast vid. Det är framför allt just de demokratiska principerna och principen om alla människors lika rättigheter. Därför är det desto viktigare för EU:s framtid att man hittar starkare och kraftigare mekanismer när det gäller att även agera internt mot medlemsländer som bryter mot dessa principer – för att minimera riskerna för framtida konflikter. De kriterier som varje land ska uppfylla för att kunna bli medlem av EU ska självklart vara kriterier som man ska tvingas följa även efter att man blivit EU-medlem.

Herr talman! Ukraina hör hemma i Europa. Det visar både historien och den ukrainska folkviljan. Det måste vi också fortsätta att göra tydligt för Putin. Vi vill fortsätta stötta Ukrainas väg mot hållbar fred, ekonomisk återhämtning och återuppbyggnad, stärkt demokrati och rättvisa.

Rysslands krigföring i Ukraina är den största säkerhetspolitiska ödesfrågan i vår del av världen. Ukraina måste få Sveriges och den demokratiska världens fulla och ovillkorliga stöd så länge som det behövs. Stödet behöver vara långsiktigt och ska omfatta såväl militärt som civilt, humanitärt och ekonomiskt stöd. Regeringen har lagt fram en treårig ram för stödet till Ukraina. Stödet till Ukraina måste dock vara än mer omfattande och än mer långsiktigt. Det måste tas i beaktande att Ukraina ska kunna vinna både kriget och freden samt bygga upp sitt land och nå en långsiktig säkerhet.

Mot bakgrund av det ryska anfallskriget mot Ukraina blir det allt viktigare att säkerställa och återupprätta trovärdigheten för EU:s utvidgningspolitik och att samtidigt positionera EU som en pålitlig och trovärdig partner och geopolitisk aktör.

Ukraina hör hemma i EU, och att stötta Ukraina i dess strävanden efter att på meritbaserade grunder nå ett medlemskap är viktigt för Ukrainas långsiktiga säkerhet. EU måste också fortsätta att stötta återuppbyggnaden av Ukraina och det ukrainska arbetet för att leva upp till kriterierna för ett EU-medlemskap.

Alla ansvariga för brott enligt internationell rätt, inklusive ekocid, måste ställas inför rätta. Dessutom vill vi att en särskild tribunal för att utreda och åtala de skyldiga bakom Rysslands aggressionsbrott mot Ukraina ska inrättas, med politiskt och ekonomiskt stöd från EU:s medlemsländer.

Herr talman! Sanktionerna mot Ryssland måste kvarstå och skärpas. Det är problematiskt att EU samtidigt som man infört sanktioner mot Ryssland har fortsatt att importera rysk energi under de senaste åren. Ryssland får långt mer än hälften av sina exportintäkter från just energin. Genom att

stoppa all rysk energiimport kan EU kraftigt försvåra Rysslands fortsatta finansiering av kriget.

Omvärldens sanktioner mot Rysslands oljeexport har inte haft tillräcklig effekt. Ryssland har funnit nya köpare av sin olja och blivit en del av en global skuggekonomi där produkter som olja fraktas på gamla och oförsäkrade tankfartyg. I dag fraktas nämligen fortfarande stora mängder olja varje dag genom Östersjön av den ryska skuggflottan. Råoljan går främst till Indien, handelshubbar i Förenade Arabemiraten och Singapore, Turkiet och Kina. De raffinerade produkterna går sedan till hela världen, inklusive EU.

Problemen med den ryska skuggflottan, med oljetankrar i Östersjön, är flera och mycket allvarliga. Rysslands fortsatta export av fossil energi stärker Putins krigskassa och försvårar för en ukrainsk seger i kriget. Förra året handlade Europas länder rysk energi för mer pengar än det gemensamma ekonomiska stödet till Ukraina. Risken för oljeläckage, med potentiellt katastrofala ekologiska följder i Östersjön, är betydande då skuggflottan karakteriseras av gamla och uttjänta fartyg med oklara ägare som opererar utan försäkringar eller med försäkringar vars trovärdighet är mycket låga. Den svenska staten kan i händelse av oljeläckage behöva ta hela kostnaden för sanering och skador.

Vi måste sluta göda Putins krigskassa, och vi måste skydda Östersjön från en miljökatastrof.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 15. Jag tackar för kammarens uppmärksamhet.

Anf. 98 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Herr talman! Det är ibland lätt att tro att historien rör sig långsamt och att Europas väg framåt alltid är stegvis, försiktig och ibland till och med trög. Men så kommer tillfällena då allt ställs på sin spets, när världen förändras rasande fort och vi tvingas välja väg.

Vi befinner oss i ett sådant ögonblick precis just nu. Det är krig. Det finns ett stort behov av att stärka europeisk konkurrenskraft, hand i hand med arbetet med att genomföra klimatomställningen. Och det är en fortsatt osäkerhet i den transatlantiska relationen. Men mitt i den här oron växer också någonting annat fram, en insikt om att Europa inte längre kan vänta, tveka eller bekvämt luta sig mot andra.

Herr talman! Europas tid är nu, inte trots utan på grund av de utmaningar vi står inför. Putins krig är ett uppvaknande för Europa. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina är inte enbart ett krig om territorium. Det är ett frontalangrepp på de grundläggande värderingar som vårt Europa vilar på: frihet, en fungerande rättsstat och länders rätt att själva välja sin framtid.

Putin väntade sig kanske att Europa skulle splittras den där ödesdigra dagen i februari 2022. Men i stället svarade vi med beslutsamhet och enighet. EU och medlemsstaterna har hittills stöttat Ukraina med nära 147 miljarder euro i ekonomiskt, finansiellt, humanitärt och militärt stöd. Den svenska regeringen har varit drivande för detta sedan dag ett.

Vårt stöd uppgår till 92,8 miljarder kronor, och i slutet av mars presenterade regeringen Sveriges största militära stödpaket. Tillsammans med våra nordisk-baltiska grannar är vi världens näst största givare av stöd till Ukraina.

Prot. 2024/25:127
5 juni

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2024*

Här i Sveriges riksdag råder enighet om att detta är vår främsta utrikespolitiska uppgift. Vi ska värna den enigheten.

Varje dag för också Ryssland kriget bortom frontlinjerna genom desinformation, propaganda och hybridkrigföring med syfte att splittra och så misstro. Vi ser det inom unionen, och vi ser det i de länder som nu strävar efter medlemskap, som Moldavien. Kreml arbetar systematiskt och målmedvetet för att undergräva den europavänliga opinionen inför det kommande parlamentsvalet i september.

Herr talman! Detta understryker behovet av att Europa verkligen slår vakt om sina demokratier, varje dag och med alla till buds stående medel. Alltför länge har Europa förlitat sig på att andra garanterar Europas säkerhet. Det var inte hållbart då. Det är definitivt inte hållbart nu.

Europa tar nu nödvändiga steg för att förstärka sin samlade försvarsförmåga. Inom EU har vi fattat beslut om låneinstrumentet SAFE, som syftar till att möjliggöra accelererande investeringar i just detta. Jag vill påstå att det beslutet inte hade varit möjligt för bara ett par år sedan. Men tidens allvar gjorde det nödvändigt.

Det strategiska partnerskapet mellan EU och Storbritannien markerar ett nytt kapitel i vår relation och är ett tydligt uttryck för att vi bär ett gemensamt ansvar för europeisk säkerhet.

Vi tar också vårt ansvar. I Sverige genomför regeringen en historisk upprustning av vårt militära försvar. Vi genomför också den största satsningen på det civila försvaret sedan kalla kriget. Och vi inspirerar våra kollegor i EU – med Myndigheten för psykologiskt försvar och med beredskap för att klara dagar utan mat, vatten och andra förnödenheter under kris.

Starka europeiska demokratier utgör det starkaste av försvar mot yttre hot. Regeringen arbetar för att upprätthålla rättsstatens principer och våra gemensamma demokratiska värden, både inom unionen och i de kandidatländer som strävar efter medlemskap.

Regeringen arbetar aktivt för att upprätthålla det momentum som nu finns inom utvidgningspolitiken. Med fler medlemmar blir vår union starkare, tryggare och rikare. Men det bygger på att länder som vill bli medlemmar i vår europeiska gemenskap skriver under på och lever upp till EU:s grundläggande värden.

Få saker är viktigare än att gemensamt slå vakt om våra demokratier och de principer som bär upp dem. Därför höjer regeringen nu också tonläget mot Ungern, som trots sju år och åtta utfrågningar inom ramen för det vi kallar artikel 7-förfarandet inte visat några framsteg. Tvärtom ser vi att hbtqi-personers rättigheter, fria medier och civilsamhälle begränsas ytterligare. Det kan vi inte acceptera. Regeringen driver på i EU för att använda alla tillgängliga verktyg för att markera ekonomiskt, juridiskt och politiskt.

Inför kommande förhandlingar om EU:s långtidsbudget driver Sverige tillsammans med Finland på för att tydligare villkora utbetalningarna från budgeten till efterlevnaden av rättsstatens principer. Sverige intervenerar i inte mindre än fem mål i EU-domstolen där Ungern på olika sätt gjort avsteg från unionens värderingar. Efter den senaste utfrågningen med Ungern inom artikel 7-förfarandet konstaterade regeringen att det var dags att på allvar börja diskutera nästa steg.

Herr talman! Europas tid är nu – ett Europa som tar ansvar för vår egen säkerhet.

Klimatkrisen är ett faktum, och det påverkar oss alla dagligen. Bränder, översvämningar och torka slår hårt mot naturen, mot våra samhällen och mot våra ekonomier. EU har tagit en ledande roll i den gröna omställningen genom bindande klimatmål och lagstiftning som styr mot minskade utsläpp och så småningom klimatneutralitet.

Vi ska värna positionen som ledande i det som ytterst handlar om att genomföra ett stort teknologiskt skifte med betydande investeringar i innovation och infrastruktur. Det är viktigt för Europa, men det är också viktigt för Sverige med vårt innovativa, ledande näringsliv som sedan länge påbörjat den här resan.

Regeringen var tidigt ute och gav stöd till kommissionens rekommendation om att minska utsläppen med 90 procent till 2040. Men vi är också tydliga med att det måste ske på ett realistiskt sätt där alla är med och bidrar. Vi kan inte acceptera att länder som ligger långt fram, som Sverige, kompenserar för dem som inte genomför den nödvändiga omställningen.

Vi ser också att svensk skog och användning av förnybar skogsråvara spelar en viktig roll. Vi menar att klimatmålen måste bygga på en teknikneutral energipolitik där alla fossilfria kraftslag, inklusive kärnkraften, får och kan vara med och bidra till att fasa ut fossila energikällor.

Klimatomställningen är i hög grad en energiomställning. Genom att driva på den påskyndar vi även utfasningen av rysk energi. En hel del har skett sedan 2022 för att minska vårt beroende av rysk energi, bland annat genom det så kallade REPowerEU-paketet och hela 17 sanktionspaket. Trots detta har EU fortfarande ett inte obetydligt energiberoende av Ryssland. Det gäller särskilt naturgas, där den samlade europeiska importen från Ryssland ökade förra året.

Som ytterligare ett steg för att täppa till de här luckorna presenterade kommissionen för några veckor sedan en färdplan för att en gång för alla göra Europa kvitt rysk energi. Färdplanen består av totalt nio åtgärder inom gas, kärnkraft och olja. Regeringen välkomnar färdplanen och kommer att fortsätta att arbeta för att fasa ut det europeiska energiberoendet av Ryssland.

Herr talman! För att den här omställningen ska vara möjlig krävs det tillväxt och investeringar. Därför arbetar regeringen för att Europa ska göra det som krävs för att säkra vår globala konkurrenskraft. Den betydande omorientering av politiken som vi nu ser i Europa mot konkurrenskraft och tillväxtskapande regelverk är en förlängning av de ansträngningar som den här regeringen gjorde under vårt ordförandeskap i EU våren 2023. Vi ska vara stolta över det, men framför allt ska vi göra allt för att detta momentum upprätthålls.

Vi behöver göra det lättare, inte svårare, att starta och driva företag i Europa. Vi behöver accelerera arbetet med att förenkla regelverk. Europas kapitalmarknader behöver utvecklas. Företag ska inte behöva lämna Europa för att hitta kapital för att växa. Vår inre marknad behöver bli en inre marknad på riktigt, en marknad som fördjupas och utvecklas. En minimal ökning av handeln inom EU kan nämligen i realiteten kompensera för en dramatisk nedgång i europeisk export till USA.

Prot. 2024/25:127
5 juni

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2024*

Vi behöver utnyttja det momentum som nu råder för att driva igenom fler frihandelsavtal. När USA hotar med tullar ska EU erbjuda frihandel. Och hela Europa behöver investera lika tungt i forskning och utveckling som den här regeringen gör.

Herr talman! Sverige visar att ökad konkurrenskraft och klimatpolitiken går hand i hand. Vårt ledarskap i båda de frågorna är tydligt och viktigt. Europas tid är nu – ett Europa som skapar tillväxt, stärker vår globala konkurrenskraft och leder den gröna omställningen.

Herr talman! Jag säger att Europas tid är nu för att omvärlden och de utmaningar vi ser kräver handling. Varje kris som Europa har gått igenom har stärkt vårt samarbete, vår handlingskraft och vår känsla av gemenskap. I denna tid för Europa vill jag också påminna om rollen vi som medlemsland har i att forma Europa så att det utvecklas i en riktning som är bra för Sverige. Det handlar om att få genomslag för svenska prioriteringar.

Den här regeringen har växlat upp arbetet för att vara med och sätta agendan i Bryssel, inte bara följa den. Vi arbetar för att vara tidiga in i förhandlingsrummet. Vi ska vara med och forma politiken, inte bara reagera på förslag som kommer. Vi ska vara tydliga med vad vi vill. Det innebär att vi ibland behöver prioritera det som är viktigt och välja bort det som är mindre viktigt.

Vi ska driva EU-politiken tillsammans med våra svenska intressen. EU-politiken är hela det svenska samhällets angelägenhet – våra svenska företag och industrier, arbetsmarknadens parter, civilsamhället och akademien. Vi samarbetar också med likasinnade för att flytta fram våra positioner i Bryssel, inte minst med våra nordisk-baltiska kollegor och våra parter kring Östersjön, som Polen och Tyskland.

Tidigt, tydligt och tillsammans är ledorden för den här regeringens EU-politik. Utmaningarna är flera. Hotet mot våra demokratier är påtagligt. Men det europeiska samarbetet och Sveriges engagemang har aldrig varit viktigare. Europas tid är nu, och Sverige är med och visar vägen.

(Applåder)

Anf. 99 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Tack, statsrådet, först och främst för att du är på plats för den här debatten! Det är otroligt viktigt i det här läget. Tack också för flera positiva besked, inte minst gällande det tydliga ställningstagandet mot Ungern! Det var viktigt och bra.

Jag var också tydlig i mitt anförande med att EU är vår främsta utrikespolitiska arena. Med tanke på det läge som vi befinner oss i i dag reagerade jag lite på att statsrådet inte nämnde Gaza och den fruktansvärda situation som vi ser där. Både i Gaza och på Västbanken fortsätter läget att förvärras varje dag. Och svälten breder ut sig.

Det är bra att såväl den svenska regeringen som EU har tagit steg framåt och nu har beslutat att se över artikel 2 i associeringsavtalet. Men det räcker inte. Det vi ser från den högerextrema israeliska regeringen är inte en nedtrappning. Det är raka motsatsen till en nedtrappning. Det är tvångsflyttningar, svält och sönderbombade sjukhus. Varje dag förlorar ett stort antal palestinier sina liv på grund av den israeliska krigsföringen.

Vi vet att EU kan vara ett kraftfullt organ. Vi har sett det när det gäller Rysslands invasion av Ukraina. EU är Israels största handelspartner, vilket gör att vi har möjlighet att sätta tryck genom att frysa handelsavtalet.

Inom de närmaste veckorna ska både utrikesministrarna och statsministrarna mötas. Situationen är fullständigt akut. Är regeringen nu redo att verka för att frysa handelsavtalet?

Anf. 100 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Kriget i Gaza är en fullständig humanitär katastrof. Efter att Israel har stoppat de humanitära leveranserna till Gaza i mer än två månader råder omfattande brist på livsnödvändiga förnödenheter.

Läget måste omedelbart förändras och förbättras för att undvika att ännu fler människor drabbas av en omfattande svält. Israel har rätt att försvara sig mot Hamas. Men sättet som man nu bedriver kriget på är oacceptabelt.

Därför har regeringen också höjt tonläget betydligt. Vi vill bland annat se sanktioner mot en del israeliska ministrar. Vi är också ett av de länder som ställt sig bakom en översyn av Israels efterlevnad av associeringsavtalet. Det är viktigt och bra att en sådan översyn görs. Vi har också betydligt skalat upp och fördubblat vårt stöd så att förnödenheter ska nå fram till befolkningen i Gaza.

Det är några av de åtgärder som vi vidtar just nu. Vi följer naturligtvis utvecklingen framöver oerhört noga. Det är väldigt tydligt att inte alla medlemsländer i EU är överens om allt. Det har vi diskuterat tidigare i kammaren. Inte minst när det gäller frågan om Israel och Palestina finns det betydande åsiktsskillnader. Men jag märker ett helt annat tonläge från mina kollegor i Bryssel.

Även om vi måste fortsätta att påminna om hur allt detta började den 7 oktober och fortsätta att kräva att gisslan frigges behöver vi också tydligt höja tonläget när vi ser detta oacceptabla beteende från Israel.

Anf. 101 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Vi instämmer såklart helt och fullt i att vi måste höja tonläget. Vi ser att man gör det från Sveriges sida och från EU:s sida. Men vi anser att det behöver ske mer eftersom situationen är så oerhört akut.

Vi måste agera nu för att förhindra ett folkmord. Det vi ser ske i Gaza är verkligen helt akut. Det finns ingen tid att förlora. Det finns inte tid att se över avtalet. Vi måste verkligen ta till de medel vi har här och nu. Där är handelsavtalet ett av våra starkaste verktyg.

Vi ser också med en viss oro på agerandet. Vi hade önskat att Sveriges regering i större utsträckning tog på sig ledartröjan och verkligen låg i framkant i den här frågan. Vi har full respekt för att det inte alltid finns EU-enighet. Men vi måste ändå agera för att få med oss övriga EU-länder, ligga i framkant och försöka få med oss de andra.

Nu är vi snarare i det andra läget. Vi avviker i flera lägen från EU-linjen. Det gäller exempelvis i fråga om UNRWA. EU som institution fortsätter att ge stöd till UNRWA. Regeringen i Sverige är den enda regering i ett EU-land som har varit att fatta ett aktivt beslut dra bort stödet till UNRWA i detta helt akuta läge.

Vi är fullt medvetna om att regeringen ger humanitärt stöd till organisationer. Vi vet att det är fantastiskt många organisationer som bedriver ett oerhört viktigt arbete på plats. De tar enorma risker och gör ett jätteviktigt arbete. Men de organisationerna har inte infrastrukturen utan UNRWA.

Från Socialdemokraternas sida skulle vi vilja se att Sveriges regering började ligga i framkant i stället för några steg efter.

Anf. 102 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Herr talman! Jag skulle säga att Sverige ligger i framkant på flera områden. Det gör vi bland annat när vi nu exempelvis kräver att man sätter upp flera israeliska ministrar på en sanktionslista. Vi är också pådrivande för fler EU-sanktioner mot extremistiska bosättare. Situationen på Västbanken är inte heller den bra, även om vi kanske nu talar mer om Gaza. Vi ser också en mycket allvarlig utveckling på Västbanken.

Vi visar också vägen när vi dubblar vårt stöd för att nå fram till befolkningen i Gaza. Jag vet att det är en återkommande diskussion som oppositionen gärna blandar bort korten i. Men vi har gått från 400 miljoner kronor till 800 miljoner kronor i stöd till Gaza genom flera andra FN-organ.

Vi har varit väldigt kritiska mot beslutet i Israel att inte låta UNRWA verka. Men just här och nu är vårt fokus att säkerställa att pengarna kommer fram till befolkningen som behöver insatser. Då har vi valt att öka vårt stöd men att kanalisera det genom andra organisationer, bland annat flera stora och viktiga FN-organisationer.

Anf. 103 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Det finns många frågor man kan ta upp med statsrådet utifrån hennes anförande. Jag tänkte precis som ledamoten Völker ta upp det humanitära lidandet i Gaza. Det är enormt. Inte minst lever i princip alla Gazas barn i en mardröm. Vi hör berättelser om hur barn svälter, ser sina hem försvinna och förlorar sina föräldrar och familjer. Detta skapar inte bara ett akut humanitärt behov utan också trauman för hela livet. Denna svält har inte uppstått genom att skördar har slagit fel eller genom någon naturkatastrof. Svälten i Gaza beror på att israeliska politiker i Israels högerextrema regering har beslutat att stoppa hjälp från att nå fram och därigenom skapa svält.

Det är uppenbart att det pågår ett folkmord i Gaza. Den internationella brottmålsdomstolen har utfärdat en arresteringsorder för premiärminister Benjamin Netanyahu med flera. Tydligare än så kan det knappast bli. Det är uppenbart att Israel bryter mot de paragrafer som handlar om mänskliga rättigheter i associeringsavtalet mellan Israel och EU som ger Israel ekonomiska fördelar och lägre tullar i handel med EU.

Nu har EU beslutat om en översyn av avtalet på nederländskt initiativ. Vad jag förstår stödjer regeringen detta. Men det var mer än ett år sedan som en samlad opposition i Sveriges riksdag krävde detta. Vänsterpartiet har krävt det under lång tid med anledning av Israels ockupation av Palestina. Nu verkar vi äntligen vara framme vid att det avgörs på riktigt.

Kommer regeringen att verka för att associeringsavtalet mellan Israel och EU suspenderas?

Anf. 104 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag kan inte annat än att instämma i att situationen på många sätt är alldeles fruktansvärd. Jag tror att vi är många som både får ont i magen och fäller en tår eller flera när vi ser reportagen från Gaza just nu.

Som jag var inne på i mitt förra replikskifte är det en humanitär katastrof. Det sätt på vilket den israeliska regeringen nu bedriver detta krig är oacceptabelt. Man har rätt att försvara sig mot Hamas. Men sättet som det går till på just nu oacceptabelt.

Här agerar Sverige på flera fronter. Vi agerar för att sätta flera av de israeliska regeringsmedlemmarna på en sanktionslista. Vi ökar biståndet till Gaza för att nå ut med ytterligare förnödenheter. Vi stöder en översyn av Israels efterlevnad av associeringsavtalet.

Den översynen behöver göras ordentligt. Den behöver även värna en långsiktigt fungerande relation mellan EU och Israel. Slutsatserna och rekommendationerna får vi ta ställning till när de kommer.

Parallellt behöver vi se vad vi kan göra för att EU och Sverige ytterligare ska kunna förbättra den humanitära situationen. Där ligger verkligen regeringens fokus nu.

Precis som Håkan Svenneling säger är läget akut. Därför har regeringen också valt att öka stödet till Gaza men också att kanalisera det genom organisationer som vi tror har en bättre möjlighet att nå fram än vad UNRWA har.

Anf. 105 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag riktar ett tack till EU- och Nordenministern för att hon deltar i debatten. Det är viktigt för att riksdagsledamöterna ska få ge sitt perspektiv och föra en dialog mellan regering och riksdag.

En fråga som är väldigt viktig på EU-nivå är att vi ökar den internationella närvaron i Gaza, på Västbanken och även i Israel för att göra människor trygga och motverka att extremism frodas.

EU har ett antal insatser som har varit pausade under tiden som konflikten har eskalerat efter Hamas fruktansvärda attack men också Israels bombningar och krigsföring i Gaza. Det har diskuterats om flera av de insatserna kan återinföras och komma på plats. Jag undrar hur ministern ser på det.

Det finns också andra civila organisationer som är på plats, till exempel följeslagarprogrammet. Det har haft en internationell närvaro och skyddat till exempel palestinska barn när de går till skolan. Regeringen har dragit in stödet till den organisationen. Den svenska närvaron kommer att försvinna i höst. Det är Sida som har fattat beslutet men utifrån regeringens strategi. Jag undrar hur ministern ser på stöd till annan typ av internationell närvaro.

Låt mig använda de sista minuterna och sekunderna till att förklara vår inställning till UNRWA. Vi är inte kritiska till att regeringen ökar stödet till Gaza. Vi är kritiska till att man inte ger stöd till den FN-organisation som enligt resolutionerna 194 och 302 ansvarar för palestinska flyktingar och deras rätt att återvända hem från Al Nakba 1948.

Ni drar undan det politiska stödet till en viktig FN-organisation som säkerhetsrådet har beslutat om. Ni gör det också genom att strypa pengarna till barn som går i skolan på Västbanken, i Libanon, i Syrien och i Jorda-

nien. De drabbas också av regeringens neddragning till UNRWA. Det är därför vi är kritiska. Vi ser att ni ökar det humanitära stödet till Gaza, och det är bra. Men ni låter andra barn betala priset.

(Applåder)

Anf. 106 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Herr talman och Håkan Svenneling! Jag tror att vi får följa utvecklingen väldigt noga och diskutera gemensamt med de övriga EU-länderna vad som kan göras ytterligare. Vi välkomnar en diskussion om hur vi gemensamt kan agera för civilbefolkningen. Vi har också en nära dialog med andra EU-länder och likasinnade för att säkerställa hur vi går vidare.

Jag ser ändå att Sverige tar ett ledarskap på flera sätt, som jag var inne på, både när vi vill agera mer kraftfullt vad gäller sanktionslistningar av extremistiska bosättare och av flera israeliska ministrar och när det gäller att öka vårt humanitära bistånd.

Jag hör vad Håkan Svenneling säger. Jag hoppas att han också kan höra vad jag säger, det vill säga att det inte är vi som har fattat beslutet i kneset och har gjort det svårare för UNRWA att verka i Gaza. Det är Israel. Vi har varit väldigt kritiska till beslutet.

Under de här förutsättningarna, där vi inte ser att UNRWA längre kan verka på ett fullgott och bra sätt, har vi beslutat att dels dubblera stödet, dels rikta det till andra organisationer, inklusive flera viktiga stora FN-organisationer som kan bistå.

Låt mig avsluta där vi båda började, med att konstatera att situationen i Gaza är fruktansvärd. Även om vi fortsatt måste kräva en frigivning av gisslan, påminna om Hamas aktioner den 7 oktober och påminna om att Israel har rätt att försvara sig är det nu viktigt att vi gemensamt höjer tonläget mot Israel. Det som sker just nu är inte acceptabelt, och Sverige kommer att verka för att vi får till stånd ett bättre humanitärt tillträde.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 10 juni.)

§ 7 Cirkulär och giftfri ekonomi

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU18
Cirkulär och giftfri ekonomi
föredrogs.

Anf. 107 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Herr talman! I en värld där resurserna är begränsade, där miljön utmanas och där nya risker ständigt identifieras behöver vi tänka smartare, mer långsiktigt och mer cirkulärt.

Sverige har länge legat i framkant vad gäller kemikalielagstiftning och miljöansvar. Och det med rätta, för sanningen är att kemikalier i rätt sammanhang och under rätt kontroll har bidragit till fantastiska framsteg inom medicin, inom livsmedelssäkerhet, inom industrin och i människors vardag. Vi ska inte glömma det.

Herr talman! Men det finns också baksidor, som vi måste jobba med. Det får vi inte heller blunda för. PFAS, de eviga kemikalierna, är ett tydligt exempel. Det är ämnen som inte bryts ned i naturen och som har hittats i dricksvatten, i djur och i oss människor. Det är ämnen som använts för att skapa något bättre, som brandskum, impregnering och skydd, men där konsekvenserna har blivit katastrofala och globala. Vi måste ta det på största allvar. Det gör vi, och det gör vår regering.

Herr talman! Regeringen har varit tydlig: Sverige ska vara en stark röst i EU för att minska spridningen av PFAS. Jag tror att vi alla här i kammaren är överens om detta. Det finns också andra särskilt farliga ämnen som är viktiga att begränsa.

Vår regering har betonat vikten av ett tydligt och vetenskapligt förankrat regelverk, där vi både skyddar människors hälsa och miljön och samtidigt ger företagen förutsättningar att ställa om. För det är där skyddet finns, och det är där nyckeln finns. Vi kan inte ha ett regelverk som varken skyddar eller möjliggör; vi behöver ett regelverk som gör både och.

I vårt arbete för en cirkulär ekonomi är kemikaliefrågan central. Det är inte cirkulärt om vi återvinner gifter. Det är inte hållbart om vi bygger kretslopp som sprider det vi vill bekämpa. Samtidigt ska vi inte slå undan benen för företag som vill göra rätt.

Jag vill här återknyta till vad både jag själv och den tidigare riksdagsledamoten, min kollega Bertil Malmberg, har lyft i flera debatter: Vi behöver innovation. Vi behöver ersättningsämnen. Vi behöver forskning. Men vi behöver också förstå att vägen dit måste kantas av tydlighet, inte av överraskningar eller dumheter som att ta bort ett bekämpningsmedel för att ersätta det med ett som vi måste spruta med tre gånger och som därmed förorsakar större utsläpp. Tydligheten ska bestå av vetenskap, inte symbolpolitik.

Herr talman! Vi har i dag företag i Värmland och i hela Sverige som arbetar med att utveckla hållbara material med förbättringsprocesser och effektiv avfallshantering. De är en del av den lösning som vi jobbar med. Men de kämpar ofta med osäkerhet, olika tolkningar mellan länder, långa godkännandeprocesser och en oförutsägbarhet som hämmar deras möjligheter att växa.

Vi ska se till att Kemikalieinspektionen och andra myndigheter får förutsättningar att arbeta snabbt, rättssäkert och med tydlig EU-samordning. Vi kommer att fortsätta pressa på EU för att skapa enhetlighet och för att undvika ett lapptäcke av regler som missgynnar svenska företag som försöker ta ansvar.

Det gäller inte bara PFAS, herr talman, utan det gäller hela vår kemikaliepolitik. Det handlar om att skapa ett system där vi uppmuntrar återvinning men inte återvinner miljögifter. Det ska vara ett system där vi använder tekniska lösningar men också utvärderar dem och ett system där vi agerar proaktivt men inte panikartat.

Herr talman! I utskottets betänkande *Cirkulär och giftfri ekonomi* avslår vi en rad motionsyrkanden. Det beror inte på att frågorna saknar betydelse, tvärtom, utan på att arbetet redan pågår.

Det finns en risk med att besluta för tidigt, utan helhetsbild. Men det finns också en risk med att vänta för länge. Därför måste vi göra både och: agera och analysera. Vi måste ta ansvar nationellt, regionalt och internationellt. Det gäller vår kemikaliepolitik. Det gäller vårt producentansvar.

Det gäller vår syn på återanvändning och resurshushållning. Och det gäller hur vi tillsammans bygger en cirkulär ekonomi som håller inte bara i tanken, utan också i praktiken.

Herr talman! Vi ska ha höga ambitioner. Men vi ska också ha fötterna på jorden. Vi ska skydda människor utan att slå ut företagen som vill vara en del av lösningen. Vi ska ta ansvar, men vi ska också ge möjligheter.

Därför fortsätter vi arbetet, steg för steg, för en cirkulär, konkurrenskraftig och giftfri framtid. Där ska vi ta ansvar för att skydda människor, natur och djur från gifter. Det är inte enkelt. Men vi har påbörjat arbetet, för det är nödvändigt. Tillsammans kan vi göra skillnad.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 108 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Herr talman! Tidigare under våren lade jag fram ett förslag till utskottsinitiativ i miljö- och jordbruksutskottet som hela oppositionen ställde sig bakom. Förslagen i initiativet var att förbättra tillsynen av kemikalier, att regeringen skulle verka för ett totalförbud mot PFAS inom EU, att regeringen skulle göra en handlingsplan för att påskynda utfasning och sanering av PFAS samt att regeringen skulle ge statliga bolag och myndigheter i uppdrag att öka arbetet med att sanera PFAS-förorenade områden.

Trots att Sverige har en lång tradition av att ligga i framkant när det gäller reglering av kemikalier och att detta är något som även den här regeringen berömmar sig av röstade partierna i regeringsunderlaget ned förslaget. Argumentet för att göra det var att PFAS är viktigt för en massa olika saker. Frågan som inställer sig är: Vad kan vara viktigare än att skydda människors hälsa? Är kemikalieindustrins intresse av att fortsätta sprida gift viktigare för regeringen?

De samhällsviktiga användningarna av PFAS där det saknas alternativ är redan undantagna i myndigheternas förslag till förbud mot PFAS. Att bara förbjuda PFAS i konsumentprodukter, vilket verkar vara Moderaternas nya linje, är helt otillräckligt för att skydda oss från de sjukdomar som PFAS orsakar. Detta är alla experter överens om.

Jag har också svårt att förstå varför högerpartierna inte kunde stödja de andra förslagen i det tänkta utskottsinitiativet. Tycker regeringen inte att det behöver göras mer för att sanera områden som är förorenade av PFAS eller för att hantera statens egna PFAS-skulder?

Vi nås varje år av nya larm om dricksvattentäkter som är förorenade och där människor utsätts för stora risker. I många fall är det statliga myndigheter eller bolag som är ansvariga för utsläppen. Men de drabbade får ingen hjälp, och kostnaderna stjäls över på kommunerna. Är det så det ska vara?

Anf. 109 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Jag tyckte att jag var tydlig i mitt anförande med att motionsyrkandena hade avstyrkts för att arbetet pågår. Det var också detta vi framhöll när vi diskuterade frågan i utskottet.

Att ha fötterna på jorden innebär att bygga en lagstiftning som håller, inte att förhala. Vi driver på i EU. Vi stärker myndighetsarbetet. Vi skapar stabilitet för företagen så att de vågar investera i gröna lösningar. Det är handling, inte passivitet.

Just för att arbetet redan pågår behövs det inte ytterligare styrsignaler som riskerar att skapa otydlighet, vilket riksdagsledamoten faktiskt står bakom.

Vi fokuserar på implementering, inte dubbelarbete. Vi är också redan pådrivande i EU:s PFAS-förbudsförslag, där besluten faktiskt får effekt.

Prot. 2024/25:127
5 juni

*Cirkulär och giftfri
ekonomi*

Anf. 110 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Herr talman! Det stämmer att ett arbete pågår i dessa frågor. Det råder dock även stor enighet bland experter om att detta arbete inte är tillräckligt och att ambitionsnivån nu ser ut att bli för låg. Den moderata EU-kommissionären Jessica Roswall har ju uttalat att hennes ambition är att förbjuda PFAS i konsumentprodukter och inte inom industrin, och det blir ett stort problem eftersom den stora användningen av PFAS finns inom industrin. Människors hälsa skyddas alltså inte på det sättet.

Anledningen till att ambitionsnivån har sänkts är just att industrins lobbyister bromsar förslagen. Det finns ingen vetenskaplig anledning att backa här.

Jag saknar också svar från Moderaterna om vad man mer kan göra på svensk nivå för att hantera de problem vi redan har i Sverige. Vad görs för de människor som redan har blivit drabbade av föroreningar av exempelvis PFAS? Kallinge är ju det värsta exemplet, där 5 000 personer har blivit kraftigt förgiftade och i över tio år har fått driva en rättsprocess om detta alldeles på egen hand. De har inte fått något som helst stöd från staten. Vad gör regeringen för de människorna?

Anf. 111 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Jag vill betona att händelserna i Kallinge är tragiska och att man arbetar med den frågan.

Men jag vill också framhålla att det är två olika delar i det riksdagsledamoten tar upp. Vi delar den här oron. Vi är tydliga med att vi gör det. Men vi vill ha effektiva lösningar, inte symbolpolitik. Spårbarhet kräver gemensamma standarder i EU. Det jobbar vi aktivt för. Till dess fokuserar vi på det som faktiskt har effekt. Vi ger forskningsstöd, reningsteknik och regler som fungerar i praktiken.

Vi prioriterar både människors hälsa och en fungerande omställning. Ett effektivt kemikalieskydd måste gå hand i hand med innovationsförmåga, och här är vi starka från Sveriges sida inom EU. Vi har i Sverige exempel på företag som är världsledande på rening och ersättningsämnen. Vi behöver tydliga och förutsägbara villkor, inte den ryckiga politik som Vänsterpartiet står för.

Vi vill att detta ska lösas på vetenskapligt baserade sätt som har effekt. Det arbetet pågår, både i EU och i Sverige. Det viktiga är att vi har en tydlighet i arbetet så att vi visar var vi står och vart vi vill och inte springer för fort i dessa frågor.

Anf. 112 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

I mångt och mycket håller jag med om vad ledamoten säger. Kemikalieområdet är någonting som vi ofta har haft ganska god samsyn kring i denna kammare. Sverige har legat i framkant oavsett vilka regerings-

konstellationer som har suttit vid makten. Vi har ofta slutit upp bakom de förslag som har funnits, förbud mot bisfenoler och annat.

Men trots att ledamoten säger att arbetet pågår, att Sverige är på gång, att vi fortfarande jobbar med PFAS och andra saker och att vi driver på kemikaliearbetet i EU har man dragit ned otroligt mycket på den myndighet som är vår expertmyndighet, Kemikalieinspektionen. Tillåt mig, herr talman, att läsa lite ur Kemikalieinspektionens årsredovisning för 2024.

Så här säger generaldirektören: "Det har varit ett år präglad av omställning. Anställningsstopp har gällt under större delen av året. I juni varslades 38 tjänster och provanställningar avslutades i förtid. Under hösten har ett intensivt arbete bedrivits med omplaceringar och MBL-förhandlingar. — — — Besparingarna har skett med både tårtspade och osthysel. Omställningen har utgått från myndighetens instruktion, ingångna avtal och lagstiftningens obligatoriska krav. Det mesta som inte är nödvändigt att göra har antingen prioriterats ned eller kommer fortsättningsvis att bedrivas med lägre ambitionsnivå. Exempelvis har myndighetens stöd till Regeringskansliet i EU-frågor minskat kraftigt."

Det är just i EU-frågorna som detta och allt det andra är så viktigt.

Vi hade myndigheten på besök i utskottet. Vi pratade bland annat om införseln av paket, som de inte har möjlighet att kontrollera och kommer att ha än mindre möjlighet att kontrollera framöver just på grund av dessa neddragningar. De har inte de personella resurserna.

Hur rimmar detta med den ambitionsnivå som ledamoten ger uttryck för?

Anf. 113 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Jag sitter själv i insynsrådet för Kemikalieinspektionen och får dragningar om hur deras arbete fungerar. Jag känner mig trygg med det arbete som de gör på det här området.

Som ledamoten vet har inte regering och riksdag en outtömlig kassa. Vi måste prioritera, precis som den förra regeringen behövde prioritera. När det gäller det här området tycker jag att vår regering gör ett gediget arbete både i EU och nationellt. Vår regering är också tydlig med Sveriges linje i EU, som ska bygga på vetenskap och proportionalitet. Vi vill inte ha symbolförbud som saknar alternativ och riskerar att slå ut svensk industri. Vi förhandlar för verklig förändring, inte de politiska markeringar som ledamotens parti oftast vill göra.

Jag vill vara tydlig med att jag inte är orolig för hur vi jobbar med dessa frågor i Sverige. Vi går framåt, och vi lyfter fram i EU vilken politik Sverige vill ha och hur vi arbetar med frågorna. Vi trycker verkligen på i EU, och vi jobbar nationellt gentemot företagen för att detta ska bli bättre.

Anf. 114 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Ja, vi trycker fortfarande på i de här frågorna. Samtidigt blir frågorna mer och mer komplexa. Vi upptäcker fler samband. För tio år sedan visste vi inte om att PFAS fanns i dricksvattnet i Kallinge. Det upptäcktes då. Bara för att par veckor sedan fick man stänga av vattenkranen utanför Vingåker då man hittade nya PFAS som man inte hade en aning om. Jag har därför mycket svårt att tro att vi gör allt vi kan på detta område, när vi drar ned på pengarna till den myndighet som jobbar med det.

Ledamoten säger att det handlar om prioriteringar. Så är det, och där ser man tydligt att regeringen prioriterar skattesänkningar för de rika och att ha Europas tredje billigaste bensinpris. Giftfri miljö och klimat får stå tillbaka. Vi har den största utsläppsökningen, 6 procent förra året. Vi klarar inte våra klimat- och miljömål. Det är klart att det handlar om prioriteringar.

Återigen: Är ledamoten nöjd med den ambitionsnivå som finns, och tror hon att vi kommer att klara det? Tror ledamoten inte att vi hade kunnat göra mer – snabbare – och rädda människor, ibland till och med deras liv och hälsa, eftersom många av ämnena är cancerframkallande, om vi hade avsatt mer medel till detta?

(Applåder)

Anf. 115 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Nöjd tror jag inte att någon här i kammaren kan vara när vi ständigt gör upptäckter av halter av PFAS som finns i vår natur och som vi upptäcker på olika ställen i vårt land, men det är upptäckter som vi måste hantera. Det är ett arv som vi måste hantera för att vi inte hade kunskapen för många år sedan när utsläppen gjordes. Därför är innovation, forskning och forskningsstöd på det här området otroligt viktigt. Kemikalieinspektionens roll är också otroligt viktig när det gäller att jobba med detta.

Vi måste också värna människors hälsa, vår natur och våra djur när det gäller PFAS och eventuella utsläpp som kan begränsas. Här har Kemikalieinspektionen också en viktig roll, och jag ser att man axlar den rollen på ett mycket bra sätt.

Nöjd kan man inte vara när man ser problematiken. Att jobba med de här frågorna är ett viktigt steg att ta. Vi är överens om att vi måste jobba hårt mot PFAS i samhället, men vi måste också inse att på vissa områden är PFAS nödvändigt. Där måste vi hitta alternativa lösningar. Detta jobbar vår regering med, och det jobbar man med i EU också.

Tillsyn är otroligt viktigt när det gäller PFAS för att göra kontroller i vår natur och på företag, men vi måste också jobba tillsammans för att finna lösningar på den problematik som vi ser i samhället. Där tycker jag att regeringen tar viktiga steg och att den tar ett stort ansvar och är tydlig.

Anf. 116 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation 46 i betänkandet *Cirkulär och giftfri ekonomi*, så att jag inte glömmer bort det. Den handlar om EU:s kemikalielagstiftning och om att vi måste snabba på den. Detta tror jag är viktigt för alla frågor som vi diskuterar i dag.

Herr talman! Vi står mitt i en trippelutmaning eller kanske en kvadrupelutmaning: klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, resursbrist och ett växande hot från farliga kemikalier.

Vi vet att vi överskrider planetens gränser när det gäller sex av nio parametrar och att de andra har orange eller rött ljus. Vårt nuvarande system bygger på att utvinna, använda och sedan slänga, trots att vi vet att resurserna är ändliga och trots att det finns enorma möjligheter i det vi i dag kallar avfall. I en värld med akuta klimat- och biodiversitetskriser och med dagens osäkra omvärldsläge har vi inte råd att slösa. En cirkulär ekonomi är inte något som är nice to have, utan det är faktiskt nödvändigt.

Det har jobbats länge med detta, herr talman, och EU har ett enormt batteri av lagstiftning. En del har antagits, och annat är på gång: ekodesign-förordningen, ett nytt avfallsdirektiv, grönt produktpass och producentansvar för textil.

Många svenska företag ligger i framkant, men då krävs att politiken hänger med och att vi ger förutsättningar för alla att jobba med detta. Utan politisk styrning är det sällan de bästa lösningarna som vinner, utan det gör de billigaste lösningarna och kryphålen. Då slutar det med att vi gör som i dag: eldar textil och exporterar elektronikskrot till länder med mycket sämre arbetsmiljö- och miljöskydd. Så kan vi inte ha det, herr talman.

I betänkandet har vi flera reservationer, och vi har förslag inom områden som hållbar design, livslängd och företagens förutsättningar. Vi har också förslag inom nyckelområden som byggsektorn, metall och mineral, avfall och matsvinn och till och med om hur man ska återanvända båtar. Detta tänker man kanske inte är ett stort problem, men det är det längs våra kuster. Och inte minst har vi våra näringsämnen, kväve och fosfor, som vi använder för att göra livsmedel och andra grödor och för att odla bomull till våra kläder. Det använder vi linjärt i dag i stället för att cirkulera.

Då talartiden inte är så lång att den räcker till allt kommer jag framför allt att uppehålla mig vid två frågor: textil och kemikalier.

Textilsektorn har kommit i ropet. Vi fick ett insamlingskrav. Kommunerna ansvarar för det från och med den 1 januari i år, men det har inte gått så bra. Vi var lite oförberedda, men vi hoppas att det kommer ett producentansvar.

Textil har en enorm miljöpåverkan. Enligt Naturvårdsverket slänger vi 8 kilo textilier per person och år i Sverige. Innan vi hade den insamlingslag som kom vid årsskiftet var det bara en fjärdedel som samlades in. Varför är det då så viktigt att återanvända textil? Av allt textilavfall som samlas in i världen är det 1 procent som återvinns och blir ny fiber – 1 procent globalt. Och då köper vi ungefär 12 kilo per person i Sverige.

Av det textilavfall som exporteras från Sverige kommer ungefär 20 procent att bli nya råvaror, kanske kombinerat i bilstolar och annat. Detta är en stor förlust i sig, för textil har en väldigt stor klimatpåverkan. För att tillverka de jeans som jag har på mig har det nog krävts 10 000 liter vatten, 3–5 kilo kemikalier och ungefär 20–30 kilo koldioxidekvivalenter.

Textil påverkar väldigt mycket. 80 procent av påverkan sker i produktionsledet och 20 procent i användarledet. Så länge vi kan fortsätta att använda och återbruka är det därför bra, för då minskar vi klimatpåverkan. Det är inte hållbart att göra som vi gör i dag. De textilier som vi använder påverkar över hela världen. Det är också fruktansvärda arbetsförhållanden på många ställen där man tillverkar textil, inte bara i fabriker utan även där man odlar bomull eller vad det nu må vara.

Jag hoppas därför att producentansvaret för textil inte förhalas ytterligare utan att det kommer på plats snart så att tillverkarna får ansvar för att ta hand om det. Det är ett slöseri med resurser, och det är ett svek mot de företag som försöker skapa affärsmodeller. Vi behöver få till reparation, återbruk och återvinning.

Vi måste också se till att det offentliga går före och upphandlar textilier som går att återanvända och återvinna och kanske köper återanvänt i första hand. I dag är det ofta tvärtom – det finns inte med när det gäller textilier.

Herr talman! De sista minuterna vill jag använda till kemikalier. PFAS togs upp tidigt i debatten. Vi vet att det finns i kläder, smink och möbler. Ett förbud är på gång. Alla var för att det skulle förbjudas överallt och tänkte: "Hur kan det här finnas?" Alla var eniga tills man började se att PFAS används lite överallt och att det kanske fanns något stort företag som inte kunde göra sina produkter. Man sa: "Vi förbjuder det i konsumentlandet, men de som producerar kan fortsätta att använda det."

Man urholkar hela tiden och hittar kryphål. Så är det ofta i kemikalievärlden. Vi ser det när det gäller många ämnen. Vi börjar använda kemikalier innan vi vet hur farliga de är, och sedan när de väl finns på marknaden har vi bundit oss vid system. När de väl ska förbjudas har vi hela strukturer uppbyggda kring användningen av just dessa ämnen, och då får vi smyglösningar.

Det här måste få ett slut. Vi måste se till att vi inom EU kan förbjuda ämnen i grupp och utifrån farlighet och att det kan göras i förtid. Man måste bevisa att ett ämne är ofarligt innan det släpps ut på marknaden, i stället för att ha det som nu när man får bevisa det åt andra hållet.

Herr talman! Låt mig ta ett exempel på hur man kan använda dessa kryphål. Vi går till Eskilstuna. Där har ett företag, Senior Materials, fått tillåtelse att släppa ut 90 000 ton per år av en giftig och förbjuden kemikalie som heter metylenklorid, ett ämne som är klassat som farligt. Det finns gränsvärden. Man får bara släppa ut 1,5 kilo i timmen eller 360 kilo per dygn enligt industriutsläppsdirektivet.

Länsstyrelsen ville att företaget skulle få avslag på sin ansökan, eftersom man inte får använda så mycket som de hade ansökt om. Men då hittade någon listig person där på följande: Om vi säger att det här inte är någonting som vi använder som lösningsmedel utan att vi använder det när gör vi en ny produkt hamnar vi i en annan lagstiftning. Då får vi helt plötsligt undantag, för det finns ingenting annat att använda i just den här produktionen.

Man fick därmed tillstånd att släppa ut 90 000 ton per år av ett cancerframkallande ämne.

De här kryphålen, herr talman, måste täppas till. Vi kan inte ha en lagstiftning i vilken vi gemensamt kommit överens om att ett ämne är väldigt farligt och en annan där det blir tillåtet efter att man skruvat och vridit lite grann på argumenten. Därför yrkar jag bifall till vår reservation 46, som handlar om hur vi ska förändra EU-lagstiftningen.

Herr talman! Cirkulär ekonomi är också en rättvisefråga. I många delar av världen tvingas människor i fattiga länder ta hand om vårt avfall. Jag har själv sett människor i Bangladesh som sitter och slår sönder glödlampor och utan munskydd tar ut trådarna för hand. Vi vet också att man tvättar textilier med farliga ämnen som går rakt ut i floder.

Vi i Miljöpartiet vill se till att Sverige driver på för att all hantering av avfall ska ske under säkra arbetsförhållanden, även i våra exportflöden. Vi står i en systemkris. Cirkulär giftfri ekonomi är inte en fråga för framtiden. Den måste lösas nu. Vi ska ha tydliga mål, stark styrning, modern lagstiftning som tar höjd och investeringar i lösningar som håller över tid. Cirkulär giftfri ekonomi är inte en dröm. Det är någonting vi måste få till för framtiden.

Anf. 117 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Även om vi just nu har en debatt i kammaren handlar betänkandet om en cirkulär giftfri ekonomi om ett område som vi till stor del är väldigt eniga i. Vi tycker alla att det är viktigt med en cirkulär och giftfri ekonomi. Det är en bärande del i förvaltarstankens, och väldigt mycket handlar om sunt förnuft.

Det finns självfallet reservationer, och det har redan yrkats bifall till vissa. Det är en del av politiken. Men här handlar det som sagt mer om hur vi hanterar ärenden och propositioner snarare än att vi är emot det som tas upp i reservationerna. Det handlar om hur vi handhar det hela – det är därför förslaget är att reservationerna ska avslås. Samma sak gäller när jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Statsministern har sagt att näringslivet är den nya miljörelsen. Det har citerats många gånger. Det är oerhört viktigt för våra företag att det de producerar verkligen är gångbart och säljbart på marknaden.

Hållbar design och design som möjliggör återvinning och återanvändning i någon form är helt avgörande. Den nya ekodesignförordningen, som antogs i juni 2024, omfattar i jämförelse med direktivet både fler produkter och fler hållbarhetsaspekter. Förordningen utgör en ram för att fastställa ekodesignkrav som produkter måste uppfylla för att få släppas ut på marknaden eller tas i bruk. Syftet är att förbättra produkternas miljömässiga hållbarhet för att göra hållbara produkter till norm och minska produkters totala koldioxid- och miljöavtryck under deras livscykel.

Genom förordningen inrättas även ett digitalt produktpass. Vidare skapas en ram för att förhindra att osålda konsumentprodukter förstörs. Förordningen tillämpas på alla fysiska varor som släpps ut på den inre marknaden, med vissa undantag där det av olika skäl inte fungerar.

Vi är många här i kammaren som i många delar ofta kritiserar EU och EU:s klåfingrighet. Men i detta fall har EU gjort ett mycket bra arbete för att vi ska få återvinning och återanvändning som norm. Ekodesigndirektivet är jättebra.

Något som däremot inte är lika bra, herr talman, men som är väldigt i ropet är all importhandel av *fast fashion*.

Regeringen verkar inom EU för att ta bort tullfriheten för försändelser av ringa värde. Tidigare i våras anordnade regeringen även ett rundabords-samtal med inbjudna representanter från myndigheter, näringsliv och civilsamhälle för att diskutera konsumentskydd och konkurrens mot bakgrund av problemen med e-handelsplattformar utanför EU.

Regeringen har nu inlett ett brett arbete med representanter från de berörda departementen för att täcka in frågor som konkurrenskraft, hållbarhet och konsumentskydd. Syftet är att intensifiera samarbetet och definiera vilka åtgärder som behöver vidtas på kort sikt för att förhindra att farliga produkter från plattformar som Temu och Shein importeras till Sverige.

Köp från kinesiska e-handelsplattformar kan uppfattas som ett riktigt klipp, i alla fall om man ser till priset. Men det betalas i form av att företag som följer svenska och europeiska lagar och regler riskerar att slås ut på grund av osund konkurrens och av att farliga produkter når den inre marknaden. Det är dags att stoppa importen av farliga varor och stärka konkurrensen och hållbarheten och skydda svenska konsumenter.

Dessutom orsakar *fast fashion* enorma klimatavtryck. Produkterna transporteras ofta långa sträckor, vilket innebär stora koldioxidutsläpp. Vi

har i medierna sett vilka absurda vägar ett returnerat paket från något av dessa företag kan ta. Returer har exempelvis visat sig skickas från Sverige för att brännas i Atacamaöknens i Chile.

Textilier och återvinning är en annan fråga på delvis samma gata, vilket även Emma Nohrén tog upp i sitt anförande. Efter att vi fått nya regelverk sedan den 1 januari i år har det blivit olagligt att slänga tyg och gamla kläder i de vanliga hushållssoporna. I stället ska textilavfallet lämnas på någon av landets återvinningscentraler.

Problemen kring insamling och återvinning har tydligt gått fram till regeringen, och vid ett möte i utskottet med klimat- och miljöministern var hon tydlig med att vi inte kan sitta på händerna och invänta ett EU-gemensamt regelverk för hur bland annat producentansvaret ska hanteras. Här måste vi ta på oss ledartröjan och gå före. Jag ser fram emot resultatet av det.

Det är inte civilsamhällesorganisationerna som i sitt arbete med att hjälpa andra ska behöva ta smällen och hantera uppgifter som inte åligger dem. Det har vi tyvärr sett hända efter lagändringen. Deras fokus, herr talman, ska till hundra procent vara på att hjälpa andra som behöver hjälpen. Ministern är mycket tydlig med att vi måste få igång en svensk sorteringsindustri.

Vid morgonnyheterna i dag noterade jag för övrigt hur man i mitt eget vackra Värmland har börjat hantera gamla kläder och tyger så att de kan användas som isolering i väggar. De återanvänds alltså inte som kläder men väl som isolering. Det har visat sig att detta har lägre klimatavtryck än den isolering man vanligtvis använder sig av i dag.

Ett ämne som jag i alla år tagit upp härifrån talarstolen när vi har diskuterat cirkulär ekonomi är matsvinn. Det är något som gör mig irriterad och frustrerad. Det är märkligt hur vi totalt har tappat den kunskap som våra föräldrar hade. Jag brukar alltid säga att det inte är farligt att lukta och smaka på mjölken. Du känner om den är för gammal.

Jag var tvungen att göra ett experiment i fjol. Jag bor ju i Stockholm några dagar varje vecka och är sedan hemma några dagar. Därför blir det lite si och så med vad man har för pålägg i kylskåpet.

Jag provade med en sorts leverpastej. Det står att den är hållbar upp till fem dagar efter öppnandet. När jag kom hit den tredje veckan hade den fortfarande inte fått ludd på sig. Den luktade inte konstigt, och den smakade inte konstigt. Detta var möjligtvis att dra det lite långt, men vi måste få en annan attityd till mat, herr talman.

Eftersom jag bor där jag bor händer det ofta att jag flyger via Norge för att ta mig hem. Jag stannar då och köper mjölk på hemvägen, eftersom min lokala lanthandel stänger tidigare på dagen. Mjölken som kommer ut i butikerna i Norge har betydligt längre hållbarhet än mjölken som kommer ut i butik i Sverige. Den är mjölkad och hanterad på samma dag, men mjölken i Norge håller en vecka längre. Varför är det så? Jo, det är olika EU-regler.

Vi ser precis detsamma med ägg, herr talman. Det ser olika ut i EU, men vi har ändå one size fits all vad gäller ägg. Därmed har vi datumstämpling även på det. Vi kan ju se på naturen. Där är det inga ägg som ligger i kylskåp, till exempel. De håller ändå. Vi måste få en attitydförändring där.

Det är oerhört viktigt att vi får bukt med matsvinnet. Det är också något som tas upp i livsmedelsstrategin. På flera ställen i livsmedelsstrategin

pekar man tydligt på hur vi både måste sluta kasta mat och underlätta för det man där kallar för livsmedelsdonation.

Eftersom jag redan håller på att överskrida min talartid, herr talman, ska jag försöka att gå in för landning. Det är inte bara i livsmedelsstrategin man flera gånger pekar på det här med matsvinn, utan man har även i regeringsbeslut gått vidare. Livsmedelsverket har fått tydliga uppdrag vad gäller detta med matsvinn.

Jag hade också tänkt prata lite grann om cirkularitet inom byggsektorn och andra delar kring både second hand, plast och kemikalier. Men min talartid är ute, och jag får därmed tacka för mig. Jag yrkar som sagt bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. (Applåder)

Anf. 118 JYTTE GUTELAND (S):

Herr talman! Den cirkulära ekonomin är en viktig prioritering för oss socialdemokrater. Den miljömässiga fördelen med att övergå från en linjär till en cirkulär modell är helt uppenbar, men det finns även stora samhälls-ekonomiska fördelar och vinster att göra.

Sverige och världen står inför stora miljö- och klimatutmaningar. En nyckel för att möta dessa är att övergå från en linjär till en cirkulär ekonomi där resurserna används mer effektivt och hållbart. Detta ligger också i mitt partis grundvärderingar om rättvisa, solidaritet och hållbarhet.

Vi har många förslag i detta betänkande. De handlar om allt från översyn av EU:s kemikalielagstiftning och vikten av att utveckla en hållbar design på produkter till hur vi får en cirkulär hantering av textilier, förpackningar, metaller och mineraler. Men för att hålla mig till praxis yrkar jag bifall till reservation 7 om företagens förutsättningar för att ställa om till en cirkulär ekonomi.

Herr talman! Ökad konsumtion har inneburit att människan nu använder resurser som motsvarar flera jordklot. Man brukar säga att vi lever som om vi hade 1,7 planeter. I synnerhet ligger rika länder som Sverige högt upp på listan över de länder som förbrukar mycket mer än vad jorden tål. Samtidigt behöver många miljarder människor på det här jordklotet öka sin välfärd. Det innebär att ännu fler resurser kommer att behövas.

Allt det jag nu nämnde är utmaningar och problem. Faktum är dock att klimatsmarta lösningar och en cirkulär ekonomi innebär möjligheter. Vi måste hushålla med våra naturresurser. Vi måste återvinna, återanvända, designa bättre och sluta kedjan så avfall blir till resurser. När vi tänker om och kommer på nya sätt att tillverka, konsumera och återvinna öppnar sig också möjligheter för innovation, för jobb och förstås för hälsa och miljö.

Herr talman! En cirkulär ekonomi innebär att produkter designas för att hålla längre och för att kunna repareras, återanvändas och återvinnas. Detta skapar nya jobb, främjar innovation och stärker konkurrenskraften.

Förebyggande av avfall är en jätte viktig utgångspunkt. Vi måste ta ansvar inom hela livsrymden. Det gäller särskilt inom områden som elektronik, textilier, byggprodukter och förpackningar. Där behöver vi göra väldigt mycket.

Vi ska också tänka på att det i tider av säkerhetspolitisk oro – och med beredskapsdiskussionen – är en investering i ökad beredskap att bli mer resurssmart för såväl energi som materiell försörjning. Vi socialdemokrater

har därför många förslag för att förbättra det här området och för att värna klimat, miljö och hälsa.

Några av våra förslag i betänkandet är att införa utökat producentansvar för att minska avfall och främja återanvändning samt återvinning, att säkerställa rättvisa konkurrensvillkor genom att alla producenter betalar för sitt avfall och att utveckla styrmedel – bland annat en översyn av avfallsskatten och de ekonomiska incitament som finns för återvunnet material. Vi vill också stärka regelverket för att öka livslängden på produkter, vi vill främja investeringar i återvinningsanläggningar och vi vill gynna cirkulära affärsmodeller.

Vi socialdemokrater vill också använda offentlig upphandling bättre, eftersom vi vet att det är en väldigt stor del av ekonomin och kan hjälpa till i den här omställningen. Vi vill satsa på utbildning, forskning och samverkan för att öka kunskap och påskynda utvecklingen av cirkulära lösningar.

Herr talman! En hållbar cirkulär ekonomi måste också inkludera en bättre kemikalielagstiftning. Flera kollegor från olika partier har tagit upp detta i kammaren i dag. Det är positivt. Kemikalier är i dag en jätteutmaning om vi ska klara av att få till cirkulära flöden. Vi kan inte och vill inte mixa vissa kemikalier, då de blir ännu farligare i denna cocktail av kemikalier.

Vi vet också att man inom flera industriella processer i dag använder fler kemikalier och farligare sådana. Vi kan ta textilier som ett exempel. Det är väldigt avgörande att vi inte får in kemikalier som försvårar möjligheten att återvinna.

Många av de här evighetskemikalierna, som PFAS, utgör ett jättehinder när vi nu ska ställa om till en cirkulär ekonomi. Vi vet att dessa hamnar i miljön, och det bara ackumuleras. Som det har sett ut hittills har det handlat om textilier, fluorgaser och medicinsk-teknisk utrustning som upptäcks i allt fler naturområden i Sverige, men också i hela världen.

Inom EU har man sett att det är ett jätteproblem att dessa finns och att de skadar miljö och hälsa. Allt fler forskarstudier visar nu att PFAS finns i allas våra kroppar. Det finns i mänskliga kroppar överallt på hela jorden. Kemikalierna är farliga för vår hälsa. Man visar också att de är djupt skadliga. I Sverige räcker det med att prata om den oro som finns i områden där det är föroreningar, exempelvis Kallinge, där människor har drabbats så oerhört hårt.

Vi måste göra mer för att få stopp på PFAS. Det behöver faktiskt bli ett totalt stopp. Det är många som säger att vi behöver behålla det i industriella processer. Ja, men vi får prata om övergångsregler där vi infasar nya och säkra ämnen, för det här är livsfarligt. Vi vill inte göra människor sjuka genom att ge läkemedel som ska hindra andra sjukdomar. PFAS är livsfarligt. Det är dags att vi inser det. PFAS är också ett jättehinder för den cirkulära ekonomin så länge det finns i vår miljö.

Herr talman! För att skapa en giftfri och cirkulär ekonomi måste en rad hinder på vägen undanröjas. Det måste bli lättare för både företag och människor att göra rätt. I dag har vi många system och lagar som inte skapar möjligheter till cirkulära flöden. Det måste ske i fler led – från design och materialanvändning till återbruk och återvinning.

Vi vet i dag att jungfruligt material många gånger är billigare för företagen att använda. De som försöker göra rätt störs alltså ut i konkurrensen.

Svenska företag ligger ändå i framkant när det gäller att skapa cirkulära produkter och tjänster. Man jobbar outtröttligt för detta, eftersom man vet att det är viktigt. Politiken måste dock hjälpa till med styrmedlen – det är helt klart.

Circular Sweden är ett företagsforum för cirkulär ekonomi. De har i sin rapport i år lagt fram sju politiska rekommendationer, som bland annat handlar om att införa krav på design för lång livslängd och återvinning, att införa fler krav på andelen återvunnet material i produkter och att stärka de ekonomiska incitamenten för ökad cirkularitet. Det är några exempel på deras förslag.

När det kommer till politikens ansvar lade den socialdemokratiska regeringen fram flera förslag när vi styrde i Sverige, bland annat om förbättrad upphandlingslagstiftning. Vi såg att man också genom Industriklivet kunde hjälpa dem som ville satsa på cirkularitet.

Industriklivet var en stor satsning från den förra regeringens sida. Det handlade om att få en bättre utveckling för fossilfritt stål, teknik för negativa utsläpp och också framställning av grön vätgas. Utöver att främja klimatomställningen i industrin bidrar detta också till att stärka svensk export och konkurrenskraft. Industrin står i dag för en dryg tredjedel av utsläppen i Sverige, så det är ingen liten sak att jobba med den gröna omställningen.

Låt mig avsluta med att säga att under de senaste åren har arbetet med klimatet stannat upp med den regering vi har. Den gröna omställningen har man bromsat. Nu ser vi resultaten av det: fler konkurser, en svagare ekonomisk politik och även fler i arbetslöshet. Det är ett jätteproblem. Den sociala hållbarheten hänger ihop med den gröna omställningen.

Herr talman! Sverige behöver en ny riktning. En klimatsmart cirkulär ekonomi är en smart politik för den nya riktning som Sverige behöver ta. (Applåder)

Anf. 119 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Ja, den cirkulära ekonomin måste stå i fokus för nästa kapitel i svensk miljöpolitik.

Vi står inför ett avgörande skifte i miljöpolitiken. Vi behöver, så långt det bara är möjligt, ställa om från det linjära till det cirkulära. Omställningen inbegriper alltifrån återvinning, återbruk och avfallshantering till plaster, kemikalier och textilier, för att nämna något. Det handlar om att vi måste minska utvinningen av nya råmaterial och öka återanvändningen av de resurser vi redan har, men också om att vi måste minska påverkan och nedsmutsningen av vår miljö under processens gång – från tillverkning till användning och slutligen till avfallshantering.

Det finns många fördelar med att ställa om från en linjär till en cirkulär ekonomi: ökad resurseffektivitet, stärkt svensk konkurrenskraft och minskade utsläpp av både föroreningar och växthusgaser. Här finns det stora möjligheter för svenska företag som väljer att ligga i framkant vad gäller tekniska lösningar och hållbara affärsmodeller – en export som kan bidra till miljöomställningen världen över.

I dag finns det tyvärr alltför många hinder som bromsar den miljöomställning som behöver ske, och dessa måste rivas ned. Även genom små regelförenklingar kan vi ta stora steg för att rädda vår planet och bana väg för framgångsrika svenska företag och tekniska innovationer i världsklass.

Därför vill vi liberaler att cirkulär ekonomi ska stå i fokus för nästa kapitel i svensk miljöpolitik.

Herr talman! Konsumenterna blir alltmer medvetna och ställer högre krav när det kommer till de produkter och varor de köper. Det gäller ursprung, klimatpåverkan och villkoren vid produktionen. Det är dags att politiken ställer lika höga krav och också skapar bättre förutsättningar.

Vi liberaler driver på i regeringssamarbetet för att de frågor som rör cirkulär ekonomi ska uppvärderas och prioriteras både i Sverige och särskilt i EU. I den omläggning av miljöpolitiken som regeringen påbörjat vill vi gå ännu snabbare fram och ännu mer kraftfullt skynda på den cirkulära miljöomställningen.

Herr talman! Vi vill se ett förbud mot kinesiska ultra-fast-fashion-plattformar som Shein och Temu. Vi vill inte längre tillåta import från dessa plattformar, i alla fall så länge de inte följer svensk kemikalielagstiftning och våra regler när det gäller konsumenträtt.

Precis som har nämnts här i talarstolen tidigare finns det ett stort problem med just kinesiska plattformar som säljer ofantliga mängder av billiga och lågkvalitativa produkter som alldeles för ofta innehåller miljö- och hälsoskadliga gifter som inte är tillåtna i Sverige och EU. Vi behöver göra mer för att minska kläindustrins utsläpp och gynna en mer hållbar och cirkulär konsumtion. Vi behöver reglera de här plattformarna hårdare.

Det är ett faktum att all konsumtion och produktion innebär ett klimatavtryck. Det är också bra att många konsumenter är medvetna om detta och vill göra bra och kloka val. Fler konsumenter borde ta ansvar och sluta handla från dessa oseriösa plattformar. Det är bra både för klimatet och miljön och för arbetsvillkoren för de människor som producerar sakerna.

När man sätter sig in i de här frågorna är det inte alls svårt att hitta exempel på varor som är direkt vidriga. De innehåller farliga kemikalier, mögel och spår av insekter och skadedjur när de kommer fram till kund. Dessutom är arbetsvillkoren i fabriker, precis som jag nämnde, helt fruktansvärda.

Det är säkerheten i produkten och fabriksarbetarnas mänskliga rättigheter som man kompromissar med när man klickar hem dessa billiga varor. Här har konsumenterna stort inflytande. Konsumentmakt är viktigt, men det ska samtidigt vara lätt att göra rätt. Därför behöver vi reglera importen av dessa varor.

Anf. 120 JYTTE GUTELAND (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Nilsson, för inlägget i denna viktiga debatt!

Jag kan konstatera att vi delar utgångspunkter, bland annat när det gäller de viktiga frågor som ledamoten Nilsson tog upp kring *fast fashion* och de utmaningar vi har där. Där är det också glädjande att se att det finns en stor samstämmighet i Sveriges riksdag om att detta behöver regleras bättre.

Med detta sagt vill jag ändå fråga ledamoten Nilsson hur Liberalerna ser på PFAS. Debatten har varit stor här i kammaren under eftermiddagen, och detta är ju ett område där många är bekymrade. Vi är några partier som ser att vi behöver sätta större press också på produktionsledet i ekonomin.

Det är flera partier som har tagit upp detta. Inte minst har vi hört EU-ministern tala om att PFAS bör regleras i konsumentledet, alltså när det gäller konsumentprodukter. Men faktum är att allt fler produktionsled

innehåller PFAS. Vi vet att det finns i byggsektorn. Det finns i bekämpningsmedel, alltså i jordbruket. Det finns i allt från textilier till smink som också når konsumenter. Men även den del som inte direkt når konsumenter men ändå finns i vår ekonomi är viktig att reglera. Jag vill höra vad ledamoten Nilsson säger om detta.

Anf. 121 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Jytte Guteland, för denna högaktuella och viktiga fråga!

Det finns ju en stor samstämmighet när vi diskuterar hur problematiska de ämnesgrupper som ingår i PFAS är. Detta är en av vår tids mest problematiska frågor att hantera på miljöområdet. Det är också mycket allvarligt att PFAS fortsätter att spridas.

Vi vill se ett totalförbud mot PFAS. Sedan kan det behövas vissa undantag, men det bör vara restriktivt. En bra huvudregel skulle kunna vara att när PFAS som produkt räddar liv – till exempel i cancerläkemedel, där det kan behöva ingå för att läkemedlen ska bli effektiva – kan det finnas skäl för undantag.

Men som ledamoten nämnde i ett tidigare replikskifte här är det också viktigt att arbeta för ett totalförbud på sikt. Det kan dock krävas övergångsregler. Jag tror också att en nyckel i detta är att få till stånd ett förbud på EU-nivå.

Anf. 122 JYTTE GUTELAND (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Nilsson, för den tydligheten i frågan!

Jag hoppas att Liberalerna i riksdagen har en dialog med regeringen om att skynda på detta. Vi socialdemokrater har vid flera tillfällen adresserat miljöministern i frågan, och vi vet att det finns ett engagemang. Men vi är rädda att engagemang från regeringens sida – och också på EU-nivå – bara sträcker sig till konsumentprodukter och att det är där man så att säga vill nöja sig.

Vi tror att det vore farligt, för då skulle PFAS finnas i vår miljö i väldigt stor utsträckning. Den stora, förorenade kranen skulle fortsätta att släppa ut skadliga ämnen som i slutändan når människan och hela ekosystemen. Vi är väldigt oroade över det.

Vi önskar alltså att Liberalerna verkligen talar med regeringen om detta. Helst skulle vi samarbeta över partigränser för att få till ett totalförbud, för den här frågan är en av vår tids största miljöutmaningar – för att inte säga miljöskandaler.

Vi vet att människor i Kallinge är drabbade redan i dag. Jag har träffat den förening som driver intresset att hjälpa dem som har blivit förgiftade av vattnet, och väldigt många har drabbats av cancer. Det är hjärtskärande att höra berättelserna, veta att detta har skett i det samhälle där människor skulle vara trygga och se den frustration och oro som det leder till. Vi måste stoppa det från att fortsätta hända i Sverige och i Europa.

Anf. 123 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för inlägget och frågorna.

Jag delar bilden av det som har hänt i Kallinge. Det som sker där är alldeles förfärligt. Man ska inte behöva utsättas för miljögifter i Sverige.

Det är en gammal skuld Kallinge nu drabbas av, vilket är en del i detta. Den andra delen, som vi diskuterar här nu, handlar om att hindra att det sker igen. Där måste vi arbeta i hög fart och fortsätta det arbete som regeringen faktiskt bedriver för ett totalförbud. Kanske ska det finnas vissa undantag för läkemedel och så vidare, precis som jag sa, men Liberalernas ingång i det här är att det i så fall ska vara väldigt restriktivt. PFAS är ämnen som inte ska finnas i miljön. Man ska inte riskera att utsättas för dem.

Anf. 124 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 15.

Skapandet av en cirkulär ekonomi där förpackningar, textilier, elektronik med mera återanvänds eller återvinns är en vision som jag tror att de flesta kan ställa sig bakom. Men för att det här ska bli verklighet måste det vara enkelt för hushållen att bidra. Insamlingssystemen måste vara tillgängliga och tydliga, och förpackningar måste utformas för att kunna återvinnas så effektivt som möjligt.

Eftersom den inre marknaden är reglerad på EU-nivå behöver det finnas regleringar på EU-nivå även när det gäller de här produkterna. Vad vi ser i dag är ett EU-regelverk som blir alltmer strikt och som även riskerar att motverka sitt eget syfte. Det kan få – och har fått – till följd att priser ökar, exempelvis i våra livsmedelsbutiker, när förpackningarna blir kostsammare. Avfallstaxor har också ökat i takt med att det blir alltmer kostsamt att samla in förpackningarna.

När det kommer till cirkulär ekonomi har vi precis som på andra områden gått från en ordning med hög grad av nationell kompetens till en ordning som domineras av EU-lagstiftning. Den cirkulära ekonomin drivs i många fall på av en stark marknad. Så är exempelvis situationen för både metaller och fetter.

Värre är det när det kommer till plastförpackningar och kläder; här blir återvunnen råvara i regel betydligt dyrare än jungfrulig sådan, varför marknaden blir mycket knepigare att skapa. Då blir det upp till politiken att spela sin roll, och det är utifrån den kontexten vi nu ser väldigt många förslag komma på EU-nivå.

Herr talman! Ett starkt producentansvar är centralt här. Det ger företag incitament att se avfall som en resurs och designa produkter som underlättar återvinning. Men EU:s nya förpackningsförordning med sina högt ställda krav på återanvändning skapar problem. De strikta reglerna driver upp kostnaderna för förpackningsindustrin, vilket i sin tur höjer priserna på livsmedel och andra produkter. Dessutom ökar avfallstaxorna för hushållen eftersom kommunerna tvingas hantera ett mer komplicerat och kostsamt återvinningssystem.

Detta är en direkt konsekvens av EU:s byråkratiska detaljstyrning, som ofta saknar flexibilitet och inte tar hänsyn till lokala förutsättningar. I grunden finns också en brist på konsekvensanalyser när förslagen tas fram.

Herr talman! Vi ser även en övertro på återanvändning som lösning. Återanvändbara förpackningar framställs som en universalmedicin, men forskning visar att många förpackningar har låg klimatpåverkan även vid återvinning – ibland lägre. Ändå tvingar EU:s regelverk fram lösningar som inte alltid är de mest effektiva. Det här är ett tydligt exempel på hur

Bryssels enhetliga utgångspunkt kväver innovation och ignorerar verkligheten.

Sverige bör vara en tydligare röst inom Europeiska unionen och driva på för regelverk som ger flexibilitet mellan återanvändning och återvinning. Vi behöver pragmatiska lösningar som tar hänsyn till både miljömål och medborgarnas plånböcker. I stället för att låta EU:s byråkrati driva upp kostnaderna för hushåll och företag bör vi arbeta för ett system som gör det enkelt att göra rätt utan att det kostar alltför mycket.

Herr talman! Inom miljöpolitiken går intresset i trender. När jag växte upp talade man i skolan mest om ozonlagret och hotet mot det. Oftast är problemen inte riktigt så akuta som de framstår när man läser rubrikerna i tidningen, men allt är heller inte lugnt bara för att det pratas mindre om det. Freoner är fortsatt ett problem i Sverige.

Freoner har potentiellt mycket negativa effekter på miljön eftersom de inte bara bryter ned och tunnar ut ozonlagret utan även är en väldigt kraftfull växthusgas. Ett kilo freon har samma växthuseffekt som upp till 11 000 kilo koldioxid. Trots att problemet med freon inte ges lika stort utrymme i debatten i dag som för några decennier sedan orsakar freon fortfarande stor skada.

För att möta miljöhotet från freoner ska alla material som innehåller freon hanteras som farligt avfall, och materialet ska hållas intakt till dess det är inlämnat till en godkänd anläggning som har rätt kompetens för att destruera materialet. Reglerna är ganska tydliga på det här området, och de bygger på såväl nationell som europeisk lagstiftning.

Problemet är att lagen inte följs i dag. Det finns massvis av exempel på uttjänta kylskåp som fortfarande innehåller freoner, framför allt från livsmedelsbutikssektorn, och som inte återanvänds på rätt sätt. Uttjänta kylskåp från handel och restaurang hamnar i alltför liten utsträckning på en godkänd återvinningsanläggning, vilket är ganska enkelt att kontrollera eftersom vi inte har särskilt många av dem. Problemet med att kylskåp skadas under transport och läcker freon är dessutom utbrett.

Freon förekommer även i gamla byggmaterial, vilket måste ges ökad uppmärksamhet. Erfarenhet från återvinningsbranschen tyder på att enbart en liten mängd av de här byggmaterialen i dag hanteras på rätt sätt. Det vanligaste i många delar av landet är att materialen förbränns.

Det behövs mer riktad information till alla aktörer som hanterar material med freon. Den bristande kunskapen är i dag utbredd, framför allt inom byggbranschen, fastighetssektorn och livsmedelshandeln. Tillsynen och kontrollen bör därför stärkas och förbättras, varför vi från Sverigedemokraternas sida vill se en utredning som tar reda på varför så lite av dessa material i dag tas om hand på rätt sätt och hur man kan gå till väga för att förbättra situationen.

Anf. 125 JYTTE GUTELAND (S) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Kinnunen för hans anförande i den viktiga debatten om cirkulär ekonomi!

En fråga som vi socialdemokrater ställer oss är varför Sverigedemokraterna inte ser de stora pluseffekter som finns för sysselsättning, innovation och människa när det handlar om miljölagstiftning som är reglerad på EU-nivå. I anförandet talade Kinnunen om EU med ganska nedsättande uttryck – att det handlar om klåfingrighet från EU:s sida. Men syftet med att arbeta

landsöverskridande med den här typen av lagstiftning är ju att se till att få sjysta spelregler för företag. De ska ha möjlighet att utveckla produkter på ett bra sätt och konkurrera på sjysta villkor med andra företag på den inre marknad som EU utgör.

I en tid då konkurser står som spön i backen och arbetslösheten skenar i Sverige är det svårt att förstå varför Kinnunen inte vill få fart på svensk ekonomi och möjligheterna för svenska företag och jobb.

Jag är helt övertygad om att svenska folket förutsätter att det stora stödpartiet till regeringen vill undvika den ekonomiska utveckling som vi har nu. Företagen säger att EU är väldigt viktigt för att vi ska få sjysta regler så att inte olika EU-länder reglerar olika, något som skulle vara väldigt negativt för möjligheten till tillväxt och fler jobb.

Varför fortsätter Sverigedemokraterna att vara så negativa till EU-nivån i politiken?

Anf. 126 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Jytte Guteland, för frågorna!

Vi behöver naturligtvis en rättvis och balanserad politik på förpackningsområdet i Sverige och i Europa. Som jag konstaterade har vi den inre marknaden, vilket gör att vi måste sträva efter likartade regelverk. Man måste ha lika goda möjligheter att återvinna en förpackning från Italien som säljs i Sverige som en svensk förpackning som säljs i Italien. Vi behöver EU-lagstiftningen eftersom vi i dag är en del av den inre marknaden. Där är vi fullständigt överens.

Frågan är i vilken utsträckning man ska se till konsekvenserna. Från Sverigedemokraternas sida tycker vi att EU-kommissionen, Europeiska rådet och Europaparlamentet borde ha bekymrat sig mer om exempelvis livsmedelspriserna. Vi vet ju att förpackningsförordningen driver på ökade livsmedelspriser. Förpackningarna blir mer kostsamma. Det är ett faktum som vi bör kunna vara överens om här i kammaren.

Jag tror att det är svårt att ifrågasätta att förpackningarna kommer att fortsätta att öka i pris de närmaste åren till följd av EU:s politik på området. Det handlar inte om ett enstaka öre, utan det handlar om att en mjölkförpackning kommer att bli flera procent dyrare på grund av beslut som har fattats på EU-nivå.

Det här kan man tycka olika saker om. Vi kan tycka att det är rimligt att förpackningarna ska bli så här mycket dyrare, eller så kan vi tycka att man kanske borde ha gått lite mer försiktigt fram. Man kanske borde ha väntat in branschen och innovationer och satt upp ett regelverk som inte hade fått samma konsekvenser för livsmedelspriserna.

Från Sverigedemokraternas sida är vi kritiska mot detta, eftersom vi är oroad över att livsmedelspriserna fortsätter att öka.

Anf. 127 JYTTE GUTELAND (S) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Kinnunen för svaret!

Vi socialdemokrater är djupt oroad över prisutvecklingen inte minst i Sverige och över de kostnader som vanliga svenskar har i dag. Det har aldrig varit så dyrt att vara svensk i modern tid som under den här regeringen med Sverigedemokraternas stöd. Det beklagar vi. Vi önskar verkligen att regeringen skulle ha en annan politik som hjälper svenska folket genom den här ekonomiskt svåra tiden.

Det var dock inte det ledamoten Kinnunen sa i sitt anförande i debatten om cirkulär ekonomi. Det var i stället ett nedsättande språk om EU-byråkratin och att EU inte ska ha händerna i syltburken. Vi socialdemokrater tycker alltid att det är viktigt att vi har en balanserad lagstiftning. Vi ska se till att vi inte får regleringar som på något sätt är överlappande eller besvärliga för företag och som riskerar fördyringar. Företag kan också behöva tid för implementering, och sådant måste man alltid hålla ögonen på.

Men en sak är säker, och det är att det behövs regleringar som gäller i alla våra 27 medlemsländer för att vi inte ska få 27 olika system som blir extremt dyra för företag. Därför är det djupt beklagligt när det finns partier som hela tiden på ett populistiskt sätt vill vara ett ankare i EU-debatten, salta i såren eller försöka sätta en nagel i ögat på EU och säga att det är EU:s fel.

I det här fallet handlar det om möjligheter till fler jobb och bättre förutsättningar för företag att kunna verka. Det är svårt att förstå varför Sverigedemokraterna alltid är emot pluseffekter för svenska jobb och svensk konkurrenskraft.

Anf. 128 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Ledamoten får ursäkta; jag försöker bara föra fram att jag tycker att det är dåligt att EU driver på för att mjölkpaketen ska bli flera tioöringar dyrare.

Jag tycker att det är fel. Jag tycker inte att EU borde ha en politik som orsakar att mjölkpaketen blir flera tioöringar dyrare. Det tror jag är dåligt för Europa och dåligt för svenska konsumenter. Det blir upp till Jytte Guteland att förklara för väljarna varför det är rätt att mjölkpaketen ska bli flera tioöringar dyrare.

Vad vi ser i Europa rent allmänt är en kontinent med alltför låg tillväxt, en kontinent där befolkningarna i dag blir fattigare relativt befolkningarna på andra kontinenter. Därför har vi i dag en ganska stor konsensus i Europa att man ska bedriva ett förenklingsarbete. Det har presenterats flera omnibuspaket, och det kommer att komma fler som delvis kommer att förenkla saker på miljöområdet. Jag hoppas att det kan komma förenklningar även på förpackningsområdet.

Det jag vet är att Socialdemokraterna har varit kritiska och bekämpat de här omnibuspaketen i Europaparlamentet. I riksdagens EU-nämnd har man haft avvikande ståndpunkter. Jag tycker att det är beklagligt.

Vi har haft en problematisk prisutveckling på livsmedel. Den har dock varit precis lika hög i Sverige som i Europa som helhet. Det är inte så att matpriserna har stigit mer i Sverige än i andra europeiska länder.

Från Sverigedemokraternas sida tycker vi att det är olyckligt att den europeiska förpackningsregleringen har utformats på ett sätt som driver upp livsmedelspriser. Det hade inte behövt vara så. Man hade kunnat göra det bättre.

Anf. 129 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! Enligt FN:s internationella resurspanel är ineffektiv resursanvändning orsak till hälften av världens växthusgasutsläpp och 90 procent av förlusten av biologisk mångfald. Resursförbrukningen är ojämnt fördelad både globalt och nationellt. En mer jämlik fördelning av resurser är en förutsättning för att en kraftigt minskad total resursanvänd-

ning ska kunna kombineras med en bra materiell standard för alla. Omställningen till ett hållbart samhälle måste märkas mest bland dem som i dag har störst klimatpåverkan och som förbrukar mest resurser.

År 2022 presenterades för första gången en kartläggning av hur cirkulär Sveriges ekonomi är. Denna analys av hur Sverige konsumerar material visar att Sverige bara är cirkulärt till 3,4 procent. Det globala genomsnittet ligger i år ungefär på det dubbla. När det kommer till resursanvändning per capita visar det sig att Sverige hör till de värsta länderna i världen. Vårt materialfotavtryck behöver minska med 70–80 procent för att vi ska kunna hålla oss inom de planetära gränserna.

Det är politikens ansvar att införa regleringar och styrmedel för att uppnå ett mer resurseffektivt samhälle. Initiativ från marknaden och konsumenterna kan ta oss i rätt riktning, men det kommer att vara otillräckligt för att vi ska nå en hållbar cirkulär ekonomi. Tyvärr är det här ett politikområde där man från regeringens sida säger att man tycker att det är viktigt men samtidigt gör väldigt lite i praktiken.

I en cirkulär ekonomi är livslängden på material och produkter längre och utvinningen av naturresurser mindre. För det krävs miljöanpassad, giftfri produktion och att avfall används som en resurs. Det handlar om att i ökad utsträckning återanvända, reparera, återvinna, hyra och dela varor. För att det ska fungera krävs att konsumenter får relevant information och att det skapas strukturer som möjliggör för människor att dela och återbruka varor i vardagen. Det borde i alla lägen vara det enklaste och billigaste alternativet, men tyvärr ser det inte alls ut så i dag.

Vänsterpartiet har länge jobbat för åtgärder som förlänger livslängden på det vi producerar. Vi vill införa förbud mot planerat åldrande och förbjuda handeln att slänga nya varor och mat som går att äta. Vi vill också öka kraven på producenterna för att underlätta återvinning och återanvändning. Vi ser att det behövs styrmedel som gör att det blir dyrare att använda nyutvunna råvaror än återvunna.

Herr talman! För att material ska kunna cirkulera i samhället krävs också att de är giftfria. Tyvärr är vi långt ifrån det målet i dag. Det är både skrämmande och upprörande att vi har kemiska ämnen på marknaden i Sverige och i Europa som kan ge allvarliga hälsoskador och orsaka fördödande effekter i miljön.

Enligt FN står mänskligheten på global nivå inför tre stora kriser: global upphettning, förlust av biologisk mångfald och föroreningar. Vår användning av kemikalier bidrar till alla dessa tre kriser. Kemikaliebranschen ligger trea på listan över de sektorer inom industrin som släpper ut mest växthusgaser globalt. En stor del av de kemikalier som produceras är skadliga för människors hälsa och för andra arter och bidrar därmed till förlust av biologisk mångfald. Ett exempel är att antalet insekter har minskat dramatiskt de senaste decennierna till följd av användning av bekämpningsmedel.

En stor majoritet av EU:s medborgare oroar sig för hur deras hälsa påverkas av kemikalier i vardagsprodukter. Det är inte utan anledning. Användningen av hormonstörande ämnen och PFAS har beräknats kosta EU-länderna miljardbelopp varje år i sjukvårdskostnader och minskad produktivitet. Ett forskningsprojekt som har samlat in prover från tusentals människor runt om i Europa visar på utbredd förekomst av hälsoskadliga

kemikalier i våra kroppar, i många fall på nivåer som man vet innebär risker för hälsan.

Vid bedömning av kemikalier borde försiktighetsprincipen gälla. Den innebär att förebyggande åtgärder ska vidtas när det finns farhågor om hot mot hälsa eller miljö, även om det råder osäkerhet. Inga nya kemikalier borde börja användas innan deras effekter har utretts.

EU-kommissionen antog 2020 en kemikaliestrategi som syftar till att förbättra skyddet för hälsa och miljö och främja innovation av säkra och hållbara kemikalier. Det är viktigt att den höga ambitionsnivån i kemikaliestrategin omsätts i lagstiftning. Framför allt EU:s kemikalielagstiftning Reach är i stort behov av förbättringar. En uppdatering av Reach är aviserad sedan länge men har skjutits upp efter påtryckningar från kemikalieindustrin. Det är av yttersta vikt att revideringen av Reach genomförs så snabbt som möjligt och med en hög ambitionsnivå.

En rad kemikalier som används i dag måste begränsas eller förbjudas. Det handlar till exempel om bisfenoler, ftalater och bromerade flamskyddsmedel. Inte minst handlar det om PFAS. PFAS hittas i dag nästan överallt i miljön. Ämnena finns i en mängd olika produkter och har spridits över hela jorden. I dag vet vi att de är hälsoskadliga.

Inom kemikalieindustrin har riskerna länge varit kända, men de valde att inte offentliggöra den informationen. I stället har de fortsatt att tillverka kemikalier i allt större mängder, som därmed har kunnat spridas i miljön och till människor genom vattnet vi dricker, maten vi äter och de saker vi omger oss med. Att det har kunnat ske är ett bevis på att dagens kemikalielagstiftning inte fungerar och måste skärpas.

De som har drabbats allra hårdast av PFAS-föroreningar är de boende i Kallinge i Blekinge. På grund av Försvarsmaktens användning av brandskum med PFAS förorenades deras vattentäkt, och de har nu världens högsta halter i blodet. Trots att de har förgiftats på grund av statlig verksamhet har de inte fått någon hjälp eller kompensation från staten. Det här är en av de största kemikalieskandalerna i Sveriges historia, där 5 000 personer har blivit förgiftade och kämpat i över tio år för upprättelse, men där staten inte har gjort någonting för att hjälpa dem. Så borde det inte kunna gå till i Sverige. De drabbade måste få tillgång till förebyggande hälsokontroller.

Herr talman! Det är av yttersta vikt att vi så snabbt som möjligt förbjuder PFAS. Kemikalieinspektionen har tillsammans med myndigheter i fyra andra europeiska länder tagit fram ett förslag som kraftigt skulle begränsa användningen av ämnena inom EU. Men nu kommer oroande signaler från den moderata svenska EU-kommissionären om att hon bara vill förbjuda ämnena i konsumentprodukter och inte inom alla användningsområden. Liknande tongångar hörs från andra företrädare för regeringspartierna och Sverigedemokraterna. Det gör mig väldigt bekymrad. Från Vänsterpartiets sida välkomnar vi däremot Kemikalieinspektionens förslag och vill att det genomförs snarast utan att urvattnas. Därför yrkar jag bifall till reservation 52.

Det är ett politiskt ansvar att förbjuda PFAS men också att bromsa spridningen av ämnena genom bättre tillsyn och sanering av förorenade områden. Regeringen och Sverigedemokraterna tar oss i helt fel riktning när de i sin budget skär ned på de myndigheter som ska arbeta med just detta.

Herr talman! Erfarenheten från de senaste decennierna lär oss att det inte räcker att förbjuda ensstaka ämnen i ensstaka produkter. Det räcker inte heller att se till att konsumenter får bättre information. Kemikalielagstiftningen måste stärkas i grunden. Industrin måste kunna bevisa att ämnen behövs och att de inte är skadliga innan de får användas. Låt oss slippa fler skandaler med giftiga ämnen som skadar människor och miljö!
(Applåder)

Anf. 130 STINA LARSSON (C):

Herr talman! För ett par år sedan satte jag igång diskmaskinen som vanligt innan jag åkte hemifrån till jobbet. Det är alltid skönt att komma hem till ren disk. Men när jag kom hem lite senare på dagen märkte jag direkt att någonting inte stod rätt till. Det luktade bränt i köket. Diskmaskinen hade stannat mitt i programmet. Det var svart i displayen. Jag drog ut kontakten och ringde reparatör för att kolla upp vad det kunde vara.

När jag beskrev problemet trodde reparatören att det var en kortslutning i ett av kretskorten. Det gick att byta, och själva reparationen skulle kosta runt 2 000 kronor. Problemet var bara att han inte kunde lova att det skulle få maskinen att fungera fullt ut igen. Det kanske fanns fler fel.

Maskinen hade ett par år på nacken, och en ny kostar mellan 11 000 och 12 000 kronor, så jag började räkna lite på det. Att laga den kändes inte riktigt värt det. Det blev faktiskt att vi köpte en ny i stället, och den gamla kördes till återvinningen. Egentligen var detta ett stort slöseri med resurser i form av råvaror, material och miljö- och klimatutsläpp – och mina pengar. Men det var det mest rationella för mig som enskild konsument. Jag vet fortfarande inte om det bara var kretskortet det var fel på.

Herr talman! Vad krävs då för att det ska vara värt att reparera våra apparater, kläder, byggnader och maskiner? Vad krävs för att ställa om från en linjär till en cirkulär ekonomi? Det handlar inte om kosmetiska förändringar eller enskilda projekt. Det handlar om omställning av hela vårt ekonomiska system, våra konsumtionsmönster och hur vi ser på resurser. För att detta ska förändras och bli verklighet krävs politiskt ledarskap, att vi alla tar ansvar för vårt beteende och att vi ser till att det blir enklare att göra rätt. Vi behöver ett system som styr mot ökad cirkularitet utan att du ska läsa innehållsförteckningar eller tvingas vara en medveten konsument. Tyvärr är vi långt ifrån det i dag.

Herr talman! Hur ser då siffrorna ut för den cirkulära ekonomin? Enligt Cradlenets rapport är genomsnittet globalt för cirkularitet runt 8,6 procent av ekonomin. I Sverige är endast 3,4 procent av ekonomin cirkulär, enligt samma rapport. Vi är alltså sämre än genomsnittet, och det går åt fel håll. Trenden pekar nedåt. Hur är det möjligt? Jo, vår konsumtion och resursförbrukning ökar i snabb takt. Sveriges höga konsumtion beror delvis på vårt exportberoende. Vi bryter, producerar och exporterar stora mängder jungfruligt material: järn, skog och mineral. Vi saknar inhemska system för att ta vara på resurserna. Det vi inte eldar upp exporterar vi som avfall. I stället för att skapa värde av det här hemma slänger vi det.

Dessutom saknar vi infrastruktur. Det finns inte tillräckliga system för att sortera, samla in och återvinna exempelvis textilier, elektronik eller byggmaterial. I många kommuner runt om i vårt land är det enklare att slänga än att återbruka. Det är en förlust, både miljömässigt och ekonomiskt.

Herr talman! Kompetensbristen är också ett hinder. Svenska företag inom industrin har svårt att hitta personal med rätt kunskaper inom återbruk och materialhantering. Vi har dessutom en regering som har höjt momsen för vissa reparationer, vilket för många har ett viktigt signalvärde.

Samtidigt, herr talman, ser vi hur andra länder lyckas. I Nederländerna, som man ofta jämför med, är den cirkulära materialanvändningen hela 24,5 procent. Det är sju gånger mer än i Sverige. Hur kan det komma sig? Vad gör de som inte vi gör? Jag tänkte göra en liten jämförelse.

För det första: Nederländerna har tydliga mål. De har bestämt sig för att vara helt cirkulära till år 2050 med ett delmål om att halvera användningen av jungfruliga material redan till år 2030. Här i Sverige har vi ännu inte satt något tydligt nationellt mål för cirkularitet över huvud taget. Vi säger att vi ska bli hållbara, men vi vågar inte definiera vad det betyder eller hur snabbt det måste ske.

För det andra: Nederländerna har konkreta planer per sektor. De har åtgärdsprogram för byggbranschen, textilbranschen och livsmedelsindustrin. Det finns alltså ett helhetsgrepp. I Sverige är initiativen spretiga och ansvaret otydligt. Vi har utredningar, betänkanden och förslag men få bindande krav. Vi saknar helt enkelt en samlad strategi.

För det tredje investerar Nederländerna. Varje år satsar de hundratals miljoner euro via sin klimatfond för att stödja cirkulära affärsmodeller och en grön omställning. Här i Sverige är stödet mer begränsat. Många företag vill ställa om, men de saknar rätt incitament.

Herr talman! Jag kan konstatera att Sverige har mycket att lära. Det som krävs nu är inte fler visioner eller utredningar, utan en verklig politisk vilja att leda. Delegationen för cirkulär ekonomi har varit tydlig i sitt budskap: Vi måste sluta prata och börja leverera. Det räcker inte att miljö- och klimatministern håller fina tal om framtiden. Vi behöver verkstad, inte vackra ord.

Vi kan inte heller luta oss enbart mot EU. EU har höga ambitioner med ekodesignförordningen, som ska främja reparationer. Men en ny rapport från Europeiska miljöbyrån visar att avfallet i Europa ökar. Mycket bygger på frivilliga initiativ och inte på verklig styrning.

Centerpartiet vill införa en nationell strategi för cirkulär ekonomi. Vi vill se ett samlat grepp med tydliga mål, styrmedel och en färdplan som involverar näringsliv, offentlig sektor och civilsamhälle.

Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation nummer 1.

Herr talman! Om Sverige ska nå klimatneutralitet till 2045, som är det officiella målet, behöver vi samtidigt sikta på att ha en cirkulär ekonomi på plats senast 2040. Att uppnå klimatneutralitet utan att ta itu med våra linjära materialflöden är omöjligt. Vi kan inte fortsätta bryta jungfruliga material, elda upp resurser eller exportera avfall till andra länder.

Men den cirkulära ekonomin handlar inte bara om återvinning. Det handlar också om att designa bort avfallet redan från början. Det handlar om att skapa produkter som håller och som kan repareras, återanvändas och till sist materialåtervinnas. Det handlar om att gå från slit och släng till hållbar användning.

Jag och Centerpartiet vill stödja affärsmodeller som gynnar reparationer. I dag är det många som leasar sin bil. Kanske kan vi börja leasa alla vitvaror på liknande sätt? Det finns redan till viss del. Då skulle vi inte

köra till återvinningen och slänga diskmaskinen så fort ett kretskort går sönder.

Vi måste skapa system där det lönar sig med produkter av hög kvalitet som håller länge. Vi behöver skapa styrmedel som gör det lönsamt att göra rätt. Återbruk och resurshushållning måste få ett ekonomiskt värde. Resursslöseri ska kosta.

Herr talman! Avslutningsvis: Vi har tekniken. Vi har kunnandet. Vi har företag, forskare och kommuner i vårt land som vill göra rätt. Nu behövs politisk vilja och ett samordnat ledarskap. Nederländerna visar att det går. Låt oss ta inspiration därifrån och se till att Sverige blir ett föregångsland inom cirkulär ekonomi, inte en eftersläntrare.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 10 juni.)

Prot. 2024/25:127
5 juni

*Cirkulär och giftfri
ekonomi*

§ 8 Arbetsrätt och arbetstid

*Arbetsrätt och
arbetstid*

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU7

Arbetsrätt och arbetstid

föredrogs.

Anf. 131 ARIN KARAPET (M):

Herr talman! Ärade kollegor! I dag ska vi debattera AU7 *Arbetsrätt och arbetstid*.

I Sverige har vi en unik modell där den svenska arbetsrätten förhandlas till stor del och där det är parterna som kommer överens. Det möjliggör en förutsägbarhet för både arbetstagarna, det vill säga löntagarna, och arbetsgivarna, särskilt då vi befinner oss i en lågkonjunktur. Tack och lov verkar inflationen nu ha mattats av när det kommer till matpriserna men även generellt. Det påverkar oss alla, särskilt de svenska hushållen och våra löntagare.

Med en robust arbetsrätt bygger vi in en motståndskraft i en lågkonjunktur. Det betyder att när det blir varsel eller när personer måste sägas upp vet många svenska löntagare att det finns ett skyddsnät, att det finns en ordning. Man lämnar inte jobbet på dagen. Det finns en ordning där det tas hänsyn till hur länge man har jobbat på arbetsplatsen, kompetens etcetera. Det är inte som i många andra länder i Europa.

Det gör att det finns en förutsägbarhet även för arbetsgivarna. Det är inte så att arbetsgivare gillar att dra ned, men det kan vara nödvändigt av olika skäl. Man kanske måste göra en omstrukturering. Affärerna kanske går dåligt.

Man vet också om det som är bra med de svenska arbetsgivarna. Det blir nämligen ofta en diskussion om att många arbetsgivare i Sverige inte är goda människor. Visst finns det kålsupare. Men de här arbetsgivarna och företagarna finns och lever i vår vardag. Och om det går bra för svenska företag får fler svenska löntagare ett arbete att gå till och möjlighet att göra en lönekarriär. Vi får också mer resurser till vår gemensamma välfärd, till polisen och till försvaret – med tanke på den geopolitiska förändringen.

Genom att vi politiker håller armlängds avstånd möjliggör det för arbetsgivarförbunden och arbetstagarförbunden att sätta sig ned och förhandla om det som båda parterna tycker är viktigt och att komma överens. Det är därför vi knappt har några strejktimmar i Sverige. Stockholm eller andra delar av Sverige lamslås inte, så som det kan vara i Bryssel. Åker man till Bryssel kan man till och från få se kravallstängsel utanför parlamentet. Tack och lov har jag inte sett ett enda kravallstängsel utanför vårt parlament än.

Herr talman! Jag vill lyfta upp det som är unikt i Sverige. Även om den borgerliga sidan kanske inte alltid är överens med oppositionen när det kommer till synen på den svenska arbetsmarknaden är vi ändå överens i mångt och mycket jämfört med våra europeiska kollegor. Men jag vill höja ett varningens finger om att man från Bryssel försöker reglera den svenska modellen. Därför är det otroligt viktigt att arbetsgivarförbund och arbetstagarförbund hittar en gemensam ståndpunkt och att vi från politiken motar bort Bryssel och låter den svenska modellen få fortsätta tjäna precis som den har gjort historiskt.

Herr talman! Jag kommer återigen att gå tillbaka till den svenska modellen. Jag låter som en socialdemokrat. Men det är inte bara socialdemokrater som värnar om den svenska arbetsrätten. Det gör även vi moderater. Om vi tittar historiskt har socialdemokratin sina rötter i arbetarrörelsen och vi har våra i arbetstagarörelsen.

När vi träffar representanter från de båda sidorna kan vi diskutera till exempel pensionsavsättningar. Ungefär nio av tio svenska löntagare har kollektivavtal, och många av mina socialdemokratiska kollegor tycker att det ska vara kollektivavtal på varenda arbetsplats. Det respekterar jag. Men jag är av åsikten att det inte är fel med kollektivavtal men att det bör vara upp till varje företag. Och nio av tio omfattas av kollektivavtal.

Jag ska lyfta fram det positiva, som vi oftast inte pratar om i politiken. Om det är lågkonjunktur och om företaget har ett kollektivavtal vet varje arbetstagare att om företaget skulle gå i konkurs eller inte skulle betala in premierna är arbetstagaren förutom garantilönen från staten fortfarande, via kollektivet, garanterad sin pensionsavsättning. Och i händelse av ett varsel, om man får sparken eller om man ska gå på föräldraledighet vet man att försäkringen är betald. Och om man – gud förbjude – utsätts för en arbetsskada går trygghetsförsäkring vid arbetsskada in.

Det finns många saker som vi inte nämner i den här kammaren. Jag tror att skälet till att det är bättre än många får det att låta som är att vi låter parterna komma överens. Vi låter inte den politiska konflikten gå in i arbetsrätten.

Därmed är det glädjande att Socialdemokraterna inte fattade beslut på sin kongress om att det bör lagstiftas om en arbetstidsförkortning. Visst kommer man att pressa på sina kompisar i de olika fackförbunden. Men det får ske via förhandlingar.

Jag är av åsikten att om man i något särskilt kollektivavtal vill komma överens om att gå ned i arbetstid ska det vara upp till det kollektivet, men jag tror inte att politiken ska lägga sig i. Vi behöver fler som arbetar. Vi behöver fler arbetade timmar. Om båda sidor i någon särskild bransch kan säkerställa att det tjänar både arbetsgivarna och löntagarna är det upp till det kollektivet. Men vi ska inte ha en lagstadgad arbetstidsförkortning.

Vi ska ha i bakhuvudet att vi har väldigt generösa regler i Sverige när det kommer till föräldraledighet och semester. Vi ska inte tumma på det. Men vi måste också låta parterna få förhandla och göra det i deras egen takt. Historien har visat att det har tjänat Sverige mycket väl.

Herr talman! Mot den bakgrunden vill jag yrka avslag på samtliga motionsyrkanden.

Anf. 132 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Vi i Socialdemokraterna står givetvis bakom alla våra yrkanden, men för tids vinning vid framtida votering yrkar jag bifall endast till reservation 11.

Arbetsrätten reglerar något av det allra mest fundamentala i människors liv. Det är det som många av oss lägger flera timmar om dagen på och som ibland också tar upp en lite för stor del av vår fritid: arbetet. Arbetstiden faller sig ju givetvis naturlig att diskutera när vi pratar om att arbetet tar stora delar av människors tid – inklusive fritid, tyvärr.

Arbetslivet präglas av ett maktförhållande mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Det är ett ojämlikt förhållande. Arbetsgivarna har alltid ett övertag i det maktförhållandet. Med anledning av det har lagstiftaren historiskt ingripit för att maktförhållandet ska regleras, för att maktförhållandet ska bli något mer jämlikt.

Lagen om anställningsskydd, medbestämmandelagen, arbetstidslagen, semesterlagen, ja, många olika typer av lagstiftning har tagits fram just av den anledningen: att jämna ut den ojämlika maktbalans som finns i arbetslivet.

Nu är det inte resultatet av något slags gudomlig kraft, utan resultatet av en hård och ensträckt kamp över lång tid. Det är resultatet av en högst medveten politisk kamp av svensk och internationell arbetarrörelse.

Det går givetvis att använda arbetsrätten på precis motsatt sätt. Man kan använda den för att i stället stärka arbetsgivares makt på bekostnad av arbetstagarnas. Under de senaste hundra åren har denna uppfattning som tur är inte varit dominerande. Eller, tur: Det är inte av en slump, utan det är ett konkret resultat av en fast politisk övertygelse.

Herr talman! Ingenting är dock självklart. Ingenting kan tas för givet. Vi ser en oroväckande trend på svensk arbetsmarknad. Vi ser hur arbetstagares makt hela tiden minskar i förhållande till arbetsgivarnas makt. Vi ser det i trenderna med alltmer övervakning på arbetsplatsen, och allt fler arbetstagare övervakas i arbetet. Det är något som möjliggörs inte minst med den allt bredare användningen av algoritmer och artificiell intelligens.

Det här är givetvis inte en slump. I tider av hög arbetslöshet ökar möjligheterna för arbetsgivare att stärka sin makt. Vem ska protestera när det första jobbet står på spel eller när hela ens försörjning kan försvinna i ett nafs? Lägg därpå att de osäkra anställningsformerna också blir allt vanligare. Det är en oroväckande trend, och lagstiftaren såväl som parterna behöver vara observanta på utvecklingen.

Herr talman! På tal om parterna är fack och arbetsgivare grundläggande för den svenska arbetsrätten, nu som då. Det är den så kallade svenska modellen. Modellen innebär att stora delar av arbetsmarknadens villkor och regler hanteras av parterna. Modellen bygger på ett stort och omfattande gemensamt ansvar mellan parterna.

Det är ett ansvar som hittills fungerat väl. Få andra länder kan skryta med Sveriges tillväxt, goda arbetsvillkor och låga antal konflikt dagar över tid. Det är något vi ska vara stolta över och fortsätta att arbeta för. Inte heller detta är något som uppstått genom en gudomlig kraft nedkommen från himlen utan är resultatet av högst medvetna ansträngningar.

Tyvärr ser vi att det finns de som inte vill ta det ansvar som den svenska modellen innebär. Antingen förkastas den svenska modellen helt, vilket uppenbarligen ytterligare rubbar maktbalansen på svensk arbetsmarknad, eller så utnyttjas arbetare.

Vi ser skrämmande exempel med modernt daglöneri, arbetare som tvingas sova på arbetsplatser i containrar och arbetare som tvingas arbeta alldeles för mycket till alldeles för låg lön. Det är fullständigt oacceptabelt att vi har sådana fenomen på svensk arbetsmarknad. Jakten på profit får aldrig stå över vanliga människors liv och hälsa.

Ett initiativ från tidigare socialdemokratiska regeringar att sprida detta tankesätt är Global Deal. Socialdemokraterna beklagar att denna högerregerings ambitioner gällande Global Deal och rättvis handel förefaller vara låga. Globaliseringens frukter behöver fördelas jämnt. Arbetet med rättvis frihandel behöver förstärkas och fortgå med oförtröttlig kraft. Sverige har visat att det är möjligt.

Herr talman! Vi socialdemokrater hade också gärna sett att regeringen gjorde mer vad gäller entreprenörsansvaret. Det finns en färdig utredning som konstaterar att uthyrd personal behöver omfattas av lagstiftningen gällande entreprenörsansvar. Vi socialdemokrater hade välkomnat att utskottet tydligt tagit ställning för detta, och vi beklagar att så inte skett.

Herr talman! För lite mer än ett år sedan när vi hade en liknande debatt som den vi har i dag var frågan om arbetstidsförkortning knappt uppe på bordet. Den kanske diskuterades teoretiskt på något seminarium någonstans i landet. Nu är frågan i centrum av den svenska politiska diskussionen, inte minst för att svensk arbetarrörelse har lyft upp frågan.

Det är ju inte konstigt. När vi ser hur produktionsöverskottet tillfaller företagen och deras ägare i allt högre utsträckning och arbetstiden ligger kvar på samma nivåer som den gjort de senaste 50 åren, då är det minst sagt rimligt att diskussionen om arbetstider lyfts upp. Det gäller dessutom när svenskarna arbetar klart mest i Norden.

Herr talman! För Socialdemokraterna är det fortsatt viktigt att parterna tar ansvar för den svenska modellen. Det handlar om att arbetsrättsliga förhållanden kan lösas mellan parterna, i dialog och i förhandlingar. Vi socialdemokrater ser det därför som självklart att det är parterna som i första hand ska lösa frågan om arbetstidsförkortning.

Vi välkomnar att det nu finns en seriös diskussion kring arbetstiden och dess förläggning. Socialdemokraterna ser fram emot att denna diskussion kommer att fortsätta föras i samhället och bevakar parternas arbete kring frågan med stort intresse.

För att återigen lyfta fram den svenska modellen, vilket säkert kommer att göras flera gånger i dagens debatt, står Socialdemokraterna fast i sin övertygelse om den svenska modellens förträfflighet. Fler behöver inordnas i den svenska modellen.

Det är med oro som vi ser en utveckling där allt fler företag väljer att se sina anställda som allt annat än arbetstagare. Detta medför exempelvis att arbetsmiljöansvaret inte tas och att kollektivavtal inte tecknas. Det är i

grunden en ordning som hotar den svenska arbetsmarknadsmodell som gett oss tillväxt och välbstånd. Fler företag som anlitar exempelvis matbud behöver ta ansvar för arbetsmiljön, och fler behöver teckna kollektivavtal. Så upprätthåller vi världens mest framgångsrika arbetsmarknadsmodell.

Kopplat till detta ser vi socialdemokrater med oro på utvecklingen där så kallade plattformsföretag slår ifrån sig arbetsgivaransvaret. Vi föreslår därför att en utredning tillsätts som kartlägger plattformsekonomin och lämnar förslag till åtgärder på problemen inom plattformsekonomin. Vi beklagar att högerpartierna avvisar detta.

Ett annat oönskat fenomen som dykt upp på svensk arbetsmarknad under senare år är den så kallade hyvlingen. Människor som tidigare jobbat heltid kan få se sin anställning omvandlas till en deltid, eller knappt det.

Det är en i längden orimlig ordning som slår hårt mot svenska löntagare till exempel inom handeln. Inte sällan är det unga som råkar ut för det och som senare inte kan få lånelöften eller kan planera sina liv. Även här måste parterna ta sitt ansvar och tillse att denna ordning upphör. Normen på svensk arbetsmarknad ska vara tillsvidareanställningar på heltid, punkt.

Målet för och med politiken måste vara att minska maktskillnader och ojämlikhet i samhället. Det är i alla fall en tydlig uppgift för den svenska socialdemokratin. Med det i åtanke kommer vi socialdemokrater alltid att stå upp för löntagares rätt att organisera sig, förhandla sig till bättre arbetsvillkor och att inom lagens ramar använda stridsåtgärder för att stå upp för sina rättigheter.

I den tid vi lever i, när stora företagsägare utökar sin makt, och till och med köper presidentmakt på andra sidan Atlanten, då behöver den lagstiftande makten i Sverige vara tydlig. I maktkonflikten mellan arbetsgivare och arbetstagare behöver lagstiftaren vara redo att skydda och stärka arbetstagarnas makt. Detta ska ske samtidigt som den svenska modellen, detta framgångsrika recept på välbstånd, skyddas.

Alla bär ansvar för den svenska modellen: lagstiftaren, arbetstagarna och inte minst arbetsgivarna. Om någon av dessa parter inte tar ansvar för den svenska modellen faller den. Socialdemokratin kommer fortsatt att stå upp för den svenska modellen och ta strid för den, samtidigt som arbetstagarnas intressen är i fokus. Det är vårt löfte.
(Applåder)

I detta anförande instämde Björn Petersson (S).

Anf. 133 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Tack så jättemycket, Adrian Magnusson, för ett fantastiskt anförande!

Ledamoten får mig att bli väldigt nostalgisk. Han låter precis som sossarna gjorde när jag växte upp på 70-talet. Det är verkligen härligt att höra om arbetarnas makt och hur viktigt det är att politiken lyssnar på arbetarna.

Adrian Magnusson var väldigt tydlig med att det alltid råder ett ojämlikt maktförhållande mellan dem som äger och köper arbetet och dem som säljer det. Det är därför så viktigt att politiken går in så att vi får alla lagar: semesterlagen, förtroendemannalagen, arbetsmiljölagen och så vidare. Det ska finnas en trygghet och en säkerhet.

Men det gäller inte på alla områden. När det kommer till arbetstidsförkortning är den arbetstid som vi nu har lagstiftad, och det har den alltid

varit. Det måste den vara för att den ska vara rättvis. Det ska ju inte bara vara de starka fackförbunden som kan få igenom en bra arbetstid medan de som har svagare maktförhållanden inte kan det.

När Adrian Magnusson duckar och säger att det är just när det gäller arbetstiderna som parterna ska ta sitt ansvar och inte när det gäller till exempel hyvlingar och visstidsanställningar – hur resonerar han då?

Anf. 134 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Jag menar att parterna tar ansvar också i andra frågor än arbetstiden. Om jag uttryckte mig slarvigt får jag rätta till det: Parterna tar ansvar kring en rad andra frågor bortom arbetstiden, inte minst när det gäller hyvlingen. Där har man tagit ansvar.

Det jag ville få fram är att uppgiften att ta ansvar ofta åläggs fackförbunden i det här landet. Och den ordningen är orimlig. Också arbetsgivare och arbetsgivarorganisationer måste ta ansvar för den svenska modellen. Jag är helt övertygad om att Ciczie Weidby håller med mig om detta, så det behöver vi inte ha en lång diskussion om. Det kan finnas andra debattörer som kommer senare i debatten i dag som har en annan uppfattning i frågan, men jag tänker inte uttala mig om det på förhand.

Jag tar tillfället i akt att tacka Ciczie Weidby för att hon uppskattade mitt anförande. Det är – nästan – alltid skönt att höra när ledamöter från andra partier uppskattar det man säger.

Låt oss återgå till arbetstidsfrågan. Det är som ledamoten säger: Vid nästan alla tillfällen är det lagstiftning som har gjort att arbetstiden har förkortats – inte alla, men nästan. Det finns i alla fall ett undantag i historien.

Jag tänker läsa upp vårt kongressbeslut, för jag tror att det kan råda viss förvirring kring socialdemokratins hållning i frågan. Jag kommer kanske att få läsa upp det fler gånger i dag, men jag börjar nu. Så här står det i riktlinjerna som antogs på kongressen – jag var själv där, så jag kan videra det: ”Vi ser positivt på parternas arbete med att hitta lösningar för ett hållbart arbetsliv och ser även behovet av en arbetstidsförkortning. I Sverige arbetar vi mycket och många kämpar med att få arbete och vardag att gå ihop och att orka ett helt yrkesliv. Arbetstiden behöver kortas. Frågan om arbetstidsförkortning bör i första hand lösas av parterna på arbetsmarknaden och kan komma att kräva regleringar och insatser i närtid.”

Det innebär alltså att vår uppfattning är att parterna ska lösa frågan, men vi ser att beslutet kan komma att kräva regleringar och insatser i närtid. Vi tror dock på parternas förmåga, och vi tror på den svenska modellen. Därför tycker vi att det är rimligt att parterna först försöker lösa frågan. (Applåder)

Anf. 135 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Tack så jättemycket för svaret, Adrian Magnusson!

Jag har läst beslutet tidigare. Det är alltid så fantastiskt med socialdemokratiska beslut. De gör att två sidor alltid kan känna sig nöjda, för man kan alltid tolka besluten precis som man själv vill. Det visar på en finess och ett hantverk som många av oss är väldigt avundsjuka på.

Parterna ska ta sitt ansvar – absolut. Men i det här fallet är inte arbetsköparna ett dugg intresserade av att sänka arbetstiden, förutom för sig själva. Tjänstemännen på Svenskt Näringsliv har såklart kortare arbetstid; det

förstår man ju. Alla vill kunna hämta tidigare på förskolan och få en bättre fritid med mindre stress och så vidare. Men de stackars knegarna ska tydligen inte få ha det på det viset.

Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka Adrian Magnusson och Socialdemokraterna när det gäller vad som händer om parterna inte i första hand i något slags närtid kommer överens. Både Kommunals och Handels medlemmar hör ju till förbund som inte är lika starka och har samma utgångsläge som flera andra förbund har. Metall är ett sådant fackförbund, som har lång tradition och har bra avtal. Men alla har inte den utgångspunkten.

Ska jag tolka Adrian Magnusson och Socialdemokraterna så att vi ska gå in och lagstifta om en generell förkortad arbetstid som gäller alla om parterna inte inom något slags närtid i första hand kommer överens om kortare arbetstid?

Anf. 136 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja där jag avslutade. Socialdemokratin tror på den svenska modellen, och vi tror att parterna kommer att kunna lösa frågan.

Som ledamoten själv just anförde verkar Svenskt Näringsliv vara anhängare av arbetstidsförkortning att döma av hur de själva agerar på sin egen arbetsplats. Det finns därför förhoppningsvis en god grund och en god förståelse för hur bra det kan vara med arbetstidsförkortning även för vanliga knegare, som ledamoten uttryckte det.

Jag var lite nyfiken på hur Vänsterpartiet formulerar sig kring frågan. Jag gick in och tittade på partiets hemsida i dag, för jag tänkte att det kan vara intressant att se vad de skriver. Det står så här: "Vänsterpartiet vill tillsätta en utredning med uppdraget att belysa möjligheterna till en generell arbetstidsförkortning. Utredningens uppdrag ska lägga fram förslag på hur arbetstidsförkortning med bibehållen lön kan införas, och samtidigt ge parterna i uppdrag att utforma arbetstidsförkortningen så att hänsyn tas till de olika förutsättningarna som råder inom olika branscher."

Om man tyckte att vår skrivning var en övning i tvetydighet verkar det som att Vänsterpartiet börjar ta intryck av socialdemokratiska kongressriktlinjer, för det här var också en övning i tvetydighet. Man kan tänka sig lagstiftning, men man tycker att parterna ska lösa det – tja!

Vi tror på parternas förmåga. Men som vi skriver kan det komma att krävas regleringar och insatser i närtid. Som jag läser Vänsterpartiets skrivningar tror jag inte att vi är så långt ifrån varandra egentligen. Jag är inte riktigt säker, men jag tolkar det så i alla fall.

(Applåder)

Anf. 137 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Också jag lyssnade noga på ledamotens anförande. Det var ett bra anförande, men jag kunde faktiskt inte höra att familjen nämndes en enda gång.

För mig som kristdemokrat är familjen samhällets viktigaste grundpelare. Barn och familjer påverkas av alla politiska beslut som vi fattar. Det gäller även arbetsrätt och arbetstid.

På Socialdemokraternas kongress var det tal om arbetstidsförkortning. Jag är glad att man vågade lämna målet att lagstadga om 35 timmars arbetsvecka även om man nu säger att parterna ska komma fram till det.

Min fråga till ledamoten handlar om familjeperspektivet. Förskolan är våra barns arbetsplats. Socialdemokraterna har fått föräldrar att tro att om barn inte börjar i förskolan så fort de har fyllt ett år kommer de att komma efter i utvecklingen – detta trots att forskningen visar att upp till tre års ålder är anknytningsen den viktigaste och att föräldrar är de enda vuxna ett barn behöver.

Min fråga till ledamoten Adrian Magnusson är därför: Kan Socialdemokraterna tänka sig att lagstadga om att barn får vara i maximalt 35 timmar i veckan på förskolan?

Anf. 138 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag måste säga att jag är fascinerad över svensk borgerlighets och andra partiers stora intresse för Sveriges socialdemokratiska arbetarepartis 42:a kongress. Jag har noterat hur borgerliga riksdagsledamöter i stort sett verkar ha tillbringat den plenifria veckan inlåsta på sina kammare för att följa den socialdemokratiska kongressen från början till slut. Jag var ombud, men jag tror faktiskt att borgerliga riksdagsledamöter följde kongressen mer än vad jag gjorde. Det tycker jag är ganska imponerande.

Ledamoten har helt rätt i att det finns en grundläggande ideologisk skillnad mellan kristdemokratin och socialdemokratin. Vi ser inte familjen som den minsta beståndsdel. Vi ser individualismen i positiv mening; människor ska kunna leva sina drömmars liv oavsett var de kommer ifrån. Strukturer som kan vara förtryckande ska inte hålla dem tillbaka. Det kan finnas många olika exempel på sådant förtryck. Vi anser inte att man ska vara beroende av familjen. Därför har socialdemokratin varit drivande i att bygga upp välfärdsstaten genom en del av den lagstiftning som jag redogjorde för i mitt anförande.

Fru talman! Det här är en arbetsrättslig debatt och en fråga om arbetstid. Med tanke på det starka stöd som ändå finns hos befolkningen för en arbetstidsförkortning förstår jag att Kristdemokraterna gärna vill prata om annat.

Jag kan bara notera att Kristdemokraterna själva har uttryckt att de inte har några problem med att se över arbetstiden om arbetsmarknadens parter gör det. Det har man uttryckt i debattartiklar i Aftonbladet.

Vad gäller förskolan är vi förhoppningsvis överens om att den är oerhört viktig för barns utveckling. Jag hoppas verkligen att det inte finns någon konflikt där och att vi inte i stället borde diskutera huruvida förskolan verkligen är så viktig för barns utveckling.

Anf. 139 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag noterar att ledamoten inte vill svara på min fråga utan vill hävda att den inte har i denna debatt att göra. Men om vi skulle gå med på en arbetstidsförkortning blir ju konsekvensen att barn bör vara mindre tid på förskolan.

Sverige har kanske världens bästa förskola. Vi har kanske världens bästa pedagoger. Våra barn har det bra på förskolan. Men det diskuteras aldrig hur många timmar ett barn tillbringar på förskolan.

Därför upprepar jag frågan. Kort och gott: Är Socialdemokraterna beredda att lagstadga om att barn maximalt får vara 35 timmar i veckan på förskolan?

Anf. 140 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Svensk borgerlighet befinner sig uppenbarligen i något slags kris. Det må så vara. Det hade jag kanske också gjort om jag hade läst SCB-mätningen i morse. Nu vill man i stället för att prata om vad man själv gör och vad man själv har misslyckats med under de snart tre år då man haft regeringsmakten gå in i något slags valrörelse och gå i opposition mot potentiella socialdemokratiska förslag.

Nu är det ju Kristdemokraterna och de borgerliga partierna som innehar regeringsmakten. Då tycker jag att det först och främst är där ansvar ska utkrävas. Det är så ett parlament vanligtvis funkar: Det är oppositionen som granskar regeringsmakten, inte regeringsmakten som granskar oppositionen. Jag förstår dock att man kan vilja ha en annan ordning där.

Jag vill bara rätta ledamoten: Vår uppfattning är att parterna ska lösa detta. Ledamoten uttryckte det som att *vi* ska se till att det blir en arbetstidsförkortning. Vår uppfattning är, vilket jag hoppas och av tidigare uttalanden har förstått det som att också ledamoten menar, att det är arbetsmarknadens parter som i första hand ska lösa en arbetstidsförkortning.

Om socialdemokratin får förtroendet av väljarna, vilket jag verkligen hoppas för det här landets välstånds och utvecklings skull, att leda landet efter nästa val kommer ledamoten att få ta del av de förslag som finns för att förbättra integrationen i landet. Det är ett arbete som är nödvändigt. Ledamoten kommer också att få ta del av våra förslag för att se till att alla barn – oavsett var de kommer ifrån och oavsett bakgrund – kan leva sina drömmars liv.

(Applåder)

Anf. 141 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Även jag vill såklart prata om den fantastiska kongressen, även om jag inte bevitnade den särskilt mycket – det ska jag villigt erkänna.

Kristdemokraterna saknade familjeperspektivet. Jag saknar givetvis företagarperspektivet. Förutsättningen för att kunna ha en god arbetsmiljö är faktiskt att ha ett arbete att gå till. Fyra av fem jobb skapas i små och växande företag. Det verkar socialdemokratin helt ha glömt bort.

När jag tittar på Socialdemokraternas senaste utspel på arbetsmarknadsområdet blir jag genuint orolig. Det är arbetstidsförkortning med bibehållen lön. Det är slopat karensavdrag. Detta är förslag som kan låta bra – men vem står för kostnaden? Vem är det som drabbas? Jo, det är landets företagare.

Detta är ytterst bekymmersamt. Arbetslösheten i landet går åt fel håll. Vi ser på såväl stora som mindre orter hur företag efter företag går i konkurs. Det är tufft att vara företagare i Sverige.

Regeringen gör inte tillräckligt. Jag är dock rädd för vad socialdemokratiens förslag på området skulle innebära. Vad skulle 35 timmars arbetsvecka innebära för företagaren? Vad skulle slopat karensavdrag innebära för företagaren?

Som vanligt är Socialdemokraternas lösning att det är företagen som ska stå för kostnaden och företagen som ska stå med problemen.

Anf. 142 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten Cato också följde stora delar av Socialdemokraternas fantastiska kongress, som han själv uttryckte det. Jag tycker att det är glädjande att den har fått så mycket utrymme hos så många människor i den här kammaren, även hos det gamla Bondeförbundet. Det gläder mig.

Det sprids nu en bild av att vi på något sätt i våra riktlinjer har tagit beslut om 35 timmars arbetsvecka. Jag läste upp riktlinjeförslaget tidigare, och något sådant finns inte. Ändå sätts nu bilden av vissa borgerliga debattörer att Socialdemokraterna kommer att gå fram med ett förslag om 35 timmars arbetsvecka. Jag ville bara reda ut det så att vi inte hamnar där.

Jonny Cato lyfter ändå en ganska viktig aspekt, nämligen den så kallade borgerliga regeringens totala misslyckande när det kommer till arbetsmarknadspolitiken. Jag delar verkligen Jonny Catos och Centerpartiets oro i fråga om konkurser och den skenande arbetslösheten. Jag är genuint bekymrad, så det är bra att Jonny Cato lyfter detta.

Den här debatten visar ganska tydligt vilka intressen våra partier företräder. Vi företräder löntagarintresset, och det har socialdemokratin gjort i snart 150 år. Centerpartiet står här och beklagar sig över reformer som skulle kunna göra livet bättre för, som ledamoten Weidby uttryckte det, vanliga knegare och bekymrar sig i stället över företagens intressen.

Det blir tydligt att det finns motstående intressen i svensk politik. Ibland hävdas det att det inte gör det, att vi alla egentligen tycker samma sak och att vi bara skruvar lite på marginalerna. I det här replikskiftet blir det tydligt att det inte är så.

De reformer som vi beslutade om på den fantastiska kongressen är reformer som vi är övertygade om kommer att göra livet bättre för vanligt folk i deras vardag.

(Applåder)

Anf. 143 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det viktigaste för en vanlig knegare är att ha ett arbete att gå till och kunna knega på. Fler unga pojkar och flickor behöver se sina föräldrar gå till jobbet på morgonen. Det är varken Socialdemokraterna eller Centerpartiet som skapar de arbetstillfällena. Det gör landets företagare. Politiken kan inte skapa jobb, men politiken kan skapa hinder för att företagen ska kunna växa och frodas. Jag är genuint oroad över den utveckling vi ser runt om i landet för landets företagare.

Centerpartiet har haft en kampanj där vi under ett antal månader har åkt runt och pratat med och lyssnat på landets företagare. Det de säger är framför allt tre saker: Det är för mycket krångel, det är svårt att hitta kompetens och det är för höga kostnader. Med Socialdemokraternas förslag kommer det inte att bli mindre krångligt eller billigare att vara företagare i det här landet. Tvärtom kommer det att bli krångligare och dyrare. Dessutom behöver man anställa fler, i den stora kompetensbrist som redan finns, om man ska gå till 35 timmars arbetsvecka.

Nej, det stämmer väl att kongressbeslutet inte är exakt 35 timmars arbetsvecka. Men man kan också konstatera att ordföranden för LO, som är mycket drivande i förslagen om karens, arbetstidsförkortning och så vidare, i helgen valdes in i det verkställande utskottet. Det är rätt kul: Vi anklagas ofta för att stå på företagarens sida och för att ha företagarens

intressen för ögonen. Men det är faktiskt bara ett parti i denna kammare som är kopplat till en av arbetsmarknadens parter, och det är Socialdemokraterna. Då råder det ingen balans på svensk arbetsmarknad.

(Applåder)

Anf. 144 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Jag delar verkligen inte ledamotens bild att det bara finns ett parti i den här kammaren som är knutet till arbetsmarknadens parter. Jag vill påminna ledamoten om vad Centerpartiets partiledare gjorde innan hon blev Centerpartiets partiledare, men vi behöver inte fördjupa oss i den övningen. Det finns också andra partier i kammaren som har väldigt starka band till den andra sidan i konflikten mellan arbete och kapital.

Nu stod den centerpartistiske ledamoten och beklagade sig över förkortad arbetstid. Centerpartiet har tidigare uttryckt sig så här: "Vi tycker fortsättningsvis att det ska vara upp till arbetsmarknadens parter eller enskilda företag att besluta om det är möjligt och lämpligt med förkortad arbetstid beroende på förutsättningarna inom respektive bransch."

Man kan tolka ledamoten som att Centerpartiet inte vill ha någon förkortad arbetstid, kosta vad det kosta vill, och att man inte tror att parterna kan lösa det. I så fall är det en omsvängning från den hållning man tidigare haft. Då kan man fråga sig vad Centerpartiet egentligen tycker och tänker om den svenska modellen. Det blir jag något bekymrad över, måste jag säga.

Sedan är det nästan lite komiskt hur den centerpartistiske ledamoten, när vi har en regering som består av borgerliga partier, går upp här och beklagar sig över arbetsmarknadspolitiken. Den centerpartistiske ledamoten borde inte ta den debatten med mig, utan han borde ta den med de borgerliga partier som sitter i Sveriges regering.

Det är uppenbart att det är den borgerliga arbetsmarknadspolitiken som har lett till nästan 10 procents arbetslöshet. I det län som både jag och ledamoten kommer från råder det massarbetslöshet. Jag tycker att det är uppenbarväckande att socialdemokratin ställs till svars för den borgerliga arbetsmarknadspolitiken. Det tycker jag faktiskt att ledamoten måste ta med borgerliga politiker och inte med någon som företräder Sveriges socialdemokratiska arbetareparti.

(Applåder)

Anf. 145 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga motioner.

Jag vill också inleda med att göra Socialdemokraterna och Adrian Magnusson besvikna: Jag har inte sett en minut av er kongress, utan det jag hänvisade till kom från en artikel i Dagens Arena, där bland andra er före detta partisekreterare Lars Stjernkvist citerades.

Fru talman! Att ha ett arbete att gå till är inte bara en fråga om ekonomi, utan det handlar om värdighet, gemenskap och ansvar.

För oss kristdemokrater är arbetslivet en viktig del av det goda samhället. Arbetsrätten och arbetstiden spelar en avgörande roll för att skapa balans mellan arbetsgivarnas behov och de anställdas trygghet. Vi vill ha ett arbetsliv som är tryggt men också flexibelt, där arbetsgivare vågar

anställa, där arbetstagare vågar byta jobb, där reglerna är tydliga men inte kvävande och där både företag och människor kan växa.

En fråga som varit viktig för oss är att modernisera arbetsrätten så att den fungerar för dagens arbetsmarknad. De gamla reglerna var skrivna för en annan tid och ett annat samhälle. Då var det vanligare att man jobbade hela livet på samma arbetsplats, men i dag ser vi helt andra mönster: Småföretag växer fram, och det finns gigarbete, distansarbete och projektanställningar.

Arbetsrätten måste helt enkelt följa med. Därför är de nya förändringar i lagen om anställningsskydd, LAS, som trädde i kraft den 1 oktober 2022 viktiga. Det är reformer som stärker balansen och gör det enklare för arbetsgivare att anställa men som samtidigt ökar tryggheten för den som är anställd.

Förändringarna har bland annat inneburit tydligare regler vid uppsägning, så att små företag inte ska behöva tveka inför att anställa, och även fler möjligheter till kompetensutveckling och omställningsstöd, också för dem som inte varit fast anställda under lång tid. Många av åtgärderna har gjort det lättare för arbetstagare att komma in på arbetsmarknaden och få en trygg anställning.

För arbetsgivare har förändringarna inneburit vissa förbättringar som sänkt tröskeln och minskat riskerna med att anställa, och de har gett större möjligheter än tidigare att kringgå LAS turordningsregler vid arbetsbrist och gjort det lättare att säga upp personal som missköter sig. Syftet med nya LAS var helt enkelt att anpassa arbetsmarknaden efter samhället, med förbättrad flexibilitet och bättre trygghet för anställda.

Jag vill tacka Centerpartiet för att de säger nej till att slopa karensavdraget.

Fru talman! Vi kristdemokrater vet att arbetslivet inte existerar i ett vakuum. Det hänger ihop med familjelivet. När en förälder går till jobbet ser barnen något viktigt: ansvar, struktur och stolthet. Arbete ger inte bara bröd på bordet, utan det ger också förebilder. Därför är det avgörande att vi skapar ett samhälle där både kvinnor och män ges möjlighet att kombinera arbete med familjeliv.

Ett hållbart arbetsliv är också ett familjevänligt arbetsliv, och många gånger är arbetslivet en familj i sig. Jag tänker särskilt på de tusentals familjeföretag som bär Sverige. Det är företag som gått i arv, ibland över flera generationer. I dessa företag finns ofta en djupare förståelse för hur arbete påverkar livet i stort.

En sådan verklighetsberättelse är hur grundaren av företaget Babybjörn till och med ringde hem till en anställd för att få veta hur det stod till med den anställdes make, efter att ha fått höra att han var sjuk. Det är familjeföretag som har en omsorg om de anställda som går utöver det som kollektivavtal och annat kan komma fram till. Där finns en mänsklighet, en närhet och en vilja att hitta lösningar som fungerar, inte bara för företaget utan för människorna som jobbar där.

Fru talman! Vi ser dessutom hur viktiga våra småföretag är, inte bara för tillväxten utan för att skapa jobb i hela landet. Små och medelstora företag står för 65–70 procent av jobben i privat sektor. Fyra av fem jobb skapas av små och medelstora företag. Det är där framtidens arbetstillfällen växer fram, men då krävs det att vi fortsätter att underlätta för dem som vågar satsa, som vågar anställa och som vågar driva företag.

Fru talman! I betänkandet behandlas en motion som föreslår att vi ska införa fyra dagars arbetsvecka. Men det har vi väl i princip redan? Vi kan utgå från en person som jobbar heltid inom industri och som jobbar dagtid, måndag till fredag. Av 365 dagar går lördagar och söndagar bort. Vi drar också bort 25 semesterdagar, och så har vi lite ATF och helgdagar på det. Vi landar då på 220 arbetsdagar delat på 52 veckor, vilket blir 4,2 arbetsdagar i veckan. Detta förutsätter att den anställde inte har tagit någon extra dag ledigt, varit sjuk eller vabbat.

Eller som det stod i en ledare i DN i går: "Gå inte på myten att svenskar jobbar mest i Europa – vi spelar i bottenligan. – – Läger man dessutom till att vi har väldigt generösa regler för frånvaro – bland annat för semester, röda dagar, föräldraledighet, vab och sjukdom som inte ingår i vecko-jämförelsen – växer klyftan mellan oss och övriga världen ytterligare. Svenskar jobbar 1 437 timmar per år: hela 300 timmar under OECD-snittet ... Utslaget blir det drygt 27,5 timmar per vecka. Det är mindre än i exempelvis Finland och Frankrike. Och placerar oss i botten på OECD:s lista."

Fru talman! Avslutningsvis är arbetsmarknaden inte bara en plats för produktion, utan det är en plats där människor formar sina liv. Vår politik syftar till att bygga ett arbetsliv som förenar trygghet med utveckling och rättvisa med ansvar.

Vi vill ha ett samhälle där det lönar sig att arbeta, där man får växa i sitt yrke och där arbetsgivare och arbetstagare tillsammans skapar framtidens arbetsplatser, med både hjärta och ansvar, för vi vet att den som har ett arbete att gå till känner sig behövd och betydelsefull och känner stolthet över att kunna försörja sig själv och sin familj.

Anf. 146 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för anförandet. Jag tycker att det var klargörande när det gäller att det finns olika intressen i politiken och att det finns partier vid sidan av den politiska mitten som företräder olika intressen. Det var väldigt tydligt i ledamotens anförande att kristdemokratin företräder företagens intressen i den konflikt som kan finnas mellan arbetstagare och arbetsgivare. Där ställer man sig solitt på arbetsgivarnas sida.

Kristdemokraterna är ett regeringsparti. Det parti som har makten på Arbetsmarknadsdepartementet är tyvärr inte representerat här i dag, så jag får ställa frågan till Kristdemokraterna: Vilka konkreta reformer har Kristdemokraterna för att göra livet bättre för vanliga löntagare?

Anf. 147 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Om inte ledamoten är medveten om de konkreta förslag som vi har kan jag berätta att vi har infört ett omställningsstudiestöd som ska ge möjlighet för arbetstagare att utvecklas, göra karriär där de arbetar, gå framåt och lyckas lite bättre och kanske ta kliv i arbetet på den plats där de befinner sig. Det är ett av dem.

Man kan se det som att vi inte vill göra det bättre för arbetstagare bara för att vi inför ett växastöd, men det handlar om att skapa arbetstillfällen. Först av allt måste man ge människor en möjlighet att ha ett arbete att gå till.

I dag har vi bra lagar och regler för anställda så att de kan få en bra arbetsmiljö. Det må låta som att jag bara står på arbetsgivarens sida, men jag tycker att det hela tiden handlar om att vi har både rättigheter och

skyldigheter. Det gäller båda parter. Det gäller arbetsgivaren – absolut – men det gäller också den anställde.

Det bästa är om man sätter sig ned tillsammans och pratar. Om en anställd upplever sig inte ha de rättigheter som man ska ha på sitt arbete behöver de båda sätta sig ned och samtala om det.

Anf. 148 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om att det finns rättigheter och skyldigheter. ”Gör din plikt, kräv din rätt” är en gammal socialdemokratisk devis som har präglat svenskt arbetsliv under väldigt lång tid.

Jag vänder mig dock något emot historieberivningen att det är den borgerliga regeringens förtjänst att omställningsstudiestödet kom på plats. Det var faktiskt ett resultat av den förra regeringens arbete. I inledningen av denna mandatperiod höll den här regeringen på att skjuta det fullständigt i sank innan man till slut sköt till mer pengar till CSN. Det var tur att man kom till sans i det fallet.

Vad gäller arbetsmarknadspolitiken och att man infört växastödet får man nog sätta sig ned på departementet och recensera den förda politiken. Enligt arbetslöshetsstatistiken för Sverige verkar det inte gå jättebra.

Det är glädjande att ledamoten tycker att nuvarande lagstiftning fyller en viktig roll och har en funktion, men man kan konstatera att antalet dödsolyckor har ökat. Det finns kanske möjlighet och utrymme att titta på det även om detta inte är en arbetsmiljödebatt.

Av ledamotens anförande och av det som än så länge har framförts i detta replikskifte är det väldigt tydligt att det finns två motstående intressen i svensk politik, och det är väldigt tydligt vilket intresse som Sveriges socialdemokratiska arbetareparti företräder och vilket Kristdemokraterna företräder.

(Applåder)

Anf. 149 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Då vill jag tala en liten stund om de viktiga steg som regeringen har tagit för att bekämpa arbetslivskriminaliteten. Är det något som är viktigt att komma till rätta med är det när människor blir utnyttjade. Jag kunde inte se att den förra regeringen gjorde något konkret åt det under sina åtta år.

Vi har skärpt kontrollerna. Vi har förbättrat samarbetet och samordningen mellan myndigheter för att människor inte ska bli utnyttjade. Det är en rättvisefråga. Att människor blir utnyttjade är ett växande problem, som vi har sett. Och när regeringen nu tar tag i det är det något av det största, viktigaste och mest avgörande som görs för att människor som har en anställning ska ha rätt villkor och inte kunna bli utnyttjade.

De steg regeringen har tagit för att bekämpa arbetslivskriminaliteten är något av det viktigaste den gjort för att ge människor bra förutsättningar för att få en anständig och riktig anställning.

Anf. 150 MATS ARKHEM (SD):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 23 i betänkandet.

Vi anser att det är viktigt för alla nationer att bevara självbestämmandet och den nationella suveräniteten. Det gäller inte minst inom det arbets-

marknadspolitiska området. Vi motsätter oss att EU får mer inflytande där, vilket nu sker genom de förslag som läggs fram inom ramen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

Vi anser att den svenska modellen, som bygger på att parterna kommer överens om vilka regler och villkor som ska gälla på den svenska arbetsmarknaden, måste värnas. Till skillnad från vad som verkar vara utskottets uppfattning anser vi att regeringen bör vara mycket aktivare i denna fråga. Vi anser därför att regeringen bör ta initiativ till följande åtgärder:

Sverige ska bistå arbetsmarknadens parter och agera för ett nationellt och permanent undantag från EU:s arbetstidsdirektiv. Genomförandet av minimilönedirektivet ska dessutom omedelbart rivas upp om Danmark och Sverige vinner framgång i EU-domstolen.

Sverigedemokraterna vill även slå fast att Sverige har en stark och väl fungerande arbetsmarknadsmodell. Det är viktigt att de politiska avvägningar som görs på arbetsmarknadsområdet görs med värnandet av denna framgångsrika modell i fokus.

Sverigedemokraterna kommer alltid att vara en grindvakt mot samtliga partier som vill flytta mer makt till EU i frågor som är kopplade till svensk arbetsmarknadspolitik. Införandet av EU:s sociala pelare har visat att vår svenska arbetsmarknadsmodell nu verkligen sätts på prov.

Fru talman! Arbetsmarknadens parter förhandlar om löneutrymmet, vilket har landat i att kortare arbetstid har prioriterats inom vissa områden medan man inom andra har valt höjda löner och därmed framtida högre pensioner. Som exempel är ett vanligt veckoarbetsmått 34,33 timmar för Kommunalmedlemmar som jobbar natt. Ett annat exempel är det gemensamma Metallavtalet. Där skiljer sig arbetstidens längd åt om man jobbar skift. Till exempel jobbar de som har kontinuerligt treskiftsarbete 36 timmar per vecka.

Samtidigt är vi inte blinda för den verklighet som många löntagare möter. Många anser att 40-timmarsveckan är bättre anpassad för dem som arbetar dagtid på kontor i jämförelse med exempelvis anställda inom vård och blåljus som arbetar dygnets alla timmar årets alla dagar.

Vi har också förståelse för att olika förbund har olika starka muskler för att få igenom en arbetstidsförkortning i avtal och att det dessutom kan vara de förbund som behöver det mest som inte lyckas gå i mål. Det finns också en jämställdhetsdimension i detta, vilket ställer stora krav på fackförbunden att använda sin gemensamma kraft för samtliga medlemmars bästa, män som kvinnor.

Vi står till fullo bakom den svenska modellen. Vi har kontinuerligt arbetat mot alla försök till inskränkningar. Vårt agerande kring minimilönedirektivet tjänar som ett gott exempel på det.

Vi anser att frågan om arbetstider hanteras bäst av parterna. Dagens flexibilitet har överlag varit gynnsam. Beroende på vad arbetsmarknadens parter uppnått tidigare skulle en lagstadgad arbetstidsförkortning få olika effekt för landets löntagare. Att lägga över frågan på politiken skulle dessutom riskera förändringar i samma takt som ändringar sker i riksdagsmajoriteten och inom EU. Det skulle minska förutsägbarheten och stabiliteten på arbetsmarknaden, vilket missgynnar både arbetsgivare och arbetstagare.

Med detta sagt utesluter vi inte att man kan tillsätta en utredning om ny lagstiftning i händelse av att parterna vänder sig till politiken med ett partsgemensamt förslag.

Anf. 151 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt att ta någon replik, men det var ju en väldigt lång och engagerad del i anförandet om att EU ska hålla sig borta från arbetsmarknadspolitiken. Jag delar den inställningen. Jag uppfattar det också som att man i utskottet är väldigt överens i frågan om att vi ska värna den svenska modellen och att EU inte ska lägga sig i och vara för klåfingriga när det gäller arbetsmarknadspolitik.

Det är väldigt lätt att säga det och väldigt lätt att tycka det, men när Sverigedemokraterna väl får inflytande och får vara med och bestämma gör man ofta precis tvärtom. Sverigedemokraterna var ju med på regeringens linje om EU:s plattformsdirektiv. Att införa plattformsdirektivet är faktiskt ett av de största ingrepp som EU har gjort i den svenska arbetsmarknadspolitiken. Det är det första eller andra stora steget in på arbetsmarknadsområdet.

Vi var nog många som var förbryllade över att KD, L och M inte var tydligare mot Europaparlamentet och EU-kommissionen om att man skulle hålla tassarna borta. Men Sverigedemokraterna var ju med på linjen från dag ett. Man höll regeringen i handen så att regeringen skulle kunna få igenom plattformsdirektivet.

Det var dessutom under det svenska ordförandeskapet som detta drevs på och drevs framåt. Min fråga är: Varför stod inte Sverigedemokraterna upp i frågan om EU:s plattformsdirektiv – om detta nu är viktigt på riktigt?

Anf. 152 MATS ARKHEM (SD) replik:

Fru talman! Jag är ganska ny i arbetsmarknadsutskottet. Jag satt förut i justitieutskottet. Jag har inte riktigt hunnit sätta mig in i alla regler och datum och vad som har hänt och så, men min uppfattning är ändå att vi verkligen tycker så här.

Jag gick med i Sverigedemokraterna år 2009, och det är min absoluta uppfattning att vi har haft den här politiken hela tiden. Det här är vår åsikt.

Anf. 153 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det är ett viktigt besked för de sverigedemokratiska väljarna att detta är viktigt på riktigt – men i förhandlingar med regeringen prioriterar man andra frågor. Det var helt uppenbart så att Sverigedemokraterna och regeringen hade förhandlat den här frågan. Det tror jag var väldigt tydligt bland utskottets ledamöter.

Det här är en stor inskränkning. Båda arbetsmarknadens parter är genuint oroliga för vad EU:s plattformsdirektiv kommer att innebära. Om implementeringen sker på fel sätt riskerar det på riktigt att slå sönder den svenska modellen. Jag är genuint oroad för att detta var ett första steg. Vad är nästa steg som EU ska ta in på den svenska arbetsmarknaden?

Tyvärr är det lite så med EU-kommissionen att de tenderar att ta hela kroppen om man ger dem lillfingret. I det här fallet har den svenska regeringen gjort det. Man har gett EU-kommissionen ett lillfinger. Man har sagt att ”det är okej att ni går in och påverkar svensk arbetsmarknadspolitik”.

Jag har full respekt för att det kan vara svårt att hänga med i turerna när man inte har suttit i utskottet under gamla ärenden, men det här var ju första gången som EU på riktigt gick in i svensk arbetsmarknadspolitik – eller andra möjligtvis. Då säger Sverigedemokraterna: Välkomna!

Nu blir det i framtiden upp till bevis för Sverigedemokraterna att faktiskt också stå för det man tycker. Jag hoppas att Sverigedemokraterna kommer att vara tuffa i förhandlingarna framöver. Min enkla fråga blir: Kommer Sverigedemokraterna att säga nej till liknande förslag i framtiden?

Anf. 154 MATS ARKHEM (SD) replik:

Fru talman! Det blir – som någon har sagt – nästan lite komiskt att smeta på mig som sverigedemokrat och på hela det sverigedemokratiska partiet att vi är något slags EU-vänner och EU:s största beskyddare, för det är vi faktiskt inte. Jag tror att det är ganska många som håller med om det.

Vi är i grunden lite skeptiska. Vi är inte motståndare, men vi är skeptiska i mångt och mycket. Men jag tror nog att det kommer att bli ganska bra till slut ändå – med respekt för att jag inte riktigt vet vad som har beslutats i just de här frågorna. Jag kan dock inte tänka mig att vi har gått med på någonting som skulle vara skadligt för vare sig svenska företag eller svenska löntagare.

Anf. 155 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill egentligen bara ha ett förtydligande. I riktlinjerna från vår kongress – den fantastiska kongressen – som jag läste upp tidigare skriver vi socialdemokrater att arbetstiden behöver kortas.

Jag blev lite brydd, eller vad man ska säga, för jag förstod helt enkelt inte riktigt var Sverigedemokraterna står i frågan om behovet av en arbetstidsförkortning. Är man för, eller är man emot?

Anf. 156 MATS ARKHEM (SD) replik:

Fru talman! Precis som ledamoten själv har sagt är detta upp till arbetsmarknadens parter. En del tycker att förkortad arbetstid är jätteviktigt. Andra tycker att det är mindre viktigt. Det är inte upp till oss politiker att bestämma hur folk ska jobba och så vidare.

Det är också så att arbetstiden inte bara handlar om timmar och minuter utan även dagar, veckor och år. Föräldraförsäkringen har till exempel ökats. År 1974 var den 180 dagar, 1975 var den 210 dagar, 1978 var den 270 dagar, 1986 var den 360 dagar, 1989 var den 450 dagar och 2002 var den 480 dagar. Så det har ju skett en arbetstidsförkortning, fast inte i timmar per vecka.

Anf. 157 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Vi är överens om att parterna behöver gå före, men som jag precis läste upp har Socialdemokraterna som riktlinje att arbetstiden behöver kortas. Det är socialdemokratins uppfattning. Oavsett vem som ska lösa den frågan går Socialdemokraterna in i det här med uppfattningen att arbetstiden behöver kortas.

Min fråga till den sverigedemokratiska ledamoten var: Vad tycker Sverigedemokraterna i fråga om arbetstidsförkortning? Eller har man ingen

uppfattning? I tidigare uttalanden har man sagt nej till arbetstidsförkortning. Man har sagt att man inte vill ha en arbetstidsförkortning. Om det har skett en förändring på den punkten tar jag gärna del av det här.

Ledamoten började resonera kring föräldraledighet och semesterveckor, dagar, år, veckor, timmar och så vidare. Om det finns förslag från Sverigedemokraterna om fler semesterdagar, en ytterligare semestervecka eller utökad föräldraledighet tar jag gärna del av dessa också. Det kan vara så att jag missuppfattar, men jag är ändå nyfiken.

Jag är också nyfiken på en sista sak. Ledamoten förde ett resonemang om att politiken måste vara beredd att agera om parterna ber om hjälp. Det har varit så många gånger i svensk arbetsmarknadshistoria att parterna har kommit till politiken och sagt att de behöver lagstiftning inom ett område.

Om det skulle vara så att parterna ber om hjälp med arbetstidsförkortningsfrågan, är då Sverigedemokraterna beredda att sätta sig och förhandla med Kristdemokraterna, Moderaterna och Liberalerna i denna fråga? Och vilket perspektiv kommer man då att inta? Kommer man att vara för en arbetstidsförkortning? Kommer man att ställa sig på löntagarnas sida, eller kommer man att vara emot en arbetstidsförkortning? Kommer man att ställa sig på arbetsgivarnas sida? Det kan ju vara att man är överens i det läget. Det vet ju inte jag. Det jag egentligen vill reda ut är var Sverigedemokraterna står i frågan om arbetstidsförkortning. Vilka ingångsvärden tar man med sig vid en eventuell förhandling?

(Applåder)

Anf. 158 MATS ARKHEM (SD) replik:

Fru talman! I god svensk förvaltningssed vill vi naturligtvis tillsätta en utredning och låta den se vad den kommer fram till.

Som jag sa i mitt anförande är det olika. Nattarbetare inom Kommunal har till exempel mycket kortare arbetstid än dem som jobbar på kontor dagtid, för de har det behovet. Nackdelen är ju att det på sikt blir lägre lön och därmed lägre pensioner. Det är alltså inte alltigenom positivt att jobba mindre. Det finns ju inte någon gratis lunch här och var eller att man kan säga att det bara är företagen som ska ta kostnaderna. Nej, det kommer att avspeglas på framtida lön också.

Företagen kanske får ta en viss del av smällen. Löntagarna får ta en viss del av smällen, och om det är ett tillverkande företag eller ett tjänsteföretag får även dess kunder ta en viss del av smällen. Det är inte en helt lätt fråga som är svart eller vit. Det är, som med allting annat, jättemycket gråskalor.

Anf. 159 CICZIE WEIDBY (V):

Fru talman! Sverige är ett rikt land. Vi har hög produktivitet och också stark ekonomi och välutbildad arbetskraft. Men trots detta arbetar människor i dag under större stress än någonsin. Utbrändheten ökar, sjukskrivningarna skjuter i höjden och människor går in i väggen innan de ens har hunnit fylla 40. Samtidigt ser vi att vinsterna i näringslivet slår rekord. Arbetsgivare gör miljardöverskott på det arbete som våra löntagare skrapar ihop åt dem varje dag.

Ändå hör vi från borgerliga partier att vi inte har råd att korta arbetstiden – att sex timmars arbetsdag eller fyradagarsvecka är en utopi.

Men arbetstidsförkortning handlar inte bara om arbetstid. Det handlar om vår livstid – om människors möjlighet att orka med ett helt arbetsliv och att hinna med sina barn, sin familj, sin hälsa och sin vardag. Det handlar om rätten till återhämtning och balans.

Detta är faktiskt en fråga som har rötter just i riksdagen. För det var inte frivilliga överenskommelser som gav oss åttatimmarsdagen – det var lagstiftning. Det var inte avtal mellan parterna som införde femdagarsveckan, utan det var ett politiskt beslut.

År 1919 beslutade riksdagen att införa åttatimmarsdagen. År 1973 fick vi femdagarsvecka. Detta var stora steg som togs efter år av facklig kamp, men de krävde också att politikerna och politiken tog sitt ansvar. Det måste vi nu göra igen.

Sedan 1970-talet har produktiviteten per arbetad timme ökat kraftigt. Vi producerar mer på färre timmar än någonsin tidigare. Men dessa vinster har inte gått till arbetarna eller till arbetstidsförkortning, utan de går som vanligt bara till ökade vinster och aktieutdelningar.

Nu skulle man kunna tro att det bara är Vänsterpartiet som kräver kortare arbetstid, men så är det inte. Kommunal gör också det, för deras medlemmar orkar inte längre. Det är undersköterskor, vårdbiträden, barnskötare – kvinnor som sliter i vår gemensamma välfärd, ofta med ofrivillig deltid och i stress och underbemanning.

Handelskräver samma sak. I butik, lager och e-handel är det högt tempo, fysiskt krävande och därtill ofta osäkra anställningar och dåliga scheman. Detta är inga orimliga krav. Det handlar om att få livet att gå ihop.

Det är väldigt många andra länder som har visat vägen. I Frankrike är normalarbetstiden 35 timmar i veckan enligt lag. I Belgien har man infört möjlighet till fyradagarsvecka utan lönesänkning. På Island har man testat arbetstidsförkortning brett i offentlig sektor med otroligt positiva resultat. Det gav mindre stress, högre produktivitet och nöjdare anställda. Men det är ju inte raketforskning.

Då kan man undra varför vi tvekar här i Sverige. Tyvärr har Socialdemokraterna, som historiskt har varit en drivande kraft i kampen om arbetstiden, lite grann parkerat frågan i någon frysbox och överlåtit den till arbetsmarknadens parter. Jag tycker att det är lite historielöst. Vi vet som sagt att de stora genombrotten för arbetstidsförkortning inte kommer den vägen.

Att gömma sig bakom parterna är bara ett sätt att skjuta frågan på framtiden – en framtid som aldrig kommer så länge som arbetsköparsidan och högern säger nej.

Fru talman! Arbetstidsfrågan är och har alltid varit en lika mycket politisk som facklig fråga. Jag menar att den stora fråga vi måste ställa oss är: Finns vi människor till här på jorden bara för att arbeta, eller arbetar vi för att kunna leva? Jag tänker att vi går på det senare. Visst vill vi ha ett samhälle där alla människor har tid för sina barn, för sina fritidsintressen, för sitt engagemang i föreningslivet – kanske i ett politiskt parti, vad vet jag – och ett arbetsliv som håller i längden, där vi också kan jobba hela livet utan att slitas ut.

Fru talman! Sverige håller på att förlora kontrollen över vissa delar av arbetsmarknaden. Det kan vi se med till exempel plattformsarbetet, som vi har fått dras med i ungefär tio års tid, eller gigjobb, som de ofta kallas. De jobben utförs av människor som jobbar via appar. De har ingen anställ-

ning. De har ingen trygghet. Våldigt ofta saknar de möjligheter att påverka sina villkor. Detta är inte framtiden – det är dåtiden. Det är rakt av en återgång till en oreglerad marknad där arbetaren är helt rättslös och arbetsgivaren är helt osynlig.

Plattformsföretagen hävdar inte ens att de är arbetsgivare. De hävdar att de som jobbar där är egenföretagare. Men dessa saknar i praktiken den makt och de resurser som verkliga företagare har. I själva verket är detta bara en omskrivning och ett sätt för företag att undgå ansvar, skatter, arbetsmiljölagar och kollektivavtal. Det är en antifacklig praxis i dess mest sofistikerade form.

Tyvärr är detta inte det enda hot som vi ser. Arbetsmarknaden förändras, men tyvärr förändras inte arbetsrätten med den. Vi har tvärtom fått fler och fler osäkra anställningar.

Under 2007 hittade Moderaterna på allmän visstid. Nu har detta ersatts med särskild visstid. Det är alltså en anställningsform som i princip betyder att man inte har någon anställning. Det betyder att en arbetsgivare kan anställa personer på visstid helt utan objektiva skäl.

Detta gör att till exempel unga personer, kvinnor, utrikesfödda och så vidare fastnar i ett evigt ekorrhjul av tillfälliga jobb. Det är en osäkerhet som skapar stress, hindrar livsplaner och underminerar facklig styrka.

En annan oroande utveckling är det fenomen som kallas hyvling. Det är när en arbetsgivare med hänvisning till arbetsbrist sänker sysselsättningsgraden utan att säga upp personal, alltså att man liksom hyvlar på toppen. Det innebär att människor från en dag till en annan kan förlora stora delar av sin inkomst, helt utan förvarning, utan omställning och utan att några turordningsregler gäller.

Trots att man har gjort en lagändring har det blivit tydligt att det finns kryphål här. Vi såg hur H&M hyvlade arbetstiden för 1 500 anställda. Den nya lagen har tyvärr visat sig vara tandlös.

Handels och andra förbund har krävt en ändring och vill också att hyvling ska förbjudas i lag. Det tycker Vänsterpartiet också.

Låt mig summera: Det vi ser här nu är flera uttryck för en och samma utveckling, det vill säga att makten på arbetsmarknaden, som alltid har varit ojämn, ännu mer har förskjutits till arbetsköparnas fördel. Arbetsrätten luckras upp, fackens ställning försvagas och tryggheten har urholkats till priset av människors hälsa, livskvalitet och framtidstro.

Det vi såklart måste göra är att ändra detta så att plattformsföretagen erkänns som arbetsgivare och därmed tar ansvar för arbetsmiljö och försäkringar. Visstidsanställningar ska bara användas när man verkligen kan visa att arbetsbehovet finns. Vi ska givetvis också förbjuda hyvlingar så att ingen plötsligt mister sin inkomst utan någon som helst förvarning eller uppsägning.

Fru talman! Det är dags. Jag vet att borgarna har det i sig om de vill, och om inte annat får vi byta ut regeringen om ett år. Vi måste nämligen återställa balansen på arbetsmarknaden. Vi måste stärka arbetsrätten i takt med att arbetslivet faktiskt förändras. Det handlar både om respekt för människor och om anständighet. Det handlar om ett hållbart samhälle. Det är bara så ett samhälle kan utvecklas. Ingen ska heller behöva leva i otrygghet bara för att någon annan ska kunna maximera och göra vinst på dem.

Med det vill jag tacka för ordet och, bland alla mina reservationer, yrka bifall till reservation 17.

Anf. 160 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Tack till Ciczie Weidby för anförandet! Vi kanske inte är överens om exakt allt i den beskrivning som ledamoten Weidby läste upp, men jag tyckte att det var ett bra anförande. Jag tror också att ledamoten vet att jag tyckte det, i vissa delar i alla fall.

Jag vill använda min replik till att ställa en genuin fråga till ledamoten. Jag tycker att ledamoten ofta är bra på att lyfta en fråga som är väldigt viktig på svensk arbetsmarknad, och det är den om plattformsarbete. Jag vet att ledamoten har ett stort engagemang i den frågan, och jag uppskattar det genuint. Jag tycker nämligen att det plattformsarbete som breder ut sig på svensk arbetsmarknad är ett väldigt stort problem. Det tycker även det parti jag företräder.

Jag vet som sagt att ledamoten är genuint engagerad och lägger mycket tid på det här och har gjort det under sin tid i Sveriges riksdag och arbetsmarknadsutskottet. Jag vill ge ledamoten tillfälle att utveckla sina tankar kring den här frågan och vilka konkreta förslag hon och hennes parti ser framför sig skulle kunna göra att vi fick ordning och reda på det här, eller hur man nu ska uttrycka det. Jag gör det inte av illvilja utan för att jag är genuint intresserad och vill ge ledamoten det tillfället.

Anf. 161 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Nej, Adrian Magnusson skulle aldrig vara illvillig. Jag ser inte hur han skulle kunna ha det i sig. Tack också så jättemycket för dina ord, Adrian Magnusson!

Det är en konstig ordning i EU – först ska man ta ställning till om ett förslag strider mot subsidiaritetsprincipen, och sedan ska innehållet förhandlas. Det är en väldigt märklig ordning. Men det är riktigt: Precis när plattformsdirektivet först presenterades ställde vi oss faktiskt på samma sida som Socialdemokraterna. Allteftersom det så kallade gigjobbandet växte – allteftersom vi började se fler och fler Ubertaxibilar och Foodora började bli vanligare – började jag dock grotta ned mig i vad som är det faktiska problemet.

Det faktiska problemet är att man alltid, eller väldigt ofta, låter de här personerna stå för all utrustning själva – men framför allt att de väldigt sällan har en anställning. Man gör dem alltså till egenföretagare. Men man gör dem inte alltid till egenföretagare med F-skatt, så som gäller andra och som gör att de har möjlighet att utnyttja alla sina rättigheter. I stället låter man ett målvaktsföretag, en tjänst, vara arbetsgivare och sättet för de här personerna att sköta sin egenanställning.

Nu har jag bara några sekunder talartid kvar, men det är alltså det här som är det stora problemet. Det finns nämligen absolut ingen som ser till att arbetsmiljöregler efterlevs. Ingen ser till att alla de rättigheter man har vid en anställning finns, och det borde vi förbjuda.

Anf. 162 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik:

Fru talman! Tack för utvecklingen av tankarna, ledamoten! Jag undrade lite när det konkreta förslaget skulle komma, men ledamoten hann med det under den sista sekunden. Ledamoten kommer dock att ha två minuter till att utveckla sina tankar på – jag kommer snart att ge henne den tiden – så hon behöver inte oroa sig.

Jag tycker att det är lovvärt och önskvärt att ledamoten, som sagt, lägger mycket tid på den här frågan. Jag uppskattar det. Nu kan man ju inte interpellera en annan riksdagsledamot, annars hade jag gärna gjort det bara för att ha ett utbyte. Men vi får väl ses i ett annat sammanhang och ta ett glas cola eller två för att diskutera de här frågorna närmare.

Vi socialdemokrater har bland annat föreslagit att man skulle kunna tillsätta en utredning som tittar väldigt grundligt på plattformsarbetet i Sverige och även kommer med förslag hur man skulle kunna komma till rätta med en del av de här problemen. Nu kan det ju vara så att utredningen som tittar på plattformsdirektivets införande också kommer att titta på den typen av frågor, men min fråga till ledamoten är om ledamoten och hennes parti ställer sig avvisande till en mer grundlig utredning kring plattformsarbetet i Sverige.

Anf. 163 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Man kan väl inte vara emot en utredning, Adrian Magnusson? Det är ju väldigt harmlöst att göra en utredning, så det kan vi absolut göra. En utredning tittar ju nu också på hur vi ska kunna införa plattformsdirektivet i Sverige.

Den största skillnaden mellan Vänsterpartiet och Socialdemokraterna när det gäller det här är att Socialdemokraterna och flera fackförbund – dock inte Transportarbetareförbundet, som ju skulle kunna vara det som organiserade väldigt många plattformsarbetare – säger att den svenska modellen ska ta hand om detta. Man ska så att säga organisera arbetarna och på så sätt få en ökad arbetstrygghet för de här personerna.

Här kommer man dock till pudelns kärna, nämligen att de här människorna inte alltid är anställda. Och även om de skulle vara det är det väldigt osäkra anställningar, vilket gör det väldigt svårt att organisera de här personerna. Den svenska modellen, som ofta är bra och som skulle kunna organisera bort problemet, fungerar alltså inte vad gäller plattformsarbetet.

Det rimliga är följande: Om en person har en företagslogga på sig och utför ett arbete utifrån den företagsloggan borde det också vara det företaget som betalar ut lönen. Men det heter ju plattformsekonomi av en anledning, det vill säga att arbetet utförs via en plattform. Foodorapersonen i ena änden är bara ett namn, och sedan är det någon i andra änden som köper en tjänst via plattformen. På så sätt kommer man undan hela arbetsgivar- och arbetstagarbegreppet. Det är det som är det riktigt farliga med plattformsekonomin och som hotar att förstöra hela vår svenska modell.

Vi tar ett glas cola, Adrian Magnusson, så kan jag berätta mer!

(ADRIAN MAGNUSSON (S): Mycket bra!)

Anf. 164 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Jag har hört under kvällens debatt att majoriteten ska vara orolig för dåliga siffror och att oppositionen tar täten, men jag tänker så här: Utifrån det vi har hört i debatten är det en väldigt splittrad opposition. Vi hörde det i det senaste replikskiftet, där man inte var överens, och även i andra frågor.

Nu har jag själv genuint intressanta frågor som jag tänker att jag genuint vill ha svar på.

I anförandet som ledamoten höll fick hon det att låta som att arbetsgivarna roffar åt sig allting – höga löner och stora aktieutdelningar. Då är min fråga om ledamoten Ciczie Weidby tycker att löneavtalsrörelsen har totalt misslyckats varje år som lönerna har förhandlats. Tycker hon att parterna inte har lyckats? Är hon helt missnöjd med det de har kommit fram till?

Min andra fråga är helt enkelt om ledamoten Ciczie Weidby känner någon egenföretagare personligen.

Anf. 165 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Jag hörde tre frågor: Tycker jag att arbetsköparna roffar åt sig alla vinster? Tycker jag att löneutvecklingen har varit dålig de senaste åren? Känner jag några egenföretagare?

Tycker jag att alla roffar åt sig? Nej, alla roffar inte åt sig. Men självklart vill de allra flesta företagare ha vinsten. Alldeles oavsett vem som gör arbetet åt dem är det såklart så. Det är ju inte så att någon startar ett företag bara för att man är en god människa som tänker: ”Stackars! Där finns ju tre personer på torget som inte har något jobb. Jag tror att jag startar ett företag så att de har någonstans att arbeta!” Så fungerar det väldigt sällan och har väldigt sällan gjort.

Egentligen borde vi politiker inte recensera avtalsrörelsen vad gäller löner, för det är, som vi har pratat om tidigare, parternas ansvar. Men det är klart att lönerna har släpat efter väldigt länge. Jag har jobbat inom Handels i stora delar av mitt liv, och där är löneökningen väldigt dålig. Den utgår väldigt ofta från en procentsats, där 3 procent av en hög lön är mycket medan 3 procent av en låg lön inte är särskilt mycket. Utan att recensera alldeles för stenhårt kan jag därför säga att det har varit svårt att hänga med i låglöneyrkena. Det har varit mycket löneglidning.

Känner Ciczie Weidby några egenföretagare? Jättemånga! Jag har till och med flera vänner som är tatueringsskulptörer – jag tänker att det syns.

Anf. 166 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik:

Fru talman! Nej, det är väl självklart att den som startar ett företag gör det för att det ska gå runt och för att man ska kunna leva på det. Vi har dessutom en lagstiftning som säger att ett aktiebolag måste gå med vinst. Det är lagstadgat, så det kan man inte komma ifrån. Det vore jättekonstigt om man startade ett företag och tänkte att det ska gå back och att man ska få slå igen om ett halvår eller ett år.

De företagare som jag känner är väldigt omtänksamma och bryr sig om sina anställda. Jag tror att de företagare som ledamoten känner också är det. Det är ju det vi har i uppdrag att förvalta i vårt förtroendeuppdrag som riksdagsledamöter: att möta företagen, att vara ute på verksamhetsbesök och bolla både utmaningar och problem och saker som vi inte tycker står rätt till.

Handels kanske ligger efter. Samtidigt har man ett bra avtal med 100 procents ob-tillägg på röda dagar. Den som jobbar inom Handels och jobbar varannan helg har därför i slutändan en ganska rimlig lön, kan man tycka.

Det är klart att alla vill tjäna lite mer pengar. Och då är det så att vi bor i ett fantastiskt bra land, för alla kan få starta företag. Som ledamoten Weidby framställer det kan man ju, om man blir egen företagare, tjäna hur mycket pengar som helst och bara roffa åt sig.

Jag känner dock många företagare som jag inte tror att ledamoten skulle vilja byta med om man slår ut deras arbetstid på timlön. De lägger ned många timmar, både tidiga morgnar, sena kvällar och helger, och har alltid ansvaret för sina anställda.

Anf. 167 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Fru talman! Jag var tydlig i mitt förra inlägg med att även jag känner många egenföretagare – alltifrån musiker till konstnärer och tatueringssalonger. Jag vet precis hur mycket de arbetar. Jag vet också att flera av dem har varit tvungna att sluta, eftersom vi har en mycket, mycket sämre ekonomi. Om ett smörpaket kostar 80 spänn prioriterar människor det framför att göra en ny fjärril på armen. Jag känner definitivt till detta.

Ledamoten Camilla Rinaldo Miller får det att låta som om jag är världens ondaste och hon är världens snällaste, att jag hatar alla företag och hon älskar alla företag. Givetvis är inte världens fullt så svartvit. Jag vet att Camilla Rinaldo Miller vet att även jag åker runt i landet och träffar både stora och små företag. Jag har varit i mitt län, och jag har varit i Övertorneå och Kalmar.

Det är såklart inte så att jag inte vet hur det verkligen ser ut. Jag vet också att det är en sak med småföretagen, men jag har jobbat på de stora företagen. De finns också, och där är det inte guld och gröna skogar. Där är det väldigt högt tempo, väldigt dåliga scheman och väldigt stor skillnad mellan personerna som jobbar där med osäkra anställningar och så vidare.

Hela landet går inte runt på alla de små gulliga, pittoreska småföretagen, utan väldigt många är de här riktigt stora företagen, och de vill verkligen roffa åt sig så mycket vinst det bara går, gärna på bekostnad av dem som utför arbetet. Helst vill de inte betala höga löner och helst inte ob- tillägg heller om de hade fått bestämma.

Anf. 168 JONNY CATO (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6.

Sverige har en lång och stolt tradition av att vara ett land där arbete lönar sig, där människor, oavsett bakgrund, får en chans att växa och där rättigheter och skyldigheter går hand i hand.

Arbetslinjen är en stolt tradition, men den traditionen håller på att brytas. Arbetslösheten är i dag högre än den har varit på 25 år. Det är inte bara en siffra i en tabell från SCB – det är tusentals människor som vaknar på morgonen utan en plats att gå till, utan kollegor att träffa och utan lön att leva på. Det är unga pojkar och flickor som växer upp utan att se sina föräldrar gå till jobbet.

Jag tror på Sverige. Men jag tror inte på den här regeringens politik. Tidöpartierna har nu haft makten i mer än två år – två år av löften, två år av retorik, två år utan arbetsmarknadspolitiska reformer. Arbetslinjen har blivit arbetslöshetslinjen.

Det är inte bara passivt utan direkt farligt. För varje dag som går utan reformer växer klyftorna. För varje månad som går utan förändring tappar människor tron på att det går att påverka sin framtid. För varje år utan insatser cementeras ett utanförskap som hotar hela samhällskontraktet.

Vad är då regeringens svar? Man pekar finger. Man pekar finger på nyanlända, på kommuner, på privata matchningsaktörer. Man pekar finger på alla utom sig själva.

Fru talman! I den här debatten visar sig en tydlig skiljelinje i svensk politik. Jag delar ju regeringspartiernas grundsyn på arbete. Men jag blir rädd när jag hör övriga oppositionen prata om landets företagare. Det låter som om landets företagare vore några gängkriminella skurkar som förstör för människor och som borde låsas in. Det är ju tvärtom – det är ju företagen som faktiskt ser till att många människor har en plats att gå till på morgonen och som ser till att människor har en lön att leva på som gör att de kan förbättra levnadsstandarden för sig själva och sin familj.

Jag tänker att det är tre ”K” som är väldigt viktiga här: kostnader, krångel och kompetens.

Det är för dyrt att anställa i Sverige i dag, särskilt som småföretagare. Det är för krångligt att driva företag. Centerpartiet har haft en kampanj och rest runt i hela landet för att träffa landets företagare. Det som slår mig är att de dräneras på energi av regler som vi har skapat och som tjänstemän ibland hittar på, om man ska vara helt ärlig. Det är en farlig utveckling, för utan landets företagare kan vi inte ens ha en debatt om arbetsmiljö. Det är de som skapar landets arbetstillfällen.

Fru talman! Låt mig vara tydlig. I grund och botten är den svenska arbetsmarknadsmodellen en styrka. Jag är orolig över att regeringspartier gav sig så lätt i frågan om EU:s plattformsdirektiv. Att parterna – fack och arbetsgivare – gör upp utan politisk inblandning har skapat stabilitet över tid. Detta är en modell som har tjänat, tjänar och kommer att tjäna Sverige väl. Det är en modell värd att värna. Samtidigt ser vi exempel på hur den kan ställa till problem när den används på ett sätt som slår blint.

Konflikten mellan IF Metall och Tesla visar på vikten av att respektera förhandlingsrätten och kollektivavtalens roll. Men vi ser också hur sympatiåtgärder från fackförbund riskerar att slå mot helt oberoende småföretag som till och med har kollektivavtal. Leverantörer av mjukvara, it, lokalförbrukning och fastighetsservice är företag som inte har med konflikten att göra men som drabbas ändå. Om ett företag riskerar att gå under för att det råkar vara underleverantör till ett storföretag i konflikt blir Sverige ett mycket riskfyllt land att vara småföretagare i.

Vi anser att regeringen bör återkomma med förslag och se över reglerna om sympatiåtgärder. Jag förstår att just den här konflikten är känslig. Centerpartiet står inte på Teslas sida, men vi står på småföretagens sida.

Fru talman! Arbetsmarknadspolitik är inte bara siffror och diagram. Det är politik som avgör om människor får sin chans – sin första chans, sin andra chans eller sin sista chans. Det handlar om människovärde och framtidstro. Verkligheten är sådan att handling krävs. Vi behöver en arbetslinje som fungerar och en politik som inte bygger på signaler utan på resultat. Det är en politik som gör Sverige starkare. Fler ska jobba. Fler ska känna att deras insats spelar roll. Fler ska kunna forma sina egna liv. Det är så vi bygger ett Sverige som håller ihop och fungerar och där alla får plats. Vi har inte råd med en politik som bara pratar. Vi behöver en politik som får jobbet gjort.

Jag har återkommande i den här talarstolen påpekat – och jag kommer att fortsätta med det – att regeringen levererar på en del områden. Det handlar om både bra och mindre bra förslag. Justitiedepartementet har producerat över hundra propositioner. Arbetsmarknadsdepartementet har levererat fyra. Det är alltså tre liberala ministrar som inte har fått jobbet

gjort. Två av propositionerna är dessutom skrivelser om Riksrevisionens rapport.

Man kan ibland ta till överord i debatten, men det här är direkt pinsamt. Vi har den högsta arbetslösheten på 25 år, och arbetsmarknadsministern jobbar inte. Däremot är det många i vårt land som ska jobba i morgon, när vi andra kanske äter jordgubbstårta och firar nationaldag. Det finns undersköterskor, poliser och egenföretagare som går upp, arbetar och ser till att det här landet fungerar när vi andra ska fira nationaldagen.

Anf. 169 LEILA ALI ELMI (MP):

Fru talman! Att vi arbetar för mycket får konsekvenser. Det yttrar sig i ohälsa, i sjukskrivningar och i en tillvaro där tiden aldrig riktigt räcker till. Det märks hos barn som växer upp med utmattade föräldrar, i relationer som inte hinner vårdas och i ett arbetsliv som inte håller över tid. Ändå håller vi fast vid den arbetstidsnorm som sattes för mer än 50 år sedan. 40-timmarsveckan infördes i början av 1970-talet. Sedan dess har produktiviteten ökat kraftigt, men den lagstadgade arbetstiden har i stort sett varit oförändrad.

Vi i Miljöpartiet menar att tiden är inne för nästa stora reform i arbetslivet. Vi vill införa en lagstadgad arbetstidsförkortning steg för steg med sikte på en fyra dagars arbetsvecka. Vi vet att det fungerar. LO:s arbetsutredning visar att mellan 40 och 50 procent av de arbetstimmar som försvinner vid en generell förkortning kompenseras genom ökad produktivitet.

När människor får tillräcklig återhämtning, minskad stress och bättre kontroll över sin arbetstid ökar effektiviteten. Vi ser det redan i praktiken. Arbetsplatser som infört sex timmars arbetsdag eller fyra dagars arbetsvecka rapporterar både minskad sjukfrånvaro och ökad arbetsglädje utan att produktiviteten försämrats.

Kortare arbetstid skapar också utrymme för innovation. Företag ser över sina arbetssätt, investerar i teknik och minskar slöseri. Det handlar inte om att springa snabbare utan om att arbeta smartare.

Kortare arbetstid handlar inte bara om ökad produktivitet. Det handlar också om rättvisa. I kvinnodominerade yrken inom vård, skola och omsorg slits människor ut – inte för att de inte älskar sina yrken utan för att arbetsvillkoren är orimliga. Resultatet av långa pass, kronisk stress och utebliven återhämtning blir att många lämnar sina jobb, går ned i arbetstid eller blir sjukskrivna.

När välfärdens yrkesgrupper inte orkar mer är det inte bara en arbetsmiljöfråga; det är en samhällskris. Dessa yrken är samhällets ryggrad. De förtjänar mer än applåder. De förtjänar tid att återhämta sig, kraft att orka och möjlighet att leva hållbart. Att genomföra en arbetstidsförkortning är att ta ansvar för att dessa yrken ska vara hållbara över tid. Det är ett sätt att säkra kompetensen, värna kvaliteten och höja attraktiviteten. Det är en investering i välfärden – inte en kostnad.

Fru talman! Motståndarna varnar för samhällskollaps. Hur ska vården fungera? Hur ska vi ha råd? Men ingen föreslår ju att vi ställer om över en natt. Precis som tidigare arbetstidsreformer ska denna genomföras etappvis på ett ansvarsfullt sätt med kontinuerlig uppföljning och i nära samarbete med arbetsmarknadens parter.

Vi vet att flera fackförbund redan står bakom kravet på kortare arbetstid. Det finns ett starkt stöd ute på arbetsplatserna, men politiken måste också ta sitt ansvar. När det sägs att vi måste välja mellan kortare arbetstid och högre lön behöver vi påminna oss att Sverige är ett av världens rikaste länder. Produktivitetssökningen har sedan 1970-talet till största delen gått till vinster och högre inkomster i toppen. Våldigt lite har omvandlats till mer tid för vanligt folk.

Detta handlar inte om brist på resurser; det handlar om vad vi prioriterar. Tid är en av våra mest underskattade resurser och en avgörande förutsättning för ett hållbart samhälle. Vi kan inte bygga ett hållbart samhälle om människor inte har tid att leva, om livspusslet aldrig går ihop och om vi betalar för tillväxt med vår hälsa. Ska vi klara klimatomställningen, stärka välfärden och möta den psykiska ohälsan måste vi omfördela både resurser och tid.

Att lagstifta om arbetstider är inte radikalt. Det är historiskt förankrat. Miljöpartiet tror på ett samhälle där vi arbetar för att leva, inte lever för att arbeta. Det är ett samhälle där tid ses som en rättvisefråga och där vi vågar tro att livet kan rymma mer än arbete och att det faktiskt gör hela samhället starkare. Kortare arbetstid är inte en dröm, fru talman. Det är fullt möjligt. Med det sagt yrkar jag bifall till reservation 18.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 juni.)

§ 9 Bordläggning och beslut om förkortad motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2024/25:185 Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek
Produktion & Laboratorier AB

Kammaren biföll regeringens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förkortas till fyra dagar.

EU-dokument

COM(2025) 258 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om
ändring av förordning (EU) 2023/1542 vad gäller skyldigheter för ekonomiska aktörer i fråga om policyer för tillbörlig aktsamhet avseende
batterier

§ 10 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 4 juni

2024/25:707 Ratificering av ILO:s konvention 190

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet *Nina Larsson* (L)

2024/25:708 Handlingsplan mot människohandel och prostitution
av *Sofia Amloh* (S)

till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:709 Gula fackförbund

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:710 Det jämställdhetspolitiska delmålet om mäns våld mot kvinnor

av *Sofia Amloh* (S)

till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:711 Förstärkt skydd för enskilda inom bostadsrättsföreningar

av *Markus Kallifatides* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:712 Skydd mot skadlig nätpornografi

av *Åsa Eriksson* (S)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

§ 11 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 4 juni

2024/25:1227 Svenskt bistånd och Hamas

av *Rasmus Giertz* (SD)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1228 Attacker mot nödhjälp i Gaza

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1229 Våldsutsattas möjlighet att bo kvar när hemmet är en bostadsrätt

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 12 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 4 juni

2024/25:1201 Synskadades rätt till färdtjänst

av *Malin Östh* (V)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:1200 Huvudmannaskap för och finansiering av ST-utbildningen i arbetsmedicin

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:1206 En nationell modell för lokal ersättning vid elproduktion

av *Rasmus Giertz* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:1199 Arbetsgivares ansvar vid hot och våld på jobbet

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Nina Larsson (L)

2024/25:1205 Finansiering av Statens fastighetsverk

av *Erik Hellsborn* (SD)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

2024/25:1209 Myndigheters inköp av fossilbilar

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

2024/25:1208 Samexistens mellan civilt och militärt flyg

av *Hanna Westerén* (S)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:1214 Regeringens effektivitetsdelegation och utnämningar av ledamöter

av *Nils Seye Larsen* (MP)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

2024/25:1210 Stöd till företag i ekonomiska svårigheter

av *Angelica Lundberg* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:1212 Den landbaserade småskaliga vindkraftens förutsättningar

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:1207 Investeringsstödet för bevattningsdammar

av *Stina Larsson* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:1204 Kontantplikt

av *Hanna Westerén* (S)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

2024/25:1211 Utredningen om internationella adoptioner

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:1213 Tandvårdskostnader för våldsutsatta

av *Anna Vikström* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:1216 Likvärdiga villkor för importerad biogas

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:1219 Patientsäkerhet

av *Samuel Gonzalez Westling* (V)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2024/25:1215 Arbetsgivares möjlighet att göra bakgrundskontroller

av *Elisabeth Thand Ringqvist* (C)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1217 Polisutbildning i Gävle

av *Sanna Backeskog* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

Prot. 2024/25:127
5 juni

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.54,
av förste vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 103 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 8 anf. 133 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 161 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

REBECCA HEINEMANN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 3 Nordiskt samarbete inklusive Arktis	1
Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU14	1
Anf. 1 MARIA STOCKHAUS (M)	1
Anf. 2 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	3
Anf. 3 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	5
Anf. 4 ANGELIKA BENGTTSSON (SD)	7
Anf. 5 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	9
Anf. 6 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	11
Anf. 7 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	12
Anf. 8 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	12
Anf. 9 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	13
Anf. 10 ANNA LASSES (C).....	13
Anf. 11 JACOB RISBERG (MP).....	15
Anf. 12 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	17
Anf. 13 MARKUS KAUPPINEN (S)	19
Anf. 14 STAFFAN EKLÖF (SD).....	21
Anf. 15 ERIC PALMQVIST (SD)	22
(Beslut skulle fattas den 10 juni.)	22
§ 4 Verksamheten i Europeiska unionen under 2024	23
Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU10	23
Anf. 16 STEFAN OLSSON (M)	23
Anf. 17 JACOB RISBERG (MP) replik.....	25
Anf. 18 STEFAN OLSSON (M) replik.....	25
Anf. 19 JACOB RISBERG (MP) replik.....	25
Anf. 20 STEFAN OLSSON (M) replik.....	26
Anf. 21 ALEXANDRA VÖLKER (S)	26
Anf. 22 MAGNUS BERNTSSON (KD)	28
(forts. § 6).....	29
Ajournering.....	29
Återupptaget sammanträde.....	29
§ 5 Frågestund.....	30
Anf. 23 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	30
<i>Public service och beredskapen.....</i>	<i>30</i>
Anf. 24 LAWEN REDAR (S)	30
Anf. 25 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	30
Anf. 26 LAWEN REDAR (S)	30
Anf. 27 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	31
<i>Välfärdsbrottsligheten</i>	<i>31</i>
Anf. 28 CARITA BOULWÉN (SD)	31
Anf. 29 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	31
Anf. 30 CARITA BOULWÉN (SD)	32
Anf. 31 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	32
<i>Barnens situation i Gaza</i>	<i>32</i>
Anf. 32 HÅKAN SVENNELING (V).....	32

Anf. 33 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	32
Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V)	33
Anf. 35 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	33
<i>Israels blockering av nödhjälp till Gaza</i>	33
Anf. 36 KERSTIN LUNDGREN (C).....	33
Anf. 37 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	34
Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (C).....	34
Anf. 39 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	34
<i>De nationella minoriteternas möjlighet till inflytande</i>	34
Anf. 40 MATS BERGLUND (MP)	34
Anf. 41 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	35
Anf. 42 MATS BERGLUND (MP)	35
Anf. 43 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	35
<i>Utvecklingen i Ungern</i>	35
Anf. 44 CARL NORDBLOM (M).....	35
Anf. 45 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	36
Anf. 46 CARL NORDBLOM (M).....	36
Anf. 47 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	36
<i>Neutraliteten i Europaparlamentets säkerhetsutredningar</i>	36
Anf. 48 MAGNUS BERNTSSON (KD).....	36
Anf. 49 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	37
Anf. 50 MAGNUS BERNTSSON (KD).....	37
Anf. 51 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	37
<i>Åtgärder mot Ungern</i>	37
Anf. 52 ELIN NILSSON (L).....	37
Anf. 53 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	38
Anf. 54 ELIN NILSSON (L).....	38
Anf. 55 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	38
<i>Frysning av associeringsavtalet med Israel</i>	39
Anf. 56 MARKUS KAUPPINEN (S)	39
Anf. 57 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	39
<i>Det svenska kulturarvet</i>	39
Anf. 58 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	39
Anf. 59 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	40
<i>Biståndsposten i EU:s långtidsbudget</i>	40
Anf. 60 ANNA LASSES (C)	40
Anf. 61 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	40
<i>De sjukskrivnas ekonomiska situation</i>	41
Anf. 62 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP).....	41
Anf. 63 Statsrådet ANNA TENJE (M)	41
<i>Åtgärder mot psykisk ohälsa</i>	42
Anf. 64 ULRIKA HEINDORFF (M).....	42
Anf. 65 Statsrådet ANNA TENJE (M)	42
<i>Skydd av äldre mot sexuella övergrepp</i>	42
Anf. 66 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	42

Anf. 67 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	43
<i>Det svenska stödet till UNRWA</i>	43
Anf. 68 ANNIKA STRANDHÅLL (S).....	43
Anf. 69 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	43
<i>EU:s migrationspolitik</i>	44
Anf. 70 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD)	44
Anf. 71 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	44
<i>Situationen i Gaza och regeringens agerande</i>	44
Anf. 72 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	44
Anf. 73 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	45
<i>Finansieringen av Radio Free Europe</i>	45
Anf. 74 STEFAN OLSSON (M)	45
Anf. 75 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	45
<i>Bostadsbidraget och hemlösa barn</i>	46
Anf. 76 ARBER GASHI (S).....	46
Anf. 77 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	46
<i>Regeringens hållning till Israels agerande</i>	46
Anf. 78 RASMUS GIERTZ (SD).....	46
Anf. 79 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	47
<i>Prioriteringar inför Natos toppmöte</i>	47
Anf. 80 MAGDALENA THURESSON (M).....	47
Anf. 81 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	47
<i>Norsk modell för kommunal turistskatt</i>	48
Anf. 82 JOHAN ANDERSSON (S)	48
Anf. 83 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	48
<i>EU:s demokratisköld</i>	48
Anf. 84 MARTIN WESTMONT (SD).....	48
Anf. 85 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	48
<i>Elevers läs- och skrivförmåga</i>	49
Anf. 86 PETER OLLÉN (M)	49
Anf. 87 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	49
<i>EU:s inre demokratiska säkerhet</i>	49
Anf. 88 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	49
Anf. 89 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	50
<i>Ekonomiska följder för pensionärer som ingår äktenskap</i>	50
Anf. 90 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	50
Anf. 91 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	50
<i>Kommuners kostnader för tillfällig hemtjänst</i>	51
Anf. 92 JOHAN HULTBERG (M)	51
Anf. 93 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	51
§ 6 (forts. från § 4) Verksamheten i Europeiska unionen under 2024 (forts. UU10).....	52
Anf. 94 ANGELIKA BENGTSSON (SD)	52
Anf. 95 HÅKAN SVENNELING (V).....	53
Anf. 96 KERSTIN LUNDGREN (C).....	55
Anf. 97 JACOB RISBERG (MP).....	58

Anf. 98 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M).....	59
Anf. 99 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	62
Anf. 100 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	63
Anf. 101 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	63
Anf. 102 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	64
Anf. 103 HÅKAN SVENNELING (V) replik	64
Anf. 104 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	65
Anf. 105 HÅKAN SVENNELING (V) replik	65
Anf. 106 Statsrådet JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	66
(Beslut skulle fattas den 10 juni.).....	66
§ 7 Cirkulär och giftfri ekonomi	66
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU18	66
Anf. 107 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M).....	66
Anf. 108 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	68
Anf. 109 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	68
Anf. 110 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	69
Anf. 111 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	69
Anf. 112 EMMA NOHRÉN (MP) replik	69
Anf. 113 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	70
Anf. 114 EMMA NOHRÉN (MP) replik	70
Anf. 115 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	71
Anf. 116 EMMA NOHRÉN (MP)	71
Anf. 117 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	74
Anf. 118 JYTTE GUTELAND (S)	76
Anf. 119 ELIN NILSSON (L).....	78
Anf. 120 JYTTE GUTELAND (S) replik	79
Anf. 121 ELIN NILSSON (L) replik	80
Anf. 122 JYTTE GUTELAND (S) replik	80
Anf. 123 ELIN NILSSON (L) replik	80
Anf. 124 MARTIN KINNUNEN (SD)	81
Anf. 125 JYTTE GUTELAND (S) replik	82
Anf. 126 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	83
Anf. 127 JYTTE GUTELAND (S) replik	83
Anf. 128 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	84
Anf. 129 ANDREA ANDERSSON TAY (V)	84
Anf. 130 STINA LARSSON (C)	87
(Beslut skulle fattas den 10 juni.).....	89
§ 8 Arbetsrätt och arbetstid	89
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25: AU7	89
Anf. 131 ARIN KARAPET (M)	89
Anf. 132 ADRIAN MAGNUSSON (S)	91
Anf. 133 CICZIE WEIDBY (V) replik	93
Anf. 134 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	94
Anf. 135 CICZIE WEIDBY (V) replik	94
Anf. 136 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	95
Anf. 137 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	95
Anf. 138 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	96

Anf. 139 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	96	Prot. 2024/25:127
Anf. 140 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	97	5 juni
Anf. 141 JONNY CATO (C) replik	97	
Anf. 142 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	98	
Anf. 143 JONNY CATO (C) replik	98	
Anf. 144 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	99	
Anf. 145 CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	99	
Anf. 146 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	101	
Anf. 147 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	101	
Anf. 148 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	102	
Anf. 149 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	102	
Anf. 150 MATS ARKHEM (SD).....	102	
Anf. 151 JONNY CATO (C) replik	104	
Anf. 152 MATS ARKHEM (SD) replik.....	104	
Anf. 153 JONNY CATO (C) replik	104	
Anf. 154 MATS ARKHEM (SD) replik.....	105	
Anf. 155 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	105	
Anf. 156 MATS ARKHEM (SD) replik.....	105	
Anf. 157 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	105	
Anf. 158 MATS ARKHEM (SD) replik.....	106	
Anf. 159 CICZIE WEIDBY (V).....	106	
Anf. 160 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	109	
Anf. 161 CICZIE WEIDBY (V) replik	109	
Anf. 162 ADRIAN MAGNUSSON (S) replik	109	
Anf. 163 CICZIE WEIDBY (V) replik	110	
Anf. 164 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	110	
Anf. 165 CICZIE WEIDBY (V) replik	111	
Anf. 166 CAMILLA RINALDO MILLER (KD) replik	111	
Anf. 167 CICZIE WEIDBY (V) replik	112	
Anf. 168 JONNY CATO (C).....	112	
Anf. 169 LEILA ALI ELMI (MP).....	114	
(Beslut skulle fattas den 10 juni.)	115	
§ 9 Bordläggning och beslut om förkortad motionstid	115	
§ 10 Anmälan om interpellationer.....	115	
§ 11 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	116	
§ 12 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	116	
§ 13 Kammaren åtskildes kl. 19.29.....	118	